This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at http://books.google.com/

858
S22
1718

Sannazaro, Jacopo. 92

ACTII SYNCERI SANNAZARII

Opera omnia

Noviſſimè in lucem data,

Et cum emendatiſſimis collata exemplaribus.

NEAPOLI MDCCXVIII.
Ex Officina Felicis Moſca.

Superiorum licentia.

Lib. Com.,
Livermore
9-10-28
17636

ACTII SYNCERI
SANNAZARII VITA
Per Paulum Jovium.

JACOBUS SANNAZARIUS equeſtris ordinis poëta, Neapoli natus, atque educatus, quum præclarum fæcundi, atque felicis ingenii ſpecimen daret, repudiato avito, gentilitioque nomine, Actius Syncerus appellari voluit, adhortante Pontano, qui Joviani cognomen amicorum imitatione deſumpſerat. Sed origo vetuſtæ ſtirpis è Sancto Nazario, Laumellini agri oppido, inter Padum, & Ticinum non ignobili, unde majores advenerant, non obſcurè petebatur. Floruit amicitia Federici Regis, ſeneſcente Pontani gratia, qui Aragonum nomen vehementer offenderat, quum veluti perſonæ oblitus, victorem Carolum invidioſa, vel intempeſtiva oratione publicè laudaſſet. Permanſit in ea belli procella in officio Actius, redeuntique Ferdinando juniori armatus inter fideles cives operam præſtitit: unde ei conſpicuus in aula gratiæ locus. Sed infeſtiùs demum urgente Fortuna, quum Federicus regno pelleretur, conſtanti ſtudio, atque integra fide eum exulem in ulteriorem Galliam ſecutus eſt, quæ gratiſſimi animi teſtificatione, ſingularem laudem promeruiſſe, vel ejus inimici judicabunt. Scripſit, tanquam ambidexter, Etruſca

ſimul, atque Latina carmina, pari lepo-re, saleque, arridentibus utrinque Muſis, quum multo ſelle odii subamarus præpi-lata jacula jambis intorqueret, aut amo-rum suorum dulcedine resolutus, tener-rimè lasciviret. Gravi autem, & sacro poëmate de Partu Virginis viginti an-norum lima perpolito summum decus fruſtra expectaſſe videri potuit, quum il-læ, quæ juveni exciderant, piscatoriæ Eclogę publico exceptæ plausu reliquorum operum famam oppreſſerint, ità, ut eam publici tanquam iniqui judicii quere-lam, aperto cum pudore, nec tamen ſine tacita voluptate, devoraret. Vixit annos septuaginta duos peramœno, virentique semper ingenio, accuratoque, & planè ju-venili cultu inter amatorias oblectatio-nes, nunquam non feſtivus, & bilaris: ex dolore autem indignantis animi, su-premum concepit morbum, quod Philiber-tus Aurantius dux Cæsaris Mergillinæ villæ suæ delicias temerè excisa turre deformaſſet; ea ad Pauſilypi radices con-spicitur. Sed Aurantio demum acie in-terfecto, quum hora fatalis adveniret, au-dito ejus interitu, sese in cubitum eri-gens; excedam, inquit, è vita hoc meo non inani voto lætus, poſtquam barbarus Musarum hoſtis, ultore Marte, immanis injuriæ pœnas persolvit. Sepultus eſt juxta Villam Mergillinam in templo Deiparæ Virginis ab se dicato. Marmo-reo autem tumulo Bembus hoc carmen inscripſit.

EPI-

EPIGRAMMATA:

Doctorum quorundam virorum in eundem

Bembi.

Da ſacro cineri flores : hic ille Maroni
Syncerus Muſa proximus , ut tumulo.

Marci Antonii Flaminii.

Quantum Virgilio debebit ſilva Maroni,
Et paſtor, donec Muſa Maronis erit:
Tantùm penè tibi debent piſcator, & acta,
Acti, divino proxime Virgilio.

Tibaldei.

Virginis intactæ pàrtum , partumque videbis ;
Actia quem docto pectore Muſa dedit,
Admirandi ambo : humanæ fuit ille ſaluti
Utilis, humanis hic fuit ingeniis .

Petri Gravina.

Qui divina legis Synceri carmina Vatis,
Magnaque virginei ſacra puerperii:
Non hæc humano credas procedere ſenſu:
Authori mentem movit, & ora Deus.
Hunc ſibi delegit, quo non cœleſtia quiſquam
Grandiùs , aut pleno cultiùs ore ſonet.

Baſilii Zanchii.

Has naſſas, hæc lina tibi, Syncere, ſepulto ,
Piſcator tenui dedicat arte Mycon.
Hos calamos, myrtumque tibi, viridemque coronam
Arcadia paſtor ponit ab arte Lycon.
Has lacrymas , vulſamque à vertice Mergillina
Cæſariem, & violas ſpargit, & ammineum.
Parthenope patria ipſa tibi de marmore buſtum
Condit, & extentis funera temporibus.
Quid moror ? æterni te ſuſcipit umbra Maronis ;
Et tibi vicinum donat habere locum.

N. Nicolai Crucii.

Nuper ad Œnotrias aciem quum flecteret arces
Chriſtus, & Euboicæ mœnia *Parthenopes*,
Mergillina procul , quà Tethyos inſpicit undas,

Audit ab Actiaca munera blanda domo,
Arrectuſque diù modulamine carminis hæſit,
Inde ſacro tales fundit ab ore ſonos:
Huc ades, ò Genitrix illæſi virgo pudoris,
Ante pius vates dum tua facta novat:
Annè iterum arcano compleri viſcera motu,
Conceptumque polo reddere credis onus?
Certe ego mi videor primis irrepere cunis,
Rurſus & horriferæ mortis obire vicem:
Dum mea ſæpe tamen ſic mors cantetur, & ortus,
Nec grave ſit naſci, nec mihi ſæpè mori.

Latomi.

Dum vacat, & terras quoties petit illa Tonantis
Mater, virgineo ſed nec honore carens:
Synceri ad tumulum properat viſura; vireſcunt
Candida cum rutilis lilia ſparſa roſis.
Vivum dein laticem, dein altera munera flores
Fundit, & arrepta ſic canit orſa lyra:
Conſcie vive mei, felix Syncere, pudoris,
Atque idem partus conſcie vive mei.
Namque ego quo factum ſecretum teſte peregi,
Hunc quoque tu teſtem carminis hujus habes.
Eſto, ventris onus fuerit ſine pondere pondus:
Dum celebres, pondus ſuſtinuiſſe velim.

Ejuſdem.

Major in aſſumpto ratio quo nomine conſtet,
Eſt ubi te cupiam fellis habe minùs.

Ioannis Pardi reſponſio ad eam epiſtolam, quæ incipit: Parde.

Acti, cui ſimplex peperit facundia nomen,
Synceri & vitæ candida ſimplicitas:
Si pecus exiguum nobis, & commodus eſſet,
Qui pecus, & dominum paſcere poſſet, ager,
Ipſe quoque in ſilvis non dedignarer opacis
Vivere, quas magni diique, deæque colant.
Ruris deliciis fruerer, ruriſque labores
Exciperem feſſis ſæpius agricolis.
Hic ego longa meæ cupiiſſem ſtamina vitæ
Deduci, hic atram rumpere fila diem.
Par igitur nobis ſtudium, diſparque facultas.

Hinc

Hinc ſequimur vitæ munera diſparia.
Ergo prædiolis tu, qui potes, utere avitis,
Pinguius & Siculis paſce pecus gregibus.
Mi, quia nulla ſoli natalis cura relicta eſt,
Cura ſit externi, ſidereique ſoli.

Gabr. Altilii ad Actium Syncerum, & M. [illegible] fratres, epiſtola conſolatoria,

Unanimi fratres, rapta qui matre doletis,
Et deſiderio fletis uterque pio:
Deſinite ah lacrymis tam ſanctos lædere Manes:
Vos vetat Elyſiis illa recepta choris.
Illic optatis longum complexibus hærens,
Iucundo fruitur conjugis ore ſui;
Feliceſque animas inter, cœtuſque verendos,
Narrat natorum de pietate parens.
Scilicet his ut ſpem viduæ ſolata juventæ,
Deſerti tulerit frigida regna tori:
Addet & obſequia, & dulces cum pondere mores,
Iam tum, cum patrias ferret uterque vices.
Cum ſimul & Nymphas, Satyrorum & cantat amores,
Eſtque in Synceri carmine tota ſui.
Quod ſubitò cantu, turba excipiente deorum,
Hinc illinc variis plauſibus arva ſonant:
Maſſiliam chorus omnis, & ætheriæ convalles,
Maſſiliam totis reddit & aura locis.
Illa autem æternos charo cum conjuge greſſus
Æquat, & elyſium ſic terit alta nemus.
Quo jam pro lacrymis Panchæos urite adores
Orphææque move tu fidis alter opus:
Non quibus infernas ille exoraverit umbras,
Flebilibus ſupplex auſus adire modis:
Sed quibus & divum laudes, ipſoſque canendo
Heroas cœlo, ſideribuſque locat.
Has mitti jubet inferias, hæc funera mater:
Ipſa ſibi has lacrymas, hæc ſibi buſta rogat.

Hieronymus Carbo Actio Syncero.

Cùm tibi cœleſti faveat de virgine Natus,
Myſtica cui vatum ſacra canenda dedit:
Cumque ingens nova Muſa decus, laudéque pararit
Innectens capiti Delphica ſerta tuo:

Famaque cum vaſtiter circum plaudentibus aliis.
Geſtiat & ſacræ limina adiſſe domus:
Quid ceſſas, Syncere, fores reſerare, Deamque
Excipere, & docto continuiſſe ſinu?
Illa tibi auferet, quanto expectata triumpho
Carmina, & ingenii ſint monimenta tui.
Surge igitur, vivenſque piæ cape præmia curæ:
Poſt cineres ſera eſt gloria, ſerus honos.

Ex I. M. Toſcani Peplo Italiæ Epigramma deſcriptum. Ad Iacobum Sannazarium.

Plurima molitus præclara, per omnia ſummum,
Quod dare vel poterant ſingula, nomen habet.
Martis opus dignum teſtatur ſanguine equeſtri,
Exilio in Regem eſt certa probata fides.
Sic illum piſcator amat, ſic acta remugit,
Ut pecoris cuſtos, ſilvaque Virgilium.
Iam ſacra quid vatum pepererunt pectora Chriſto,
Virgineis quod ſe partubus æquiparet?
Sed nova Mœnalias quod ducit ad antra Camœnas,
Et calami Tuſcos edidicere modos,
Hoc proprium, Syncere, tuum eſt: hoc Itala tellus,
Ante Siracuſii carmina vatis, amat.
Tu belli, tu pacis honos: tibi denique lingua
Et renovata vetus debet, & aucta recens.

CLEMENT. VII. PONT. MAX.

ACTIUS SYNCERUS.

Magne Parens, Cuſtoſque hominum, cui jus datur uni
Claudere cœleſtes, & reſerare fores:
Occurrent ſi qua in noſtris malè firma libellis,
Deleat errores æqua litura meos.
Imperiis, venerande, tuis ſubmittimus illos:
Nam ſine te recta non licet ire via.
Ipſe manu, ſacriſque potens Podalyrius herbis
Ulcera Pæonia noſtra levabis ope.
Quippe mihi toto nullus, te præter, in orbe
Triſte ſalutifera leniet arte malum.
Rarus honos, ſummmo ſe Præſide poſſe tueri?
Rarior à ſummo Præſide poſſe legi.

DI-

DILECTO FILIO
ACTIO SYNCERO
SANNAZARIO.

LEO PAPA DECIMUS.

DIlecte Fili, ſalutem, & Apoſtolicam benedictionem. Cum forte de claris ingeniis ætatis noſtræ apud nos verba fierent, affuere qui cum te, tum opus tuum de PARTU VIRGINIS divinis propè laudibus cum admiratione attollerent, atque prædicarent. Quæ res expectata quidem diu nobis (nihil enim non excultum, non elaboratum, non ſingulari tuo ingenio dignum proficiſci à te poſſe arbitramur) verum eo nunc carior, & jucundior viſa eſt, tum quod quæ futura expectabamus, accepimus jam facta eſſe, & quæ ſuperent omnem expectationem; tum quod etſi nullo non tempore fuiſſent acceptiſſima, hac præcipue tempeſtate erunt longe gratiora. Qua quidem, quo doctiores videantur, Eccleſiam ſtylo iniquo petant, qui exactiſſima eruditione commendent, non deſiderentur? Dici non poteſt, cum hæc audiremus, quantum voluptatis acceperimus, &, cum ipſi legemus, accepturi ſimus: quod perſuaſi ſimus, divina factum providentia, ut divina Sponſa tot impiis oppugnatoribus, laceratoribuſque laceſſita, talem, tantumque nacta

ſit propugnatorem: & cum illi impia facundia abuſi frangant in rem ſacram genuinum, tu unus opus ediderit, quo rem ſacram omnibus (ut dici ſolet) nervis attollendam, excolendamque procuraveris ſancto conſilio, eventu feliciore: cum dictitent, qui legere, ſi rem quæramus, nihil, niſi Chriſtum, atque ejus Sponſam ſonare; ſi pietatem, undique religionis enitere ſtudium; ſi judicium, nihil ungue ſignandum relinquere; ſi figuras, artiſque conatus, veterum vatum nulli cedere, multos anteire. Gratulamur itaque tibi, quod tantum unus præſtes, quantum antea nemo Eccleſiæ: quòd cum vexetur, lancineturque ab aliis, à te uno in Cœlum efferatur, noſtro ſeculo, quod fiet tui carminis luce celeberrimum: nobis denique ipſis, quibus imminente hinc Goliade armato, hinc Saule à furiis agitato, affuerit pius David illum ſunda à temeritate, hunc lyra à furore compeſcens. Hortamur itaque te, jam opus edas, ut qui dolent, cum illa legunt, quæ adverſus pietatem venena ficti Chriſtiani evomuere, ad tua conferant ſeſe, quæ veluti præſens antidotum ſint oppoſituri. Tu ita tibi perſuadeas, volumus, nos te, & tua omnia perinde, ac noſtra complexuros eſſe, nec nos, nec hanc Sanctam Sedem unquam tui vel affectus, vel operæ immemores futuros. Datum Romæ apud Sanctum Petrum ſub Annulo Piſcatoris. Die VI. Auguſti M. D. XXI. Pontificatus noſtri Anno IX.

B E M B V S.

Per Favonium de Mandato.

DILECTO FILIO
ACTIO SYNCERO
SANNAZARIO.
CLEMENS PAPA VII.

DIlecte Fili, ſalutem, & Apoſtolicam benedictionem. Accepimus librum gratiſſimo munere, quem tu ad nos de Dei, & Domini noſtri Jeſu Chriſti rebus ſcriptum miſiſti, cujus argumentum præclarum, atque nobile, cum in te parem oſtendat animi pietatem, atque ingenii gloriam, ſitque in eo nomen quoque noſtrum ad memoriam eorum, qui lecturi ſunt, qui quidem innumerabiles futuri ſunt in longa poſteritate, immortalitati quaſi commendatum; muneris tui magnitudinem hoc magis ſentimus, quod quomodo parem referamus gratiam, habere nos non arbitramur. Si enim immortalitas optata, & grata eſt omnibus, qui præſertim animo vegetiore, atque erectiore ſint, permagnæ ſunt illius partes nobis à te tributæ. Quamquam enim ea eſt appetenda maxime, illique elaborandum præcipue, quæ poſt diſceſſum ex hac vita, in illa altera vita felici, & ſempiterna nos cum Deo ipſo collocat; tamen ne hæc quidem non libenter adſciſcenda, quæ producit ad poſteros noſtri nominis perpetuitatem, pro qua, qui illam cœleſtem, & divinam im-

immortalitatem non planè cognove-
runt, maximis ſæpe tamen contentioni-
bus ; & acerbiſſimis diſcriminibus vi-
tam, & caput ſuum objecere. Quod pro-
fecto non feciſſent, niſi à natura ipſa ad-
moniti, ſummum quiddam bonum exi-
ſtere conjectati fuiſſent, cujus in imagi-
ne, & ſimulacro tam multas partes ex-
perirentur eſſe delectationis, & gloriæ.
Eſt enim profecto hæc famæ, & laudis
ad commemorationem hominum cele-
britas, imago illius veræ immortalita-
tis, quæ eximio dono omnipotentis Dei,
uni Chriſtiano generi, per Dominum no-
ſtrum Jeſum Chriſtum propoſita eſt, ad
quam potiſſimum aſpirare debemus:
hanc vero ita caram, jucundamque du-
cere, ſi proborum, & prudentium teſti-
monium nobis deferatur, quod quidem
in te nobis egregie contigit. Non enim
ingenio ſolum tuo honorati, illuſtrati-
que ſumus, ſed (quod nobis etiam gra-
tius eſt) judicio comprobati, etſi enim
ingenii gloria concedis nemini, vel om-
nibus potius præſtas, qui in hoc ſcriben-
di genere cum laude verſati ſunt, tamen
cum ipſo ſcriptionis argumento oſten-
das, qua ſis pietate, ſapientia, religione
præditus, jucundius etiam accepimus
teſtimonium optimi, & religioſiſſimi vi-
ri, quàm ſtudium doctiſſimi. Quapro-
pter macte virtute, tu quidem, id enim
es conſecutus, quo nullum majus homi-
ni bonum in hac vita exiſtere poſſe vi-
deatur: maximorum enim donorum,
quibus te affecerat Deus, gratia illi (quo
ad mortali homini licuit) relata, illud
jam

jam ſummum , & incomparabile veræ immortalitatis donum es promeritus, cui deinde jam gratia nulla eſſe par poteſt, qui talentum acceptum multiplicatis mercedibus, eidem domino reddidiſti, à quo acceperas. Ex quo cum fructum quoque non mediocrem tui libri dicatione, ad nominis noſtri laudem, ac memoriam redundare volueris, tantam tibi habemus gratiam, quantam capere grati, & memoris Pontificis tanto devincta officio mens poteſt, ſicut & re ipſa tibi oſtendere parati ſumus, & ut experiare etiam adhortamur. Datum Romæ apud Sanctum Petrum ſub Annulo Piſcatoris. Die v. Auguſti M.D.XXVII. Pontificatus noſtri Anno Tertio.

JA. SADOLETVS.

ÆGI-

ÆGIDIUS
TIT. S. MATTHÆI S.R.E.
PRESBYTER CARDINALIS
ACTIO SYNCERO SANNAZARIO S.

DIvinum de PARTV VIRGINIS poëma mihi tuo nomine redditum cum legiſſem, velut attonitus, ac lucis impatiens, ſtatim ad te neſcio quid, ſed quale ab iis, qui lolio (ut ajunt) victitant, proficiſci poteſt. Neque enim de eo poſſe arbitror quemquam judicare, præter eum, qui ad eruditionem tuam proxime accedat, quique (quod fieri vix poſſet) tui ſit quàm maximè ſimilis. Verum cum abſurda quædam, & ἄμουσα ſcripſerim, meæ tamen literæ (quæ tua eſt humanitas) undique expetitæ, lectæ, exſcriptæ illic à pleriſque omnibus ſunt. Cumque (ut audiebam) earum literarum exemplum in tuorum ferè omnium civium manibus eſſet, ecce à te mihi literæ redduntur, demiſſa Cœlo Ancylia mihi viſa ſunt; nullum enim ornandi me locum prætermittis. Nam dum mea probas, Neapoli cum admiratione legor, & item Romæ, dum reſcribis, quo munere bea-

ſti

ſti me, Syncere, diis, hominibuſque invidentibus. Sed ut ad poëma redeam, divina quidem illa omnia, verum hactenus ita omni ornatu caruerunt, ut humanis inferiora, nunc à te ita omnium muſarum muneribus exculta, ut divinis (ſi dicere fas ſit) vel potiora eſſe videantur. Nam cum à præſcripta linea digrederis velut liberum dicendi genus nactus, ita ingenii vires explicas, ut antiquorum nemini ſit tibi concedendum; rurſus cum ea narras, unde ne tranſverſum quidem unguem, quod ajunt, quæque majores noſtri divinarum rerum ſcriptores Latinis literis ornari haud poſſe arbitrabantur, ita oratione illuſtras, ut omnium argumenta, cum Græcorum, tum Latinorum Poëtarum, longo poſt ſe intervallo relinquant. Quid enim, immortalis Deus, (ut ordiar ab initio) invocatione elegantius? quid conceptu altius? quid Cœlo, Terra, Inferis rei novitate obſtupeſcentibus mirabilius? quid læto Simeone jucundius? quid infantum internecione ſævius? quid Deo moriente horribilius? quid ab Orco redeunte gratius? quid ſpolia referente beatius? quid agente in Cœlum triumpho te canente felicius? Adde alterius libri Muſas certatim divina carmina modulantes; adde pictum Orbem; adde Specum. De partu vero quid ipſe loquar? cum ea de re deinceps vel tacendum, vel tuis dumtaxat verbis loquendum ſit. Prætereo qua oratione Heros ille tuus è ſomno excitus, divinaq; adflatus aura Deum natum adoret.

Nec

Nec referam è tertio illuſtrata puerperia, non Divorum cantus, non carmina, non paſtorum vaticinia, non felicis fluvii oracula, non urnam, non columbæ alas argenteas, non denique Prothei vatis miracula recenſebo.

Non ſi mihi ferrea centum
Ora ſonent, totidemque ærato è gutture linguæ
Carminis Actiaci laudes percurrere poſſem.

Verum cum tu ſolum pietate, non humanarum laudum cupiditate accenſus, tantum ſtudii, laboris, diligentiæ ad ſcribendum contuleris, ea tibi ſumma laus cenſeatur, quæ uno omnium ore prædicabitur, tantum eſſe laudum tuarum cumulum, ut ne ipſi quidem eloquentiæ, qua mirabiliter excellis, locus ad te laudandum relinquatur. Nam de laboris præmio, ad nos, ideſt mortales, nihil attinet cogitare. Quid enim tibi tribuere homines poſſent, & ſi omnia ſimul congeſſerint, quo tuum meritum expleretur? Deus, ille Deus, cujus numine adflatus tam doctum, tam ſanctum, tam pium carmen cecinisti, te digno munere remunerabitur. Non quidem Elyſiorum, aut piorum campis, inſuliſve fortunatorum, quas Lino, Orpheo, Muſæo, cæteriſque Deorum filiis ſedes antiquitas falſo ſtatuit: ſed Cœlo, digna quidem tantarum vigiliarum mercede. Reliquum eſt, ut tibi gratias agam, quod Auguſtini perſonam inſerueris, quæ reliquis tam apte, tantaque harmonia cohæret, quanta Philoſophi ajunt

in

in Cœlo ſidera: proinde recte ad te perti-
net illud Heſiodi.

——— ὁ δ' ὄλβιος, ὅντινα μοῦσαι

Φιλεῦνται, γλυκερή οἱ ἀπὸ στόματος
ῥέει αὐδή.

PE-

PETRUS GRAVINA.

NOn ſine providentia deligunt ſibi Immortales quandoque ex mortalibus nonnullos, quorum opera ad venerandam divinam dignitatem decentius utantur. Hinc noſtra Chriſtiana veritas tot ſanctorum virorum, ſanctarumque virginum teſtimonia, ac miniſteria in ſui gloriam agnoſcit. An fortuito igitur eveniſſe exiſtimabimus, ut temporibus noſtris naſcentis divini, cœleſtiſque operis de PARTV VIRGINIS imprimendi, ac promulgandi curam Virgo ipſa Deipara, quaſi ex deſtinato, primariæ fœminæ Caſſandræ Marcheſiæ, nobilitate, facundia, pudicitia inſigni demandaverit? qua quidem alumna tantum ſibi placet docta Neapolis, ut cum Gratiis Gratiam, cum Muſis Muſam eſſe affirmet. Hac itaque veluti quadam honeſtiſſima obſtetrice curante, divinus hic novi carminis partus veterem noſtram ſalutem, ac lucem, tanquam renaſcentem nobis expectantibus repræſentavit.

BELI-

BELISARIUS AQUIVIVUS
NERITINORUM DUX
ACTIO SYNCERO
SANNAZARIO S. D.

DEbemus plurimum tibi, Syncere Acti amicorum optime, quando tu vir quidem nobiliſſimo loco natus, amicis, temporibus, ætati tandem noſtræ ut ſatisfaceres, amicorum precibus ductus es, ut rariſſima carmina illa tua de PARTU VIRGINIS, divinaque in lucem ederes. Quam ob rem & publice ab omnibus tibi habendæ ſunt gratiæ, & privatim à nobis agendæ; quod ſumma, incredibilique hac voluptate, quin tui nominis gloria perfrueremur, privari nos minime permiſeris. Caruiſſemus ſiquidem illa, quæ tametſi nobis, qui te amamus, colimus, obſervamus, nota diutius fuerat; nunc tamen ita Chriſtianis omnibus innoteſcet, ut tibi meritò ex carminibus tuis unuſquiſque noſtrum gratulari poſſit. Ea etenim ſunt, ut longe plures admiratores eorum, quam imitatores fore cenſeamus. Nam & tibi peculiarem fidem, quam plane antea cognoveramus, & majoribus tuis, jam in lucem ediditi. Cum nihil abs te viro quidem ſine controverſia claro, niſi clarum, apertum, elegans expectari, niſi

quod

quod omnia, quæ tot annis mente conceperas, quæque ad fidem, qua præditus es, pertinerent, exprimi poſſent. Quippe Federicum olim Neapolitanorum Regem propria domo relicta, lariſus, ſociis tuis, denique omnibus, exul à patria pro fide ſervanda in Galliam ſecutus es; neque alicujus præmii ſpe (cum Regno privatus eſſet) ſed pro fide tantum, quæ tibi innata eſt, regem ſequi voluiſti. Nunc vero, ut, quæ tua ſit probata fides, quæ fidei in te radices hæſerint, poſteris omnibus pateſieret, perfeciſti opera, atque labore, ut divinis carminibus tuis PARTVS VIRGINIS celebraretur. Quibus ſane ſpeciem illam Virgilianæ compoſitionis, & elegantiæ, qui docti ſunt viri, cognoſcerent. Et ut paucis explicem: ut quæ vix ſingula in ſcriptoribus cæteris extitiſſe videamus, in unum recepta univerſa in divinis carminibus tuis eluceant. In his etenim cum orationis ſplendore contendit brevitas, cum rotunditate ornatus, cum fluxu carminum pulchritudo; atque ita demum abs te omnia numeris, & ſententiarum quantitate mandata videntur, ut ad cujuſvis Scriptoris antiquiſſimi, candidiſſimique laudem accedant. Legimus Platonem arbitratum fuiſſe, hominum animos à cœleſtibus Sedibus ad inferiora devolutos cœleſtem illam muſicam pernoſcere nequaquam poſſe; interim vero non vocum modulationibus, (ut vulgus exiſtimat) quæ tametſi aures demulceant, animum vero inſtruere nullo modo poſſunt, divinam

ta-

tamen harmoniam imitati, graviori quodam judicio profundos, intimoſque ſenſus eleganti carmine ita exprimunt, ut divini propterea vates appellentur. Non enim ſolum auribus adulari, ſed etiam divina ambroſia mentes demulcere videntur. Nec vereor te ſolum, Acti Syncere mi, inter primos multorum etiam antea ſeculorum connumerare. Quandoquidem tibi divinitus conceſſum ſit, ut divina hæc tua carmina modo alte ſurgentia, modo (cum tibi expedire viſum eſt) vehementi impetu ruentia, quo velint lectorem attrahant. Quo fit, ut quod antiquitas illa credidit, quod Philoſophorum judicio comprobatum eſt, tua opera, ſtudio, doctrina dicere etiam audeamus, nullum videlicet eſſe ſcriptorum genus, qui aut magnitudine eloquentiæ, aut divinitate ſapientiæ Poëtis pares judicandi ſint. Quid enim abs te prætermiſſum eſt, quod Sanctæ Literæ explicent, quin candidiſſimis etiam carminibus tuis ſigillatim ſcribas? Nam Imperatoris omnium Dei legationem ad Virginem, demiſſi Angeli per aëra volatum, conceptum ſine labe Puerum, Virginis partum, paſtorum exultantium cantus, regum adventum ad Puerum cum muneribus adorandum, ipſius denique Dei & hominis vitam, crucem, mortem ita candide, ita ornate ſcribis, ut nihil ornatius, nihil candidius, nihil religioſius ſcribi ab homine potuiſſet. Itaque gaudendum nobis omnibus eſt, tantoque magis, quia ſi paſtores illi (ut ſcribis) arborum

ramu-

ramulos (quos ibi invenerant) ad lætitiam demonſtrandam ante veſtibulum antri affixerunt, tu etiam veluti illuſtri loco natus, roſarum ſertis, redolentiumque florum coronis Virginei partus dignitatem tuo divino carmine ad probandam religionem exornas. Vale, & felix vive.

ACTU

ACTII SYNCERI
SANNAZARII NEAPOLITANI
VIRI PATRICII.

De Partu Virginis.

LIBER I.

VIRGINEI partus, magnoque æquæva parenti
Progenies, ſuperas cœli quæ miſſa per auras
Antiquam generis labem mortalibus ægris
Abluit, obſtructique viam patefecit Olympi,
Sit mihi, Cœlicolæ, primus labor: hoc mihi primum
Surgat opus. Vos auditas ab origine cauſſas,
Et tanti ſeriem (ſi fas) evolvite facti.
Nec minus, ò Muſæ, Vatum decus, hic ego veſtros
Optarim fontes, veſtras, nemora ardua, rupes:
Quandoquidem genus è cœlo deducitis, & vos
Virginitas, ſanctæque juvat reverentia famæ.
Vos igitur, ſeu cura poli, ſeu Virginis hujus
Tangit honos, monſtrate viam, qua nubila vincam;
Et mecum immenſi portas recludite cœli.
Magna quidem, magna, Aonides, ſed debita poſco,
Nec vobis ignota: etenim potuiſtis & antrum
Aſpicere, & choreas: nec vos orientia cœlo
Signa, nec Eoos Reges latuiſſe putandum eſt.
Tuque, adeo ſpes fida hominum, ſpes fida Deorū,
Alma parens, quam mille acies, quæque ætheris alti
Militia eſt, totidem currus, tot ſigna, tubæque,
Tot litui comitantur, ovantique agmina gyro
Agglomerant: niveis tibi ſi ſolemnia templis
Serta damus: ſi manſuras tibi ponimus aras
Exciſo in ſcopulo, fluctus unde aurea canos
Deſpiciens, celſo ſe culmine Mergilline
Attollit, nautiſque procul venientibus offert:
Si laudes de more tuas, ſi ſacra, diemque,

Ac cœtus latè inſignes, rituſque dicamus,
Annua felicis colimus dum gaudia partus:
Tu Vatem ignarumque viæ, inſuetumque labori,
Diva, mone, & pavidis jam læta allabere cœptis.
  Viderat ætherea Superùm Regnator ab arce
Vndique collectas vectari in Tartara prædas:
Tiſiphonenque imo conantem cuncta profundo
Vertere, & immanes ſtimulantem ad dira ſorores:
Nec jam homini prodeſſe, alto quod femina cœlo
Duceret, aut varios animum excoluiſſet ad uſus:
Tantum letiferæ poterant contagia culpæ.
Tum pectus Pater æterno ſuccenſus amore,
Sic ſecum: Ecquis erit finis? tantis ne parentum
Priſca luent pœnis ſeri commiſſa nepotes?
Vt quos victuros ſemper; Superiſque crearam
Penè pares, triſti patiar ſuccumbere leto,
Informeſque domos, obſcuraque regna ſubire?
Non ita: ſed Divûm potiùs revocentur ad oras,
Vt decet, & manuum poſcunt opera alta mearum:
Deſertoſque foros, vacuique ſedilia cœli
Actutum complere parent: legio unde, nefandis
Acta odiis, trepidas ruit exturbata per auras.
Quumque caput fuerit, tantorumque una malorum
Femina principium, lacrymaſque, & funera terris
Intulerit: nunc auxilium ferat ipſa, modumque,
Quà licet, afflictis imponat fœmina rebus.
  Hæc ait: & celerem ſtellata in veſte miniſtrum,
Qui caſtæ divina ferat mandata Puellæ,
Alloquitur, facie inſignem, & fulgentibus alis.
Te, quem certa vocant magnarum exordia rerum,
Fide vigil, pars militiæ fortiſſima noſtræ,
Te decet ire, novamque in ſecula jungere fœdus:
Nunc animũ huc adverte, atq; hæc ſub pectore ſerva.
Eſt urbes Phœnicum inter, latèque fluentem
Iordanem, regio noſtris ſat cognita ſacris,
Iudæam appellant, armiſque, & lege potentem.
Hic claris exorta atavis, vatumque, ducumque
Antiquum genus, & dignis licèt aucta hymenæis,
Pectoris illæſum Virgo mihi caſta pudorem
Servat adhuc, nullos non ſervatura per annos:

Mi-

(Mirus amor) ſeniumque ſui venerata mariti
Exiguis degit thalamis, & paupere tecto,
Digna polo regnare, altoque effulgere Divûm
Concilio, & noſtros æternùm habitare penates.
Hanc mihi virginibus jampridem ex omnibus unam
Delegi, prudenſque animo interiore locavi,
Vt foret, intacta ſanctum quæ Numen in alvo
Conciperet, ferretque pios ſine ſemine partus.
Ergo agè, nubivagos molire per aëra greſſus:
Devenienſque locum, caſtas hæc juſſus ad aures
Effare, & pulchris cunctantem hortatibus imple:
Quandoquidem genus è Stygiis mortale tenebris
Eripere eſt animus, ſævoſque arcere labores.
Dixerat. Ille altum, Zephyris per inane vocatis,
Carpit iter, ſcindit nebulas, atque aëra tranat
Ima petens, pronuſque leves vix commovet alas.
Qualis ubi ex alto notis Mæandria ripis
Proſpexit vada, ſeu placidi ſtagna ampla Cayſtri,
Præcipitem ſeſe candenti corpore cycnus
Mittit agens, jamque implumis, ſegniſque videtur
Ipſe ſibi, donec tandem potiatur amatis
Victor aquis: ſic ille auras, nubeſque ſecabat.
Aſt ubi palmiferæ tractu ſtetit altus Idumes,
Reginam haud humiles volventem pectore curas
Aſpicit: atque illi veteres de more Sibyllæ
In manibus, tum ſi qua ævo referanda nepotum
Fatidici caſto cecinerunt pectore Vates.
Ipſam autem ſecuram animi, lætamque videres
Autorem ſperare ſuum: namque adfore tempus
Quo ſacer æthereis delapſus ſpiritus aſtris
Incorrupta piæ compleret viſcera matris,
Audierat. Proh quanta alti reverentia cœli
Virgineo in vultu eſt! oculos dejecta modeſtos
Suſpirat: matremque Dei venientis adorat!
Felicemque illam, humana nec lege creatam
Sæpe vocat: nedum ipſa ſuos jam ſentit honores.
Cum ſubitò ex alto juvenis demiſſus Olympo,
Purpureos retegit vultus, numenque profeſſus
Inceſſuque, habituque, ingentes explicat alas:
Ac tectis latè inſuetum diffundit odorem.

Mox prior hæc. Oculis ſalve lux debita noſtris,
Jampridem notum cœlo jubar, optima Virgo:
Cui ſeſe tot dona, tot explicuere merenti
Divitiæ Superûm: quicquid rectique, probique
Æterna de mente fluit: puriſſima quicquid
Ad terras ſummo veniens ſapientia cœlo
Fert ſecum, & plenis exundans gratia rivis.
Te Genitor ſtabili firmam ſibi lege ſacravit,
Perpetuos Genitor curſus qui dirigit aſtris;
Manſuramque tuo fixit ſub pectore ſedem.
Iccircò cœtus inter veneranda pudicos
Vna es, quam latis cœli in regionibus olim
Tot Divûm celebrent voces. proh gaudia terris
Quanta dabis! quantis hominum ſuccurrere votis
Incipies! ſtupuit confeſtim exterrita Virgo:
Demiſitque oculos, totoſque expalluit artus:
Non ſecus, ac, conchis ſi quando intenta legendis
Seu Micone parva, ſcopulis ſeu fortè Seriphi
Nuda pedem virgo, lætę nova gloria matris
Veliferam advertit vicina ad littora puppim
Adventare, timet: nec jam ſubducere veſtem
Audet, nec tuto ad ſocias ſe reddere curſu;
Sed trepidans ſilet, obtutuque immobilis hæret,
Illa Arabum merces, & fortunata Canopi
Dona ferens, nullis bellum mortalibus infert:
Sed pelago innocuis circumnitet armamentis.

Tum rutilus cœli alipotens, cui lactea fandi
Copiam, diviniqne fluunt è pectore rores
Ambroſiæ, quibus ille acres mulcere procellas
Poſſit, & iratos pelago depellere ventos.

Exue, *Dia*, metus animo, paritura verendum
Cœlitibus Numen, ſperataque gaudia terris,
Æternamque datura venis per ſecula pacem.
Hæc ego ſiderea miſſus tibi nuntius arce,
Sub limis celeres vexit quem penna per auras,
Vaticinor, non inſidias, non nectere fraudes
Edoctus: longè à noſtris fraus exulat oris.
Quippe tui magnum magna incrementa per orbem
Ipſa olim partus, Virgo, ſoboliſque beatæ
Aſpicies, vincet proavos, proavitaque longo

Ex-

Extendet jura imperio, populiſque vocatis
Ad ſolium, latè ingentes moderabitur urbes:
Nec ſceptri jam finis erit, nec terminus ævi,
Quin juſtis paullatim animis pulcerrima ſurget
Relligio: non monſtra piis, ſed numina, templis
Placabunt caſtæ diris ſine cædibus aræ.
Dixerat. illa animum ſedato pectore firmans,
Subſtitit, & placido breviter ſic ore loquuta eſt:
Conceptuſne mihi tandem, partuſque futuros
Sancte refers? me nec attactus perferre viriles
Poſſe putas? cui vel nitenti matris ab alvo
Protinus inconcuſſum, & ineluctabile votum
Virginitas fuit una: nec eſt cur ſolvere amatæ
Iura pudicitiæ cupiam, aut hæc fœdera rumpam.
Imò iſtas (quod tu minimè jam rere) per aures,
Excipit interpres, fœcundam Spiritus alvum,
Influet, implebitque potenti viſcera partu,
Flammifero veniens cœlo, atque micantibus aſtris.
At tu virgineum mirata tumeſcere ventrem,
Hærebis pavitans: demum formidine pulſa,
Gaudia ſervati capies inopina pudoris.
Neve hæc vana putes, dictis aut territa noſtris
Indubites; feræ dudum conceſſa ſenectæ
Dona oculos pone ante tuos. Nam ſanguine avito
Iuncta tibi mulier (ſterilis licèt illa, gravique
Preſſa ævo) haudquaquã ſperatũ hoc tempore pignus
Fert utero, & felix ſexto ſub menſe laborat.
Vſque adeo magno nil non ſuperabile cœlo eſt.
His dictis, Regina oculos ad ſidera tollens,
Cœleſtumque domos ſuperas, atque aurea tecta,
Annuit, & tales emiſit pectore voces:
Iam jam vince fides, vince obſequioſa voluntas:
En adſum: accipio venerans tua juſſa, tuumque
Dulce ſacrũ, Pater omnipotens: nec fallere veſtrũ eſt,
Cœlicolæ: noſco crines, noſco ora, manuſque,
Verbaque, & aligerum cœli haud variantis alumnũ.
Tantum effata, repentè nova micuiſſe penates
Luce videt. nitor ecce domum complerat: ibi illa,
Ardentum haud patiens radiorum, igniſque coruſci,
Extimuit magis. At venter (mirabile dictu)

(Non ignota cano) ſine vi, ſine labe pudoris,
Arcano intumuit Verbo: Vigor actus ab alto
Irradians, Vigor omnipotens, Vigor omnia complens
Diſcendit, Deus ille, Deus: totoſque per artus
Dat ſeſe, miſcetque utero: quo tacta repentè
Viſcera contremuere: ſilet natura, pavetque
Attonitæ ſimilis; confuſaque turbine rerum
Inſolito, occultas conatur quærere cauſas.
Sed longè vires alias, majoraque ſentit
Numina: ſuccutitur tellus: lævumque ſereno
Intonuit cœlo, rerum cui ſumma poteſtas,
Adventum Nati Genitor teſtatus, ut omnes
Audirent latè populi, quos maximus ambit
Oceanus, Tethyſque, & rauciſona Amphitritè.
Hos intermedios cœli, terræque fragores,
Æquatis properans volucer pulcherrimus alis
(Omnia dum trepidant) diſceſſerat, altaque nabat
Per loca, cum Virgo celſis in nubibus illum
Alternantem humeros videt, atque immenſa ſecantē
Ventorum ſpatia, & jam verſicolore per auras
Fulgentem pluma, ac cœli convexa petentem.
Quem demum tali aſpectans ſermone ſequuta eſt.
Magne Ales, celſi decus ætheris, invia rerum
Qui penetras, longèq; & nubila linquis, & Euros
Antevolans, læto ſeu te felicia tractu
Sidera, quæque ſuos volvuntur ſigna pér orbes
Expectant redeuntem: alti ſeu certa repoſcit
Cryſtalli domus, & vitrei plaga lucida regni:
Seu propiora vocant ſupremo tecta Tonanti,
Quà patet in ſummum regio flammantis Olympi,
Teque amor, & liquidis flagrans alit ignibus aura;
I precor, i, noſtrum teſtis defende pudorem.
Nec plura his. tum verò aciem deflectit, & omnes
Haud mora ſollicito percurrit lumine montes,
Agnatamque animo, conceptaque pignora verſat,
Multa putans, ſerumque uteri miratur honorem.
Intereà Manes deſcendit fama ſub imos,
Pallenteſque domos veris rumoribus implet:
Optatum adventare diem, quo triſtia linquant
Tartara, & evictis fugiant Acheronta tenebris,

Immanemque ululatum, & non lætabile murmur
Tergemini canis, adverſo qui carceris antro
Excubat inſomnis ſemper, rictuque trifauci
Horrendùm, ſtimulante fame, ſub nocte profunda
Perſonat, & morſu venientes appetit umbras.
Tum verò Heroes lætati, animæque piorum,
Ad cœlum erectas cœperunt tendere palmas.
Atque hic inſignis funda, citharaque decorus,
Inſignis ſceptro ſenior, per opaca locorum
Dum graditur, nectitque ſacros diademate crines
Dum legit aſſuetos Lethæo in gramine flores,
Quà tacitè labuntur aquæ, mutæque volucres
Ducunt per ſteriles æterna ſilentia ramos;
Attonita ſubitos concepit mente furores,
Divinamque animam, & conſueto numine plenus,
Intorquens oculos, venientia fata recenſet.
Naſcere magne puer, noſtros quem ſolvere nexus,
Et tantos Genitor voluit perferre labores:
Magne puer, cui ſe hæc tandem ſpolianda reſervant
Regna, tot heu miſeris hominum ditata ruinis;
Naſcere, venturum ſi te mortalibus olim
Pectore veridico promiſimus: igneus ut nos
Viribus afflatos cœleſtibus ardor agebat
Inſanans: ſi ſacra peregimus, & tua latè
Iuſſa per immenſum fama vulgavimus orbem,
En ridet pax alma tibi: ſimul ecce potentes
Impulſi cælo, diviſque autoribus acti
Orbe alio properant Reges. Salvete beati
Æthiopes, hominum ſanctum genus, aſtra ſequuti
Scilicet huc veſtris affertis munera regnis.
Accipe dona puerque ô Sanctiſſima Mater
Sume animos: jam te populiq; duceſque frequentant
Littore ab extremo, & odoriferis Nabathæis.
Ille autem auratâ fulgens in veſte ſacerdos
Iam canus, jam maturo venerabilis ævo.
Quid ſibi vult? ſacrum puerum qui ſiſtit ad aras,
Sic venerans? lætoque inſpectans æthera vultu,
Seque dehinc facili clauſurum lumina fato,
Exclamat: quòd ſperatum per ſecula munus,
Promiſſamque diu pacem, certamque ſalutem

Terrarum exorta liceat ſibi luce tueri
Optanti, ſeniumque ideo, Parcaſque trahenti.
Sed quid ego (heu!) dira conſperſos cæde penates
Infantum, & ſubito currentes ſanguine rivos
Aſpicio? triſtiſque meas vagitus ad aures
Fertur? Io ſcelus eſt, partus jugulare recentes.
Crudelis, quid agis? nihil hi meruere: neque illum,
Quem petis, inſano dabitur tibi perdere ferro.
Nunc, nunc ò matres ſcelerata abſcedite terra,
Dum licet, inque ſinu pueros abſcondite veſtros:
Nam ferus hoſtis adeſt. propera jam regia Virgo,
Inque Parætonias transfer tua pignora terras!
Admonet hoc magnum, Genitor, qui temperat orbẽ.
Tuta domus, tutique illic tibi, Dia, receſſus.
Verùm ubi bis ſenas hyemes, bis ſenaque nati
Solſtitia, & tantos ſuperaveris anxia caſus:
Ingentes imo duces de pectore queſtus,
Aureaque aſſiduis pulſabis ſidera votis.
Nam puerum, quamvis per compita ſæpe vocatum,
Sæpe expectatum conſuetæ ad gaudia menſæ,
Perquires nequicquam amens: nec cara petentem
Oſcula, nec ſera redeuntem nocte videbis:
Treſque illum totos mœrenti pectore Soles,
Et totidem trepidas ſomni ſine munere noctes
Omnia luſtrantes, queſtu omnia confundentes
Flebitis, indigno perculſi corda dolore
Tuque, ſenexque tuus. Quarto ſed Lucifer ortu
Purpureos tremulo cum tollet ab æquore vultus
Inventum dabit, & quærentibus offeret ultro.
O quas tunc lacrymas! ò quæ tunc oſcula mater!
Quos dabit amplexus, miſto inter gaudia fletu!
Cum natum ante aras Patris, & delubra ſedentem,
Mulcentemque ſenes dictis, animoſque trahentem
Aſpicies gaviſa, ipſo admirante ſenatu
Primitias pueri ingentes, nec inane ſagacis
Pectoris indicium, natæque ad grandia mentis.
Tu verò quid in arma ruis ſcelerata juventus?
Quid galeas, enſeſque virùm, & fulgentia cerno
Agmina? ſcutataſque procul ſub nocte cohortes
Obſcura, & crebris radiantes ignibus haſtas?

Tot ne

Tot ne unũ telis petitur caput? heu furor! heu mens
Cæca hominum, ſemperque odiis accincta nefandis!
Jamque oleas, montemque ſacrũ circumque, ſupràque
Cinxere, & longa lucum obſedere corona.
Quò feror? ecce trahunt manibus poſt terga revinctis
Inſontem, modò quem latas mira illa per urbes
Edentem, patriſque palàm præcepta docentem
Attoniti ſtupuere, illum Regemque, Deumque,
Humanæque ducem vitæ, fontemque ſalutis
Haud veriti, populo circum plaudente, fateri.
Heu facinus! mortem ne etiam, & crudele minantur
Supplicium? ſævi ſtringunt in vulnera faſces,
Horrenteſque parant paliuro intexere dumos,
Tormenti genus, & capiti premere inde coronam
Vulnificam: Viden' alternos ut arundinis ictus
Incutiunt? geminantque truci convicia lingua?
Parte alia ingentes video de ſtirpibus imis
Everti palmas, altas ad ſidera palmas,
Infelix opus, unde hominum lux illa, decorque
Pendeat, ah! trepidis citum, & *miſerabile* terris
Cum *Patri* æthereo moriens liventia pandet
Brachia, turpatoſque atra de morte capillos,
Oraque, demiſſoſque oculos, frontemque cruore
Jam madidam, & lato patefactum pectus hiatu.
At mater, non jam mater, ſed flentis, & orbæ
Infelix ſimulacrum, ægra, ac ſine viribus umbra,
Ante crucem demiſſa genas effuſa capillum
Stat lacrymans, triſtique irrorat pectora fletu.
Ac ſi jam comperta mihi liceat ore profari
Omnia, defeſſi ſpectans morientia nati
Lumina, crudeles terras, crudelia dicit
Sidera, crudelem ſeſe, quòd talia cernat
Vulnera, ſæpe vocatum luctiſono ululatu
Cuncta replens, ſingultanti ſic incipit ore:
Incipit, & duro figit ſimul oſcula ligno,
Exclamans: Quis me miſeram, quis culmine tanto
Dejectam ſubitis involuit, gnate, procellis?
Nate, Patris vires, ſanguis meus, unde repentè
Hæc fera tempeſtas? quis te mihi fluctus ademit?
Quæ manus indignos fœdavit ſanguine vultus?

Cui tantum in Superos licuit? bella impia cœlo
Quis parat? hunc ego te, poſt tot male tuta labores,
Poſtque tuos infelix elapſæ incommoda vitæ
Aſpicio? tu ne illa tua lux unica matris?
Tu ne animæ pax, & requies, ſpeſque ultima noſtræ
Sic raperis? ſic me ſolam, exanimemque relinquis?
O dolor! extincto jam, te, pro fratre ſorores,
Pro natis toties exoravere, parentes;
Aſt ego pro nato, pro te Dominoque, Deoque,
Quem miſera exorem? quò triſtia pectora vertam?
Cui querar? ò tandem diræ me perdite dextræ;
Me potiùs (ſiqua eſt pietas) immanibus armis
Obruite: in me omnes effundite pectoris iras:
Vel tu (ſi tanti eſt hominum genus) eripe matrem,
Quæ rogat, & Stygias tecum duc, nate, ſub umbras.
Ipſa ego te per dura locorum, inamœnaque vivis
Regna ſequar. liceat rumpentem cernere portas
Æratas: liceat pulcro ſudore madentem
Everſorem Erebi materna abſtergere dextra.
Hos illa, & plures fundet de pectore queſtus.
Quod ſcelus Eois ut primum cernet ab undis
Sol, indignantes retro convertere currus
Optabit, fruſtraque ſuis luctatus habenis,
Quod poterit tandem, auratos ferrugine crines
Inficiet, mœſtamque diu ſine lumine frontem
Oſtendet terris: ut qui jam ploret ademtum
Autorem, Regemque ſuum. quin ipſa nigranti
Fratris ab ore timens, & tanto concita caſu
Cynthia, cæruleo vultus obnubet amictu,
Avertetque oculos, lacrymaſque effundet inanes.
At contra horriſono tellus concuſſa tremore,
Cum gemitu fremet: & ruptis excita ſepulcris
Emittet ſimulacra. Quid ò, quid abire paratis
Illuſtres animæ? non omnibus hæc data rerum
Conditio, paucis remeare ad lumina vitæ
Conceſſum. Sed tempus erit, cum Martia rauco
Mugitu cœlum quatiet tuba: cumque repentè
Corpora per terras omnes latè omnia ſurgent.
Nunc autem ſat Tartarei ſi clauſtra Tyranni
Effringat Rex ille: & caligantia pandat
Atria, diffugiant immiſſo lumine diræ

Eumenidum facies jactis in terga colubris
Quas atro vix in limo Phlegethontis adustum,
Accipiat nemus, & fumanti condat in ulva.
Tum variæ peſtes, & monſtra horrentia Ditis
Ima petant: trepident Briareia turba, Ceraſtæ,
Semiferumque genus Centauri, & Gorgones atræ,
Scyllæque, Sphingeſque ardentiſque ora Chimæræ,
Atque Hydræ, atque Canes, & terribiles Harpyæ.
Ipſe catenato feſſus per Tartara collo
Ducetur Pluton, triſti quem murmure circum
Inferni fractis mœrebunt cornibus amnes.
At nos virginea præcincti tempora lauru,
Signa per extentos cęli victricia campos
Tollemus, lætoque ducem clamore ſequemur,
Victor io! bellatorio! tu regna profunda,
Tu manes, Erebumque, poteſtateſque coërces
Aëreas, lethumque tuo ſub numine torques.
Ille alto temone ſedens, levibuſque quadrigis
Lora dabit, voluereſque reget placido ore jugales,
Non jam cornipedum ductos de ſemine equorum,
Nec qui conſuetas carpant præſepibus herbas.
Primus enim valido ſubnixus eburnea collo
Fert juga formoſi pecoris cuſtodia Taurus;
Stellatus minio Taurus, cui cornua fronti
Aurea, & auratis horrent palearia ſetis,
Perque pedes bifidæ radiant nova ſidera gemmæ;
Torva bovi facies: ſed qua non altera cęlo
Dignior, imbriferum quæ cornibus inchoet annum,
Nec quæ tam claris mugitibus aſtra laceſſat.
Et juxta nemorum terror, rexque ipſe ferarum
Magnanimus nitet ore Leo, quem fuſa per armos
Conveſtit juba, pectoribus generoſa ſuperbit
Majeſtas, non jam ut cædes, aut prælia ſævus
Appetit (innocuis armantur dentibus ora,
Grataque tranquillo ridet clementia vultu)
Sed cęlo ut ſpatietur, & alta ad ſidera tendat.
Hos poſt inſequitur pulcros pennata per artus
Alituum Regina, ſacræ cui vertice plumæ
Aſſurgunt, flavoque caput diademate fulget.
Ipſa ingens alis, ingentis fulminis ictus

Supra hominum tecta, ac montes, ſupraque volucres
Fertur, & obſtantes curſu petit obvia nubes.
Vltimus humana ſociat cervice laborem
Alatus tergo Iuvenis, cui lutea lævo
Ex humero chlamys Eois inſperſa lapillis
Pendet. eam variant centum longo ordine Reges,
Antiquum genus, & Solymæ primordia gentis,
Oſtro intertexti. veros cognoſcere vultus
Eſt illic, veros montes, & flumina credas,
Et vera extremo Babylon nitet aurea limbo.
Tali ſidereas curru ſubvectus in auras
Indutos referens ſpoliis pallentibus axes,
Perveniet, recto quà panditur orbita tractu
Lactea, & ad ſedes ducit candentis Olympi.
Illic auratæ muros mirabimur urbis,
Auratasque domos, & gemmea tecta, viasque
Stelliferas, vitreoſque altis cum montibus amnes,
Atque ibi ſeu magni celſum penetrale Tonantis,
Sive alios habitare lares, ac tecta minorum
Cœlicolùm dabitur: ſtellas numerare licebit,
Surgentemque diem pariter, pariterque cadentem
Sub pedibus ſpectare, & longos ducere Soles,
Longaque venturis protendere nomina ſeclis.
Hæc ubi dicta: patres plauſu excepere frequentes
Fatidicum vatem, ſublatumque aggere ripæ
Attollunt humeris, lætumque per avia ducunt.
Intremuere Erebi ſedes, obſcuraque Ditis
Limina: ſuſpirans imo de corde Megæra
Dat gemitum, & torvas ſpectat ſine mente ſorores:
Tum caudam exululans ſub ventre recōdidit atram
Cerberus, & ſontes latratu terruit umbras:
Commotiſque niger Cocytus inhorruit antris
Et vaga Siſyphiis hæſerunt ſaxa lacertis.

LIBER II.

Regina ut ſubitos imo ſub pectore motus
Sepſit, & afflatu divini numinis aucta eſt
Haud mora, digreſſu volucris ſuſpenſa miniſtri,
Exurgit, monteſque procul contendit in altos

Feſtinans: ea cura animo vel prima recurſat
Matronam defeſſam ævo, cui nulla fuiſſent,
Dona uteri (mirum dictu) jam ſegnibus annis
Fœcundam, ſextique gravem ſub pondere menſis
Protinus affari, vocemque audire loquentis.
Et ſpectare oculis ſterili data pignora matri.
Ergo accincta viæ nullos ſtudioſa paratus
Induitur, nullo diſponit pectora cultu:
Tantum albo crines injectu veſtis inumbrans:
Qualis ſtella nitet, tardam quæ circuit Arcton
Hyberna ſub nocte: aut matutina reſurgens
Aurora: aut ubi jam Oceano Sol aureus exit:
Quàq; pedes movet, hàc caſiam terra alma miniſtrat,
Pubenteſque roſas, nec jam mæſtos hyacinthos,
Narciſſumque, crocumque, & quidquid purpureū ver
Spirat hians, quicquid florum per gramina paſſim
Suggerit immiſcens varios natura colores.
Parte alia celeres ſiſtunt vaga flumina curſus:
Exultant valleſque cavæ, colleſque ſupini:
Et circumſtantes ſubmittunt culmina pinus:
Crebraque palmiferis erumpunt germina ſilvis.
Omnia lætantur, ceſſant Eurique, Notique:
Ceſſat atrox Boreas: tantùm per florea rura
Regna tenent Zephyri, cœlumque tepentibus auris
Mulcent, quaque datur, gradientem voce ſalutant.
Ut ventum ad ſedes, vultu longævo verendo
Occurrit conjux juſti Senis: atque repentè
Plena Deo, ſubitoque uteri concuſſa tumulto.
Excipit amplexu venientem, ac talibus infit.

O decus, ò laudis, mulier, dux prævia noſtræ,
Cœlitibus ſola humanum quæ digna reperta es
Conciliare genus, cœtuſque attollere ad aſtra
Fœmineos: gremium cujus divinus obumbrat
Palmes, inexhauſtis terras qui compleat uvis?
Quis me, quis tanto Superùm dignatur honore?
Tu ne procul viſura humiles, Regina, penates
Veniſti? tu ne illa mei pulcerrima Regis
Mater ades? viden' ut noſtra puer excitus alvo,
Cum mihi vix primas vocis ſonus ambiat aures,
Jam ſalit, & dominum ceu præcurſurus adorat.

Fe-

Felix Virgo animi, felix, cui tanta mereri
Credulitas dedit una: in te iam plena videbis
Omnia, quæ magni verax tibi dixit Olympi
Aliger, arcano delapſus ab æthere curſu.
Illa ſub hæc. Miranda alti quis facta Tonantis,
O mater, meritas celi quæ tollere laudes
Vox queat? exultant dulci mea pectora motu
Autori tantorum operum: qui me ima tenentem,
Indignamque, humilemque ſuis reſpexit ab aſtris:
Munere quo gentes felix ecce una per omnes
Iam dicar: nec vana fides: ingentia quando
Ipſe mihi ingenti cumulavit munera dextra
Omnipotens, ſanctumque ejus per ſecula nomen,
Et quæ per magnas clementia didita terras
Exundat, qua poſſim omnes ſua juſſa verentes
Vſque fovens, nullo neglectos deſerit ævo.
Tum forte exertans humerum, dextramq; coruſcam,
Inſanos longè faſtus, menteſque ſuperbas
Diſpulit, afflixitque ſuper, ſolioque potentes
Deturbans dedit in præceps, & ad ima repreſſit:
Extollenſque humiles, aliena in ſede locavit:
Pauperiemque, famemque fugans implevit egenos
Divitiis: vacuos contra nudoſque reliquit,
Qui nullas opibus metas poſuere parandis.
Poſtremò ſubolem (neque enim dare majus habebat)
Æternam Genitor ſobolem, ſecliſque priorem
Omnibus, æqualemque ſibi, de ſanguine fidi
Suſcepit pueri (tantis quod honoribus unum
Deerat) non adhuc ille animi, morumque ſuorum
Oblitus: quippe id meditans promiſerat olim
Sacrificis proavorum atavis, ſtirpique nepotum.
Hæc Virgo. At ſenior, nullus cui vocis ademtæ
Vſus erat, ſupplex nunc greſſum obſervat euntis,
Virgineoſque pedes, tactæque dat oſcula terræ:
Nunc lætus tollit duplices ad ſidera palmas:
Quoque poteſt, ſolo teſtatur gaudia nutu:
Oſtenditque manu vatum tot ſcripta priorum:
Quæ quis agente Deo, quondam, dum vita manebat,
Edidit, & populis liquit celebranda futuris.
Scilicet effuſum tacitis de nubibus imbrem

[illegible]

Lanigerum in tergus:germenque è ſtirpe vetuſta
Arboris exurgens:incombuſtumque ſonoro
Igne rubum:& priſcis ſtellam de patribus ortam.
Quæ dum cuncta gravi, venturi haud inſcia, viſu
Percurrit relegens,alto cum corde volutat
Conceptus Virgo inſolitos, & ab æthere lapſum
Progeniem,pluviæ in morem,quæ vellere molli
Excepta,haud ullos ſonitus,nec murmura reddit.
Seque Rubum, Virgamque,alto ſe deniqne miſſam
Sidus grande mari prorſum agnoſcitque , videtque:
Non tamen auſa loqui , tanto aut ſe dicere dignam
Munere:ſed tacita affectu tibi maxime Divùm,
Grates,Rector,agit,mentemque ad ſidera tollit.

Et jam Luna cavum ter luce repleverat orbem,
Ter ſolitas de more intrarat cæca latebras:
Cum Virgo in patriam reditum parat,omnia quando
Certa videt:ſubeunt dilectæ grata parentis
Alloquia,aſſuetæque piis ſermonibus ædes:
Quæque ſalutantis voces,ac verba miniſtri
Audiit,& primos excepit cella volatus:
Cella choris Superùm luſtrata, & cognita cęlo.
Ergo iter inceptum caris digreſſa propinquis
Accelerat, relegitque viam per nota locorum:
Nec mora, nec requies uſquam:nec lumina flectit,
Cęliculùm quamvis ſacro circumdata cętu,
Donec ad optatum pervenit ſedula limen.
Atque ibi,dum conſueta ſuo cum pectore verſat
Gaudia,paullatim moturi tempora ventris
Adventare videt.ſcires jam numen in illa
Grande tegi:nullos adeo ſentire dolores
Dat Superùm Genitor, nullaque ex parte gravari.

Interea terra parta jam pace,marique
Auguſtus pater æratis bella impia portis
Clauſerat,& validis arctarat vincta catenis:
Dumque ſuas regnator opes,vireſque potentis
Imperii,exhauſtaſque armis civilibus urbes
Noſſe cupit,magnum cenſeri juſſerat orbem,
Deſcribi populos latè,numerumque referri
Cunctorum ad ſeſe capitum, quæ maxima tellus
Suſtinet, & rapido complectitur æquore Nereus.

Ergo omnes lex una movet. ſua nomina mittunt,
Qui montes Aurora tuos, regna illa feracis
Armeniæ, qui convalles, atque alta Niphatæ
Saxa tenent, longè pictis gens nota pharetris.
Gens fines luſtrare ſuos non ſegnis, & arcu,
Quà vagus Euphrates, quà devius exit Araxes,
Felices tractus, & latè munere Divûm
Conceſſos defendere agros bene olentis amomi.
Cenſetur Tauri paſſim, cenſetur Amani
Incola: prædatorque Cilix: & Iſaurica quiſquis
Rura domat: quicunque tuas Pamphylia ſilvas:
Quique Lycaoniam, felicia jugera: quique
Flaventem curvis Lycyam perrumpit aratris.
Iam clari bello Leleges, populique propinqui
Iuſſa obeunt: gens quæque ſuo dat nomina ritu:
Qui Ceramô, bimaremq; Gnidon: quique alta tuentur
Mœnia, diſpoſitis ubi circumſpecta columnis
Tollit ſe nivei moles operoſa ſepulcri,
Barbara quam rapto poſuit regina marito:
Et quos Mæandri toties ludente recurſu
Vnda rigat, rigat ipſe ſuo mox amne Cayſter,
Herboſo niveos dum margine paſcit olores:
Quoſque metalliferis veniens Pactolus ab antris
Circuit: & rutila non parcior Hermus arena.
Myſorum manus omnis: Apollineæque Celenæ:
Idaque, Rhetejæque arces, celebrataque Muſis
Pergama, Sigejumque jugum, Priameia quondam
Regna armis, ducibuſque, ducũ nunc nota ſepulcris
Quæ nauta, anguſtum dum præterit Helleſpontum,
Oſtendens ſociis; hoc, inquit, littore flentes
Nereides ſteterant, paſſis cum mæſta capillis
Ipſa ſuum de more Thetis clamaret Achillem.
His & Bithynæ claſſes, & Pontica latè
Accedit regio: paret ſcopuloſa Carambis:
Parendi ſtudio fervet ſimul alta Sinope:
Fervet Halys: quiq; immenſis procul amnibus auctus
Cappadocum medios populos diſcriminat Iris:
Thermodoonq; Halybeſq; attritaq; ſaxa Prometheo.
Præterea quà ſe Thracum Mavortia tellus
Pandit, & algentem Rhodope procurrit in Aemum;

Quà

Quà Macedum per ſaxa ruit torrentibus undis
Axius, umbroſæque tegunt Halyacmona ripæ:
Quàque jacet diris omen Pharſalia bellis,
Et bis Romana ferales clade Philippi,
Conveniunt populi certatim,& juſſa faceſſunt.
Vos etiam veſtros his adjunxiſtis alumnos
Vicinæ paſsim vacuis jam mœnibus urbes,
Antiquæ Grajorum urbes, gens optima morum
Formatrix, clara ingeniis,& fortibus auſis:
Seu quæ littoreos tractus, monteſque tenetis:
Seu quæ per medias diſperſæ exurgitis undas.
Tum latus Epiri, quà formidabile nautis
Attollunt ſummo caput Acroceraunia cęlo,
Vrget opus, jamque Alcinoi dat regia cenſum.
Illyricæque manus, impacatique Liburni;
Littoraque Ionio paſſim pulſata profundo.
Nec tu, cui latè imperium terræque, mariſque
Bellatrix peperit virtus,& Martius ardor,
Non populos, non ipſa tuas terra inclyta gentes
Deſcribis, terra una armis,& fęta triumphis.
Vna viris longe pollens, atque æmula cęlo:
Nubiferæ quam præruptis anfractibus Alpes
Præcingunt, mediamque pater ſecat Apenninus,
Et geminum rapido fluctu circumtonat æquor.
Deſcripſere ſuos (quamvis non axe ſub uno)
Hinc Rhenus pater indigenas, hinc latior undis
Danubius, quà ſilvarum per vaſta volutus,
Paſcere non populos, non lambere deſinit urbes,
Donec ad optatam rapido venit agmine Peucen.
Quin & proceras ſcrutatur Gallia ſilvas,
Gallia Cæſareis Latio dignata triumphis:
Quà Rhodanus, quà findit Arar, quà permeat ingens
Sequana, piſcoſoque interluit amne Garumna.
Tum quas Piniferis gentes prærupta *Pyrene*
Rupibus, Herculeas proſpectat ad uſque columnas,
Cogit Astas, cogit ripa formoſus utraque
Duria,& albenti Bætis præcinctus oliva,
Auratamque Tagus volvens ſub gurgite arenam,
Quique ſuo terras inſignit nomine Iberus.
Parte alia vaſtas circumvocat Africa vires:

Ge-

Getuli Maurique duces rimantur opaci
Atlantis nemora,& diſperſa mapalia ſilvis.
Scribitur & vacuis ut quiſque inventus arenis
Seu paſtor,ſeu ſuccinctis venator in armis.
Obſervans ſævos latebroſa ad teſqua leones.
Maſſylûm quicunque domos, quicunque repoſtos
Heſperidum lucos,munitaque montibus arva
Incolit,& ramis nativum decutit aurum:
Et qui vertentes immania ſaxa juvencos
Flectit arans,quà devictæ Carthaginis arces
Procubuere, jacentque infauſto in littore turres
Everſæ.Quantum illa metus,quantum illa laborum
Vrbs dedit inſultans Latio,& Laurentibus arvis!
Nunc paſſim vix relliquias,vix nomina ſervans,
Obruitur propriis non agnoſcenda ruinis.
Et querimur,genus infelix,humana labare
Membra ævo:cum regna palàm moriantur, & urbes.
Iamque Macas idem ardor habet:venere volentes
Barcæi:venere ſuis Naſamones ab arvis:
Naviſragas qui per Syrtes,infidaque circum
Littora,mœrentum ſpoliis onerantur, & altos
Inſiliunt nudi cumulos exæſtuantis arenæ,
Inque ſuas vertunt aliena pericula prædas.
Poſtremò Pſylli, Garamanticaque arva tenentes,
Quique Cyrenæas ſuſpendunt vomere glebas,
Laudataſque legunt ſuccis præſtantibus herbas:
Quique Iovis palmeta, Hasbytarumque receſſus
Marmaricas qui latè oras:qui paſcua ſervant
Ægypti,Meroeſque,ſacer quos Nilus inundat,
Nilus ab æthereo ducens cunabula cœlo.
  Nec minus & caſta ſenior cum Virgine cuſtos
Ibat,ut in patria nomen de more,genuſque
Ederet,& juſſum non ſegnis penderet aurum.
Ille domum antiquam, & regnata parentibus arva
Inviſens,ſecum proavos ex ordine reges,
Claraque facta ducum;pulcramque ab origine gentem
Mente recenſebat tacita,numerumque ſuorum,
Quamvis tunc pauper,quamvis incognitus ipſis
Agnatis,longè adveniens explere parabat.
Iam fines Galilæa tuos emenſus,& imas

Car-

Carmeli valles, quæque altus vertice opacat
Rura Thabor, ſparſamque jugis Samaritida terram
Palmiferis, Salymas à læva liquerat arces:
Cum ſimul è tumulo muros, ac tecta domorum
Proſpexit, patriæque agnovit mœnia terræ:
Continuò lacrymis urbem veneratur obortis:
Intenditque manus, & ab imo pectore fatur.
Bethlemiæ turres, & non obſcura majorum
Regna patrum, magnique olim ſalvete Penates:
Tuque ò terra parens Regum, viſuraque Regem,
Cui Sol, & gemini famulantur cardinis axes,
Salve iterum! te vana Iovis cunabula Crete
Horreſcet, ponetque ſuos temeraria faſtus:
Mœnia te Dircæa trement, ipſamque pudebit
Ortygiam geminos Latonæ extollere partus.
Parva loquor: prono veniet diademate ſupplex
Illa potens rerum, terr[illegible]mque inclyta Roma,
Et ſeptemgeminos ſu[illegible]tet ad oſcula montes.
Dixit, & extrema movit veſtigia voce.
Maturatque viam ſenior, tardumque fatigat
Vectorem, & viſas greſſum molitur ad oras.
Et jam prona dies fluctus vergebat Iberos,
Purpureas pelago nubes, aurumque relinquens.
Ecce autem magnis plenam conventibus urbem
Protinus ut venere, extremos è limine portæ
Aſpiciunt. Miſtum confluxerat undique vulgus,
Turba ingens. credas longinquo ex æquore vectas
Ad merces properaſſe, aut devaſtantibus arva
Hoſtibus, in tutum trepidos fugiſſe colonos.
Cernere erat perque anfractus, perque arcta viarum
Cuncta repleſſe viros, confuſoque ordine matres;
Permiſtos pecori agricolas: hos jungere plauſtra:
Hos intendere vela: alios diſcumbere apertis
Porticibus reſono compleri cuncta tumultu:
Accenſos variis lucere in partibus ignes.
Quæ pater admirans, tacito dum ſingula viſu
Percurrit, circumque domos, & limina luſtrat,
Nec ſupereſſe locum tecto videt. ibimus, inquit,
Quò Deus, & quò ſancta vocant oracula patrum.
Eſt ſpecus haud ingens parvæ ſub mœnibus urbis,

Incertum,manibus ne hominum , genio ne potẽtis
Naturæ formatus,ut hæc ſpectacula terris
Præberet,tantoſque diu ſervatus in uſus,
Hoſpitio cœlum acciperet cui plurima dorſo
Incumbit rupes pendentibus undique ſaxis
Aſpera: & exeſæ cingunt latera ardua cautes:
Defunctis operum domus haud ingrata colonis.
Huc Heros tandem,ſuperata ambage viarum,
Sic monitus,ducente Deo, cum conjuge ſancta
Devenit,multaque ſenex ſe nocte recepit,
Ac primum ſiccis ramalibus excitat ignem,
Stramineoque toro comitem locat,ægra cubantis
Membra ſuper veſtem involuens; mox alligat ipſos
Permulcens,iam non duros, iam ſponte ſequentes
Quadrupedes,ut fortè aderat fœnile ſaligna
Subfultum crate, & palmarum vimine textum.
Nunc age, Caſtaliis quæ n[illegible]quam audita ſub antris,
Muſarumve choris celebra[illegible]ut cognita Phœbo,
Expediam:vos ſecretos pe[illegible]via calles ,
Cœlicolæ,vos(ſi merui)monſtrate receſſus
Intactus,ventum ad cunas,& gaudia cœli.
Mirandoſque ortus,& tecta ſonantia ſacro
Vagitu.Stat ferre pedem,quà nulla priorum
Obvia ſint oculis vatum veſtigia noſtris.

Tempus erat , quo nox tardis invecta quadrigis
Nondum ſtelliferi mediam pervenit Olympi
Ad metam,& tacito ſcintillant ſidera motu:
Cum ſilvæque, urbeſque ſilent:cum feſſa labore
Accipiunt placidos mortalia pectora ſomnos:
Non fera,non volucris,non picto corpore ſerpens
Dat ſonitum,jamque in cineres conſederat ignis
Vltimus:& ſera perfuſus membra quiete
Scrupoſo ſenior caput acclinaverat antro.
Ecce autem nitor ex alto novus emicat, omnemque
Exuperat veniens atræ caliginis umbram:
Auditique chori Superùm,& cœleſtia curvas
Agmina pulſantum citharas,ac voce canentum.
Agnovit ſonitum, partuſque inſtare propinquos
Haud dubiis Virgo ſenſit lætiſſima ſignis,
Protinus erigitur ſtratis,cœloque nitentes

Attollit venerans oculos, ac talia fatur.
Omnipotens genitor, magno qui ſidera nutu,
Aëreoſque regis tractus, terraſque, fretumque,
Ecquid adeſt tempus, quo ſe ſine labe ſerenam
Efferat in lucem ſoboles tua? quo mihi tellus
Rideat, & teneris depingat floribus arva.
En tibi maturos fructus, en reddimus ingens
Depoſitum: tu ne qua pio jactura pudori
Obrepat, ſummo defende, & conſule cęlo.
Ergo ego te gremio reptantem, & nota petentem
Ubera, care puer, molli ſtudioſa fovebo
Amplexu: tu blanda tuæ dabis oſcula matri
Arridens: colloque manum, & puerilia nectes
Brachia: & optatam capies per membra quietem.
Sic memorat, fruiturque Deo, comitumque micāti
Agmine, diviniſque animum concentibus explet.
Atque olli interea revoluto ſidere felix
Hora propinquabat. Quis me rapit? accipe vatem,
Diva tuum, rege, diva, tuum. feror arduus altas
In nubes. video totum deſcendere cęlum
Spectandi excitum ſtudio. Da pandere factum
Mirum, indictum, inſuetum, ingens: abſiſtite curæ
Degeneres, dum ſacra cano. Iam læta laborum,
Iam non tacta metu ſecli regina futuri
Stabat adhuc, nihil ipſa ſuo cum corde caducum,
Nil mortale putans, illam natuſque, paterque
Quique prius, quàm Sol cęlo, quàm Luna niteret,
Spiritus obſcuras ibat ſuper igneus undas,
Stant circum, & magnis permulcent pectora curis.
Præterea redeunt animo, quæcunque verendus
Dixerat interpres; acti ſine pondere menſes,
Servatuſque pudor. clauſa cum protinus alvo
(O noctem Superis lætam, & mortalibus ægris!)
Sicut erat foliis, ſtipulaque innixa rigenti,
Divinum, ſpectante polo, ſpectantibus aſtris,
Edit onus: Qualis rorem cum vere tepenti
Per tacitum matutinus deſudat Eous:
Et paſſim teretes lucent per gramina guttæ:
Terra madet: madet aſperſa ſub veſte viator
Horridus, & pluviæ vim non ſenſiſſe cadentis

Admirans,gelidas udo pede proterit herbas.
Mira fides! puer æthereas iam lucis in auras
Prodierat,fęnoque latus male fultus agreſti,
Impulerat primis reſonum vagitibus antrum.
Alma parens nullos intra præcordia motus,
Aut incurſantes devexi ponderis ictus
Senſerat:hærebant immotis viſcera clauſtris.
Haud aliter,quàm cum purum ſpecularia Solem
Admittunt:lux ipſa quidem pertranſit, & omnes
Irrumpens laxàt tenebras,& diſcutit umbras:
Illa manent illæſa:haud ulli pervia vento,
Non hyemi,radiis ſed tantùm obnoxia Phębi.

Tunc puerum tepido genitrix involuit amictu,
Exceptumque ſinu, blandèque ad pectora preſſum
Detulit in præſepe. Hìc illum mitia anhelo
Ore fovent jumenta.O rerum occulta poteſtas!
Protinus agnoſcens dominum procumbit humi bos
Cernuus! & mora nulla,ſimul procumbit aſellus
Submittens caput, & trepidanti poplite adorat.
Fortunati ambo:non vos aùt fabula Cretæ
Polluet,antiqui referens mendacia furti,
Sidoniam mare per medium vexiſſe puellam,
Aut ſua dum madidus celebrat portenta Cythæron
Infames inter thyaſos,vinoſaque ſacra,
Arguet obſequio ſenis inſudaſſe profani.
Solis quippe Deum vobis, & pignora cœli
Noſſe datum,ſolis cunabula tanta tueri.
Ergo dum refluo ſtabit circundata fluctu
Terra parens,dum præcipiti vertigine cęlum
Volvetur, Romana pius dum templa Sacerdos
Rite colet,veſtri ſemper referentur honores,
Semper veſtra fides noſtris celebrabitur aris.

Quis tibi tunc animus,quæ ſacto in corde voluptas,
O genitrix,cum muta tuis famulantia cunis,
Ac circum de more ſacros referentia ritus
Aſpiceres Domino genua inclinare potenti,
Et ſua commotum trahere ad ſpectacula cęlum?
Magne pater,quæ tanta rudes prudentia ſenſus
Leniit? informi tantos quis pectore motus
Excivit calor,& pecudum in præcordia venit?

Vt

Vt quem non Reges, non accepere tot urbes,
Non populi, quibus una aras, & ſacra tueri
Cura fuit: iam bos torpens, iam ſegnis aſellus
Autorem latè, poſſeſſoremque ſalutent?
Vocibus interea ſenſim puerilibus Heros
Excitus, ſomnum expulerat, noctemque fugarat
Ex oculis: iamque infantem videt, & videt ipſam,
Maiorem aſpectu, maiori & lumine matrem
Fulgentem, nec quoquam oculos, aut ora moventē,
Sublimemque ſolo, Superum cingente caterva
Aligera. Qualis noſtrum cum tendit in orbem,
Purpureis rutilat pennis nitidiſſima *Phœnix*;
Quam variè circùm volucres comitantur euntem.
Illa volans, Solem nativo provocat auro
Fulva caput, caudam & roſeis interlita punctis
Cæruleam. ſtupet ipſa cohors: plauſuque ſonoro
Per ſudum ſtrepit innumeris exercitus alis.
Miratur lucem inſolitam; miratur ovantes
Cęlicolùm cantus ſenior. tum victus, & amens,
Attonituſque animi tantiſque ardoribus impar
Corruit, & geminas vultum demiſit in ulnas;
Affuſuſque diu telluri, immobilis hæſit.
Hìc illum Superi iuxta videre iacentem;
Vidit dia parens, nec longùm paſſa ſeniles
Obduci tenebris oculos; dat ſurgere, & ægrum
Suſtentare genu, tremuliſque inſiſtere plantis,
Divinoſque pati vultus, ſuperique nitorem
Ignis, & æthereas vibrantia lumina flammas.
Ille ubi paullatim vires, animumque reſumſit;
Nodoſo incumbens baculo, modulantia primùm
Agmina, reginamque Deùm de more ſalutat.
Mox ipſum accedens præſepe, ulvaque paluſtri
Impoſitum ſpectans Dominum terræque, mariſque
(O timor, ò mentis pietas!) puerilia membra
Non auſus tractare manu, cunctatur. ibi auram,
Inſperatam auram divino afflantis ab ore,
Ore trahens, ſubito correptus Numinis hauſtu,
Afflatuſque Deo, ſic tandem voce quieta
Incipit, & lacrymis oculos ſuffundit obortis.
Sancte puer, non te Phariis operoſa columnis

Atria, non variata Phrygum velamina textu
Excepere (faces nullo ſpectabilis auro)
Anguſtum ſed vix ſtabulum, male commoda ſedes,
Et fragiles calami, lectæque paludibus herbæ
Fortuitum dant ecce torum laqueata Tyrannos
Tecta, & regifico capiant aulæa paratu.
Te pater æterno Superùm ditavit honore
Illuſtrans: tibi ſiderei domus aurea cœli
Plaudit, inextinctoſque parat natura triumphos.
Et tamen hanc ſedem Reges, hæc undique magni
Antra petent populi: longè quos pervia Calpe
Littore ab occiduo, nigriſque impellet ab Indis
Sol Oriens; quos & Boreas, & fervidus Auſter,
Diverſo inter ſe certantes cardine mittent.
Tu paſtor, tu diſperſas revocare per agros
Miſſus oves latè, pectuſque offerre periclis,
Prodigus ah nimium vitæ! per tela, per hoſtes
Obſcurum nemus irrumpens, rabida ora luporum
Compeſces, ſaturumque gregem ſub tecta reduces.
O mihi certa fides Superùm, decus addite terris,
Nate Deo, Deus ipſe eterno è lumine lumen.
Te te ego, te circum genitrix, lætique miniſtri
Concinimus, primique tuos celebramus honores,
Longaque perpetuis indicimus Orgia faſtis.

LIBER III.

AVratum interea culmen bipatentis Olympi
Conſcendit Genitor, rerum inviolata poteſtas,
Læta fovens tacito ſub pectore: mox jubet omnes
Ad ſeſe acciri Superos, quique atria longè
Obſervent, quique arcanis penetralibus adſtant,
Præterea quos Eoos Aurora per ortus,
Et quos occiduæ propior videt Heſperus oræ.
Namque ferunt, olim leges cum conderet æquas
Rex Superùm, & valido mundum ſuſpenderet axe,
Diverſas ſtatuiſſe domos, diverſaque Divis
Hoſpitia, & dignos meritis tribuiſſe penates
Ordine cuique ſuos. Illi data tecta frequentant;
Atriaque, & gratis affigunt nomina valvis.

Hanc

Haud mora ſit, celerant juſſi, volat æthere toto
Cœlicolùm glomerata manus, pars igne coruſco
Tota rubens, pars ſtelliferis innexa coronis.
Ipſe ſedens humeris clamydem fulgentibus aptat
Ingentem, & cœlum pariter, terraſque tegentem,
Quam quondā (ut perhibent) vigilans noctesq; dieſq;
Ipſa ſuo nevit rerum natura Tonanti:
Adjecitque ſacræ decus admirabile telæ,
Per medium, perque extremas ſubtegminis oras
Immortale aurum intexens, grandeſque ſmaragdos.
Illic nam varia Mundum diſtinxerat arte
Gnara operum mater, certiſque elementa figuris,
Et rerum ſpecies, animaſque, & quicquid ab alta
Fundit mente Pater. Generis primordia noſtri,
Cernere erat limum informem: jam præpete penna
Deferri volucres liquidum per inane videres,
Iam ſilvis errare feras, pontumque natari
Piſcibus, & vero credas ſpumeſcere fluctu.
Hic poſtquam aligeros geminata ſedilia cœtus
Accepere, Pater ſolio ſic infit ab alto.
Ætherii proceres (neque enim ignoratis, & auſus
Infandos, dirùmque acies ſuper aſtra frementes)
Si mecum juvat antiquos ab origine motus
Inſpicere, & veterum pariter meminiſſe laborum:
Quandoquidem hæc vobis peperit victoria laudem,
Hùc animos, hùc pacatas advertite mentes.
Vos, cum omne arderet Cœlum ſervilibus armis,
Arctoumque furor pertenderet impius axem
Scandere, & in gelidos regnum transferre Triones,
Fida manus mecum manſiſtis, & ultima tandem
Experti, cœlo victricia ſigna tuliſtis,
Æternumque alta fixiſtis in arce trophæum.
Quos ego pro meritis inſigni munere palmæ
Donavi, regnique in partem, operumque recepi
Præcipuoſque habui, lectoſque ad juſſa miniſtros.
Vſque adeò fixa antiqui ſtat gratia facti.
Nec minus & noſtras audiſtis ſæpe querelas,
Vidiſtiſque graves flammati pectoris æſtus,
Tunc cum prima novas egit dementia gentes,
Arboris auricomæ cœleſtia carpere poma:

Poma gravi ſeros guſtu læſura nepotes.
Munere quin ſuperùm indignos ſpoliaſtis, & umbris
Sacrorum latè nemorum: aſsiduoque labore
Multaſtis miſtas, vitæ & brevioribus annis.
Quid repetam veteri ſumptas de crimine pœnas?
Exiliumque informe Erebi, tenebraſque repoſtas?
Quæ tacito mecum ſpectaſtis lumine, & iidem
Terrarum ſortem mœſti indoluiſtis acerbam.
Aut etiam ut noſtri longo poſt tempore tandem
Pectoris indomitas clementia vicerit iras?
Viſque arcana leves ſenſim demiſſa per auras
Fœcundam intactæ compleris Virginis alvum?
An temerè hoc, nullaque actum ratione putatis?
Quippe ita manſuras decuit me ponere leges:
Quò terræque, poluſque, homines, divique viciſsim
Fœderibus ſtarent certis, & pignore tanto
Servarent memorem cognatæ ſtirpis amorem.
Quare agite, & jam nunc humana capeſſite facta:
Ac primum duris parvi ſub cautibus antri
Gramineos luſtrate toros: luſtrate beatam
1 Pauperibus ſedem calamis: cunctique recentes
Submiſſi cunas accedite, dum pia Mater
Complexu in molli natum fovet, ubera pernox
Indulgens teneris pueri rorantia labris.
Nec procul in ſtipula demiſſo pectore mutum
Procumbit pecus, & domini veſtigia lambens
Pervigilat, longos fundit dum tibia cantus.
Hic fauſtos ortus pueri, noctemque verendam
Diſcurſu per inane levi, paſſimque canoris
Laudibus excipite, & plauſu celebrate faventes
Omnia felicem ventura in ſecula pacem,
Certatimque renaſcentis cunabula mundi,
Victum anguem, victumque anguis furiale venenum.
Sic placitum, ſic averſos conjungere terris
Cœlicolas: ſic ferre homines ad ſidera certum eſt.
Hæc ubi dicta: novum ſuperis inſpirat amorem,
Quo ſubitò veteres deponant pectoris iras,
Obliti ſcelerum, Patriſque exempla ſecuti,
Terrarum flagrent ſtudio, & mortalia curent.
Nec mora: Lætitiam choreis tum forte vacantem
Advo-

Advocat (hæc magni metuſque, animoſque Tonãtis
Temperat, & vultum diſcuſſa nube ſerenat)
Lætitiam, quæ cœlicolûm per limina ſemper
Diſcurſat, raròque imas petit hoſpita terras:
Curarumque expers, lacrymaſque exoſa virago,
Exultat, totoque abigit ſuſpiria cœlo.
Vt ſtetit ante Patrem, terraſque accedere juſſa eſt:
Mobilibus pictas humeris accommodat alas,
Lenimenque viæ comites vocat. Ilicet adſunt
Iucundæ viſu facies, Cantuſque, Chorique,
Gaudiaque, Plauſuſque, & honeſtis ignibus ardens
Rectus Amor: quem nuda Fides, Speſque inſcia luctus
Vadentem, mira unanimes pietate ſorores
Obſervant. Sequitur mox inculpata Voluptas,
Gratiaque, & niveam ſuadens Concordia pacem.
Cumque propinquaſſet portæ, quæ maxima cœlo
Dicitur, æternumque micat radiata coruſcis
Aſtrorum ſignis: quando mortalibus ægris
Dant nimbos aliæ, & damnant caligine terras:
Succinctæ occurrunt Horæ properantibus alis,
Inſomnes Horæ: namque his fulgentia divûm
Limina, & ingentis cuſtodia credita cœli.
Protinus æratos impulſo cardine poſtes
Cum ſonitu, magnoque polos quaſſante fragore,
Præpandunt obnixæ humeris. Volat illa per auras
Obſcura ſub nocte nitens; gratantur eunti
Sidera. Iam feſtas meditatur Luna choreas;
Exultant Hyades: gaudet mutata Bootes
Plauſtra auro, totoſque auro fulgere juvencos.
Tunc primum viſa eſt, miſeri poſt fata parentis,
Riſiſſe Erigone, & longum poſuiſſe dolorem:
Armatoque enſis ſubducitur Orioni.
Vt verò umbroſis poſuit veſtigia ſilvis,
Culmina conſcendit paſtorum; atque omnia latè
Perluſtrans tacitis oculis loca, concutit alas
Applaudens: pictoſque ſinus ſub nocte coruſcans,
Subriſit lætum, puraque in luce refulſit.
Primi illam ſenſere canes: ſenſere jacentes
Hœdorum paſſim per dura cubilia matres:
Balatuque ovium valles ſonuere propinquæ,

Saxaque, & attoniti caput erexere magiſtri.

Tunc ait: O pavidi vigiles gregis, ò bona pubes
Sylvarum, ſuperis gratum genus, ite beati
Paſtores, ite antra nova intendite ſertis:
Reginam ad cunas, poſitumque in ſtramine Regem
(Certa fides) adite, jam jam Moderator olympi
Carnem dat: properate novique recentia lactis
Munera, cumque ſuo date rorantia ſubere mella;
Inſuetum & ſilvis ſtipula deducite carmen.
Nec plura effata, in nubes taciturna receſsit,
Et penitus nigra noctis ſe condidit umbra.
Olli inter ſeſe vario ſermone volutant,
Quid Superum mandata velint, quas quærere cunas,
Quos jubeant reges, qua cingere frondibus antra?
Continuò variis innectunt tempora ramis:
Nectitur & lentiſcus, opacæque arbutus umbræ,
Roſque maris, buxuſq; & denſa comas terebinthus,
Cunctaque frondenti redimitur turba corona.
Mox ſylvam exquirunt omnem, ſaltuſque repoſtos
Flammiferis luſtrant tædis. Ardere putares
Arva procul, totumque incendi lumine montem.
Tandem inter dumos feſſi, ſub rupe cavata
Speluncam aſpiciunt, vocemque rudentis aſelli
Auribus accepere: vident ipſumque, bovemque,
Longævumque ſenem, ſtantemq; ad lumina matrem
Inſomnem, & preſſis refoventem pignus in ulnis.
Ergo inſperatæ gaviſi munere ſortis,
Ocyus ingentem procero ſtipite laurum,
Avulſamque ſolo palmam ab radicibus imis
Attollunt humeris: perque intervalla canentes
Cum plauſu, choreiſque, & multiſono modulatu
Veſtibuli ante aditum ſtatuunt; omnemq; coronant
Fronde locum: grandes oleas, cedroſque comantes
Affigunt, longiſque advelant limina ſertis,
Et latè Idaliam ſpargunt cum baccare myrtum.
Quos bonus ex antro dictis aggreſſus amicis
Compellat ſenior, placidaque hæc voce profatur.

Dicite paſtores (neque enim ſine numine, credo,
Tam certum tenuiſtis iter) cui tanta paratis
Munera? cui virides ramis frondentibus umbras
Texi-

Territis? anne aliquis ſuperùm Patre miſſus ab alto
Has docuit ſedes, locaque hæc accedere juſſit?
Sic memorans, ſeſe lætum venientibus offert.
Illi autem: Nova per tenebras, nova lucis imago,
O genitor, media viſa eſt modo lumina ſilva
Spargere, & in noſtràs diffundere gaudia mentes:
Sive Deus cœlo veniens, ſeù fortè deorum
Nuntius, in dubio eſt: nos vultũ, habitumq; loquentis
Vidimus, & motas per noctem audivimus alas.
Sic fati, jungunt dextras: mox ordine longo
Antrum ingreſſi, calathis ſylveſtria plenis
Dona ferunt: matrem & læto ſimul ore ſalutant.
Tum puero adſtantes Lycidas, & maximus Ægon,
Ægon, Getulis centum cui paſcua campis,
Centeni per quos greges Maſſyla vagantur;
Ipſe caput latè quà Nigritia, quà vagus errat
Triton, Cinyphiæ quà devolvuntur arenæ,
Ingens agricolis, ingens paſtoribus Ægon.
At Lycidas vix urbe ſua, vix colle propinquo
Cognitus, æquoreas carmen deflexit ad undas:
Et tamen hi non voce pares, non viribus æqui,
Inter adorantum choreas, plauſuſque Deorum,
Ruſtica ſeptena modulantur carmina canna.
Hoc erat, alme Puer, patriis quòd noſter in antris
Tityrus atteritæ ſprevit rude carmen avenæ,
Et cecinit dignas Romano Conſule ſilvas.

Vltima Cumæi venit jam carminis ætas:
Magna per exactos renovantur ſecula curſus.
Scilicet hæc Virgo eſt, hæc ſunt Saturnia regna.
Hæc nova progenies cœlo deſcendit ab alto:
Progenies, per quam toto gens aurea mundo
Surget, & in mediis palmes florebit ariſtis.
Qua duce, ſi qua manent ſceleris veſtigia noſtri,
Irrita perpetua ſolvent formidine terras,
Et vetitum magni pandetur limen Olympi:
Occidet & ſerpens, miſeros quæ prima parentes
Eluſit portentificis imbuta venenis.
Tune Deûm vitam accipies? Diviſque videbis
Permiſtos heroas, & ipſe videberis illis,
Pacatumque reges patriis virtutibus orbem?

.ici diffuſum lumine cœlum,
ne,fluvioſque, ipſaſque in mótibus herbas,
entaro lætentur ut omnia ſeclo.
: domum referent diſtenta capellæ
ec magnos metuent armenta leones,
per gladios ibit ſecura nocentes,
perfuſos ſervabit tincta rubores.
ibi, parve *Puer*, munuſcula prima
nt, hederæque, intermiſtique corymbi:
blandos fundent cunabula flores,
quercus ſudabunt roſcida mella:
unt quercus: omnis feret omnia tellus.
quam firmata virum te fecerit ætas,
a totum noteſcent facta per orbem.
tùm Tiphys, & altera quæ vehat Argo
Heroas: erunt etiam altera bella:
gens Stygias ibis prædator ad undas.
arve *Puer*, riſu cognoſcere matrem,
i ſoboles, magnum cœli incrementum.
lum referunt paſtores; avia longè
nt nemora, & voces ad ſidera jactant
ontes: ipſæ per confraga rupes,
nt arbuſta: Deus, Deus ille Menalca.
magnum viſi per inane volatus
curſuſque alacres, alacreſque recurſus
e procul voces, ſonituſque rotarum.
mocnis per ſudum exercitus armis
s, diviſæ acies, terna agmina ternis
ordinibus belli ſimulacra ciebant.
is jam cedentes invadere nubes
: vacuas ter mittere tela per auras
re ducem: mox diſſita cogere ſigna,
am lætæ faciem præferre phalangis:
aërios percurrere milite campos:
ue alios conſtanti incedere paſſu
s, lataſque vias: & jungere nexu
perpetuis quatientes motibus alas.
que manu noſtræ argumenta ſalutis,
, clavoſque, horrenti & vimine faſces,
que haſtam lateri, medicataque felle

Poſcu-

Poſtula, ſublimemque crucem, immanemque cœli
Ianuam.
Ibant, & dulci mulcebant æthera cantu.
Innumeras alii laudes, & magna Parentis
Facta canunt: ut prima novi fundaverit orbis
Mœnia, telluremque vagis diſſolverit undis:
Ut paſſim varios cœlo ſuſpenderit ignes,
Lunamque, ſtellaſque: ut magni lumina Solis,
Iam late extremo tenebris Oriente fugatis,
Protulerit. Tu belligeras metuende cohortes
Dejicis, exturbaſque polo: tu fulmine quaſſas
Cum duce ſigna ſuo, nigroque involvis Averno;
Cocytumque jubes, triſteſque habitare lacunas.
Te gemini cecinere axes, te maxima tellus,
Victorem cecinit vaſtis cum fluctibus æquor.
Nec te hominum fraudes, non avertere nefanda
Crimina, ſed læto ſpectas mortalia vultu,
Dignataſque tuo ſolaris Numine terras.
Salve Magne Opifex cœli, Rex maxime divûm,
Terrarumq; hominumq; ſalus: quem ſidera, quem ſol,
Quem metuunt reges tenebrarum, & Tartarus ingens,
Cui late humanum ſervit genus: omnia ſolus
Qui regis, omnia amas pariter. tibi nomina mille,
Mille poteſtatum, regnorum inſignia mille.
Salve author: ſalve immenſi dominator olympi;
Et nobis felix, terriſque labantibus adſis.
Ingeminant plauſum nubes: lateque per auras
Diſcurſat vox, & cœli convexa reſultant.
Herboſo tum forte toro, undiſoniſq; ſub antris
Venturas tacito volvebat pectore ſortes
Cæruleus rex, tumentum generator aquarum
Iordanes, quem juxta hilari famulantia vultu
Agmina denſantur natæ, pulcherrima Glauce,
Dotoque, Protoque, Galenaque, Lamprotoeque,
Nudæ humeros, nudis diſcincta veſte papillis:
Callirhoë, Byroque, Pheruſaque, Dynameneque,
Aſphaltiſque adſueta leves fluitare per undas:
Ipſaque odoratis perfuſa liquoribus Anthis,
Anthis, qua non ulla novos miſcere colores
Doctior, aut pictis caput exornare coronis.

Mox Hyale, atque Thoë, & vultu nitidiſſima Creuſa,
Gongileque, Rhoëque, & candida Limnoria,
Et Dryope,& virides Botane reſoluta capillos:
Ore omnes formoſæ, albis in veſtibus omnes,
Omnes puniceis evinctæ crura cothurnis.
Ipſe antro medius, pronâque acclivis in urna
Fundit aquas. Nitet urna novis variata figuris
Cryſtallo ex alba, & pura perlucida vitro,
Egregium decus, & ſuperum mirabile donum.
Vmbroſis hic ſilva comis, denſiſque virebat
Arboribus. cervi paſſim, capreæque fugaces
Æſtivum viridi captabant frigus in umbra.
In medio, auratis effulgens fluctibus amnis
Errabat campo, & curſu læta arva ſecabat.
Hic juvenis, fulvis velatus corpora ſetis,
Stans celſo in ſcopulo, regem, dominumq; Deorum
Vorticibus rapidis, medioque in fonte lavabat.
At viridi in ripa lecti de more miniſtri
Succincti expectant: proniſque in flumina palmis
Protendunt niveas, cęleſtia lintea, veſtes.
Ipſe Pater Cęlo latè manifeſta ſereno
Signa dabat, natoque levem per inane columbam
Inſignem radiis mittebat, & igne coruſco.
Attonitæ circùm venerantur Numina Nymphæ,
Et fluvius refugas ad fontem convocat undas.

Talia cælata genitor dum ſpectat in urna
Fatorum ignarus, oculoſque ad ſingula volvit
Admirans: videt inſolitos erumpere fontes,
Ingentemq; undare domum, cavaque antra repleri
Fluctibus, atque novum latices ſumpſiſſe ſaporem.
Dumque hæret, pavitatque ſimul, dū ſublevat undis
Muſcoſum caput, & taurino cornua vultū,
Aſpicit inſuetas latè floreſcere ripas,
Claraque per denſas diſcurrere lumina ſilvas
Paſtorum ludo: & lætos ad ſidera cantus,
Divinaſque audit voces, & Numina paſſim
Adveniſſe Deum teſtantia. protinus ambas
Ad cęlum palmas hilari cum voce tetendit.

O maris, ò terræ, divûmque, hominumq; repertor,
Quis tua vel magno decreta incognita cęlo

Detu-

Deſiliit hûc audax, mediiſque abſcondit in undis?
Ipſe mihi hæc quondã (memini) dum talia mecum
Sæpe agitat, repetitque volens, narrare ſolebat
Cæruleus Proteus: mendax ſi cæterà Proteus,
Non tamen hoc vanas effudit carmine voces.
Adveniet tibi Iordanes, properantibus annis,
Adveniet, mihi crede, inquit: certiſſima cœlum
Signa dedit: nec me deluſum oracula fallunt:
Qui te olim Nili ſupra ſeptemplicis ortus,
Supra Indum, & Gangem, fontemq; binominis Iſtri
Attollet fama, qui te Tyberique, Padoque
Præferet, atque tuos aſtris æquabit honores.
Cujus in adventu triſtes diſcedere morbi
Corporibus paſſim incipient. Iam victa repentè
Ceſſabit, turpes ſquamas, maculaſque remittet
Dira lues; laceroſque elephas effuſus in artus
Vlcera ſanguineo ſiſtet manantia tabo.
Quin & lethales (dictu mirabile) febres
Diffugient juſſæ, poſſeſſaque membra relinquent:
Cedet & infeſtæ violentior ira Dianæ,
Ira nocens, quæ fulminea velut icta ruina,
Corpora cum gemitu ad terram proſternit, & igni
Interdum, nunc perdere aqua (miſerabile viſu)
Feſtinat: Stygio nimirum armata veneno
Exuperat vis, & ſpumas agit ore tumentes.
Nec jam ultra, longo vires minuente veterno,
Tabificus per operta impunè vagabitur hydrops
Exitio obrepens miſerorum, atque omnia latè
Viſcera per varios perdet tumefacta dolores.
Non aliàs vinctæ tam crebra ſilentia linguæ
Abrumpent. Noctem aut toties, tenebraſque priores
Excutient oculi, qui nunquam ſidera, nunquam
Ardentem magni viderunt lampada Solis.
Multa quidem majora fide, ſed vera, ſed ipſos
Quæ teneant ſpectantum oculos, poſſum ore referre,
Sed propero: ventura tamen mirabitur ætas.
Cernere erit, claudos paſſim genua ægra trahẽtes
Firmato ſubitos extendere poplite greſſus.
Tum nervis labefacta, diùque trementia membra
(Quis credat, niſi certa meus mihi cantet Apollo?)

Scilicet, exiguæ videor quod navita cymbæ,
Quodque leves hamos, nodoſaque lina trahentẽ,
Deſpicis. an patrio non hoc quoque littore Glaucus
Fecerat, æquoreæ Glaucus ſcrutator arenæ?
Et nunc ille quidem tumidarum numen aquarum.
Sed nec, quæ nimium vel me ſic falſa fatigat,
Fabula te moveat Lydæ, licet illa puellis
Iactet, neſcio quas mihi ſe miſiſſe corollas:
Non me Lyda tamen, non impulit; æquora teſtor,
Nereidaſque omnes: ſi fallo, naufragus illas
Experiar, falſoſque bibam ſub gurgite fluctus.
Heu quid agam? externas trans pontũ quærere terras
Iampridem eſt animus, quò nunquam navita, nũquã
Piſcator veniat: fors illic noſtra licebit
Fata queri. Boreæ extremo damnata ſub axe
Stagna petam, & rigidis nunquam non cana pruinis,
An Libyæ rapidas, Auſtrique tepentis arenas,
Et videam nigros populos, Solemque propinquum?
Quid loquor infelix? an non per ſaxa, per ignes,
Quò me cunque pedes ducent, mens ægra ſequetur?
Vitantur venti, pluviæ vitantur, & æſtus,
Non vitatur amor; mecum tumuletur oportet.
Iam ſaxo me me ex illo demittere in undas
Præcipitem iubet ipſe furor. Vos ò mihi Nymphæ,
Vos maris undiſoni Nymphæ præſtate cadenti
Non duros obitus, ſævaſque extinguere flammas.
Scilicet hæc olim, veniens ſeu littore curvo
Caietæ, ſeu Cumarum navalibus altis,
Dum loca tranſibit, raucus de puppe magiſter
Hortatus ſocios, dextrum deflectite, dicet,
In latus ò ſocii, dextras deflectite in undas;
Vitemus ſcopulos infames morte Lyconis.

Talia nequicquam ſurdas iactabat ad auras
Infelix piſcator, & irrita vota fovebat:
Cum tandem extremo veniens effulſit ab ortu
Lucifer, & roſeo perfudit lumine pontum.

ECLO.

ECLOGA TERTIA

MOPSUS.

CELADON, MOPSUS, CHROMIS, IOLAS.

DIc mihi (nam Baulis, verum ſi retulit Ægon,
Bis ſenos vos, Mopſe, dies tenuere procellæ)
Quid tu, quid Chromis interea, quid veſter Iolas,
Dum Notus inſultat pelago, dum murmurat unda,
Ecquid deſertis vacui inſiſtis in antris?
MOP. Quid noſtræ facerent ingrata per otia Muſæ,
O Celadon? neque tùm conchas impunè licebat
Per ſcopulos, non octipedes tentare paguros.
Iam fragilem in ſicco munibant ſaxa phaſelum,
Raraque per longos pendebant retia remos,
Ante pedes ciſtæque leves, hamique jacebant,
Et calami, naſſæque, & viminei labyrinthi.
Tum Chromis Inarimen ſpectans; His, inquit ab oris
(Ah dirum exilium!) noſtræ ſolvere carinæ,
Cùm Regem poſt bella ſuum comitata juventus
Ignotis pelagi vitam committeret undis.
Quæ tamen! (ut fama eſt) Ligurum per ſaxa, per altas
Stœchadas emicuit: Rhodanique invecta per amnē
(Nam, benè ſi memini, Rhodanū referebat Amilcon)
Oceani madidas vidit refluentis arenas,
Et quæ cæruleos procul aſpicit ora Britannos,
Quà (niſi vana ferunt) quoties maris unda reſedit,
Indigenæ captant udos per littora piſces,
Ne Chromi, ne luctus renova, reſpondit Iolas;
Sat tuus hæc nobis Lucrini nuper ad undam
Narravit Lycabas: Solem ſe ſcilicet illic
Trans fluctus, trans & nubes vidiſſe cadentem,
Haud aliter, quàm ſi noſtris è montibus illum
Cajetæ aſpiceret longè poſt littora ferri:
Et ſtrepitum ſenſiſſe ruentis ab æthere currus.
Præterea mores populorum, urbeſque, locoſque
Expoſuit, quernaſque domos, & lignea tecta:
Addidit & varias (heu barbara nomina) gentes

Bellovacos, Morinoſque: & quos quis dicere poſſit?
Tarbellos: latis errare & flumina campis:
Neſcio quem Ligerim rectis ſe innaſſe carinis:
Sed mea nunc aliæ poſcunt ſibi pectora curæ.
Tu modo, ſi quid habes (& te quoque Chloridis ardor
Exercuit) ſcopulo hoc mecum meditare viciſſim.
Audiet, & gracilem percurret Mopſus avenam.
Sic illi: at ego nil contra, ſed quæ mihi collo
Garrula pendebat, manibus tunc ſumpta cicuta eſt.
Scilicet alternos conabar arundine verſus
Excipere, alternis nam dicere uterque parabat.
Nec mora, tùm Chromis hos, hos & referebat Iolas.
CHR. Nereides, pelagi ſacrum genus, aut mihi veſtris
Munera ferte vadis, duram queis Chlorida placem:
Aut, ſi muneribus flecti nequit, æquore toto
Quærite, quæ noſtrum ſanet medicina furorem.
IOL. Sirenes, mea cura, audite hæc ultima vota.
Aut revocet jam Niſa ſuum, nec ſpernat Iolam,
Aut videat morientem. Hæc ſaxa impulſa marinis
Fluctibus, hæc miſero vilis dabit alga ſepulcrum.
CHR. Qualis tranquillo quæ labitur æquore cymba,
Cùm Zephyris ſummæ criſpantur leniter undæ,
Tuta volat, luditque hilaris per tranſtra juventus:
Talis vita mihi, mea dum me Chloris amabat,
IOL. Aſpicis, iratæ feriant ut ſaxa procellæ:
Vt validis imæ Coris turbentur arenæ.
Iam ſcopulis furit unda, tremit iam terra tumultu.
Fallor, an hæc ipſa eſt Niſæ indignantis imago?
CHR. O Proteu paſtor liquidi maris, ò pater, ò rex,
(Quandoquidem inflatos odiſtis numina faſtus)
Quære Pithecuſas tu, cui licet, atque ſuperbæ
Dic Hyale, ſalſum te paſcere monſtra per æquor.
IO. Ille habet, ille meos ſcopulus mihi ſervat amores,
Qui propior terræ eſt: illum pete, Glauce, natatu,
Neve manus duri contemnat Niſa mariti,
Dic te ſquamigeras traxiſſe ad littora prædas.
CHR. Eſt Veneri Cypros gratiſſima, Creta Tonanti,
Iunonique Samos, Vulcano maxima Lemnos;
Ænariæ portus Hyale dum pulchra tenebit,
Nec Samos Ænariam vincet, nec maxima Lemnos.

IOL. Gra-

IOL. Gradivus Rhodopen, & Mercurius Cyllenen,
Ortygiam Phœbe, Tritonia jactat Hymetton.
Niſa colit Prochyten: Prochytes ſi commoda norint,
Ortygiam Phœbe, Tritonia linquet Hymetton,
CHR. Hic ſpecus, hic rupes, texendiſq; optima naſſis
Vimina ſunt, iunci, denſæque per avia myrtus:
Si mihi nunc Pholoë, vel tantùm Chloris adeſſet,
Quàm benè pugnaces poſſem contemnere ventos.
IOL. Nulla mihi ſine te rident loca, diſciplicet æquor,
Sordet terra, leves odi cum retibus hamos.
At ſi aderis tu Niſa, placebunt omnia: lætus
Tunc ego vel Libycis degam piſcator arenis.
CHR. Dat Rhombos Sinveſſa, Dicarchi littora Pagros,
Herculeæ Mullum rupes, Synodontas Amalphis,
Parthenope teneris ſcatet ambitioſa puellis:
Quis mihi nunc alias ſcrutari ſuadeat algas?
IOL. In fluviis Mugil verſatur, Sargus in herbis,
Polypus in ſcopulis, mediis Melanurus in undis:
Ante tuas, mea Niſa, fores ego ſemper oberro:
Quæ mihi det tales jucundior inſula portus?
MOP. Hactenus, ò Celadon, reſonis ſub rupibus illos
Inter ſe vario memini contendere cantu,
Horrida ventoſi ridentes murmura ponti:
Qui tamen & laudes, & munera digna tulere
Carminibus, ſed quæ nequeat contemnere Triton:
Hic, quam Circejo nudus ſub gurgite cepi,
Nativis concham maculis, & murice pictam,
Ille recurvato nodoſa corallia trunco.

FERDINANDO FEDERICI REGIS
F. Aragonio, Calabriæ Duci.
Ecloga Quarta.

PROTEUS.

NVnc primùm notas velis maioribus undas
Currimus, ò Nymphæ Crateriades: ordine quãdo
Suadet amor, charæ primos telluris honores
Dicere cæruleæ magni Crateris alumnæ.
Telluris primos charæ dicamus honores,

Dum radiis fervens medium Sol excoquit æquor;
Tu verò patriæ juvenis decus, edite cœlo,
Spes generis tanti: ſeu te nimboſa Pyrene
Pro dulci Latio, pro noſtris detinet arvis:
Seu vagus objecto munimine claudit Iberus;
Rumpe moras; nec te latis Hiſpania regnis
Alliciat, ſtirpiſve tuæ primordia, & ille
Gentis honos; licet effuſo Tagus impleat auro,
Et pater Oceanus ſpumanti perluat unda.
Nam mihi, nam tempus veniet, cum reddita ſceptra
Parthenopes, fractoſque tua ſub cuſpide teges
Ipſe canam: nunc littoream ne deſpice muſam,
Quam tibi poſt ſilvas, poſt horrida luſtra Lycæi,
(Si quid id eſt) ſalſas deduxi primus ad undas,
Auſus inexperta tentare pericula cymba.
Quæ vada non norunt, quis neſcit Protea portus?
Illum olim veteris paſcentem ad ſaxa Minervæ,
Mulcentemque ſuas divino carmine Phocas,
E puppi ſenſere Melanthius, & Phraſidamus,
Vt fortè à Capreis obſcura nocte redibant:
Senſere & vario delphinas ludere curſu,
Tritonumque choris longè freta pulſa ſonare.
Ipſe autem, haudquaquam mortali digna referrē
Verba ſono, vacuas lætus cantabat ad auras:
Terrigena ut quondam matris de ventre Typhoeus
Exiliens, infanda deos ad bella vocaſſet:
Vt fratrum primus, furiis, & hiantibus hydris
Inſtructus, denſas duxaverit ipſe catervas:
Vt niſu ingenti partes de monte revulſas
Ænariam, Prochytenque altis immiſerit aſtris,
Ac totum ſubito cœlum tremefecerit ictu;
Tum pater haud ſegni molitus fulmina dextra
Immanes acies dejecerit: atque trophæum
Iuſſerit ardentes teſtari ſulphure Bajas,
Quòd gens victa illis laviſſet vulnera lymphis.
Hinc magni Alcidæ tauros, ſtratumq; profundum
Aggeribus memorat, ductamque per oppida pompam.
His veteres addit Cumas, loca cognita Phœbo,
Vatis & horrendæ lucos, Triviæque receſſus,
Cimmeriumque domos, & opaca in vallibus antra.

Té quoque formoſæ captum Neſidos amore,
Panſilype, irato compellat ab æquore queſtu.
Ah miſer, ah male caute, tuæ quid fata puellæ
Acceleras? cupit in medios evadere fluctus
Infelix, cupit inſuetum finire dolorem.
At tibi nec curæ eſt, quòd eam Neptunia monſtra
Circumſtent, mare nec rapido quòd ſorbeat æſtu.
Ah miſer, ah malè caute, ultrà quid brachia tendis?
Siſte gradum, riget illa iugis adſueta nivoſis
Venatrix, quam mille feræ timuere ſequentem
Per ſaltus. Vos hanc Panope, vos candida Drymo,
Cymothoëque, Rhoëque, Pheruſaque, Dinameneque
Accipite, & veſtris ſociam luſtrate choreis.
Tum canit antiquas ſedes, opulentaque regna
Auricomæ Sirenis, & altum in monte ſepulcrum,
Sacraque, Chalcidicoſque deos, magniſq; per æquor
Auſpiciis vectas hæc ipſa ad littora claſſes.
Tum liquidos fontes ſubter cava mœnia ducit,
Attollitque arces, & culmina montibus æquat
Tectorum; vaſtas protendit in æquora moles,
Euplæamque procul trepidis dat cernere nautis,
Atque *Pharon*, iungit ſcopulos, prœruptaque ſaxa
Theleboum, Sarnique amnes, & pinguia culta.
Tum canit, ut Corydona ſacro Meliſæus in antro
Viderit, & calamos labris admoverit audax,
Formoſum quibus ille olim cantarat Alexin,
Dixerat & muſam *Damonis*, & Alpheſibœi:
Queis fretus, dictante dea, tot ſidera nobis
Prodiderit, tantas cœli patefecerit oras.
Quid referã, aut Stabias, aut quæ tenuiſſe canoras
Virginibus, fama eſt, ahenates ſaxa carinas?
Aut ut terrifici ſonitus, ignemque Veſevi,
Et deſolatas paſſim defleverit urbes?
Poſtremò reges, regumque ex ordine pugnas
Enumerat, bellique artes, & præmia narrat.
Addit triſtia fata, & Té, quem luget ademptum
Italia infelix (ſive id gravis ira deorum,
Seu ſors dura tulit) trans altas evehit Alpes.
Mox agit Oceani propè littora: denique ſiſtit
Spumantem ad Ligerim, parvaque includit in urna.

Heu ſortem miſerandam, heu pectora cæca futuri!
Hæceine te feſſum tellus extrema manebat
Hoſpitiis, poſt tot terræque, mariſque labores?
Pone tamen gemitus: nec te monumenta parentum,
Aut moveant ſperata tuis tibi funera regnis.
Grata quies patriæ: ſed & omnis terra ſepulcrum.
Hæc ille, & quæ vix audita prioribus annis
Heroum longæva queat meminiſſe vetuſtas,
Commemorat: ſocio reſpondent æquora plauſu;
Luna ſuam donec paulatim fundere lucem
Cœpit, & ad vitreas redierunt numina ſedes.

CASSANDRÆ MARCHESIÆ

Mulieri præſtantiſsimæ.

Ecloga Quinta.

HERPYLIS PHARMACEVTRIA.

DORYLAS, THELGON.

SEd iam vulgatos & nos referamus amores,
Quos pariter grata ſcopuli pendentis in umbra
Hinc *Dorylas*, hinc Theleboi maris accola Thelgon,
Certantes docuere: quibus cava littora, & ipſe
Æquoreus Platamon, ſacrumque Serapidis antrum
Cum fonte, & Nimphis aſſultavere marinis.
Tu mihi, ſeu doctas percurris Palladis artes,
Mæoniæque aurum, & ſubtegmina vincis Arachneæ,
Seu Dryadum choreis, cœtuque immiſta Dianæ
Haud minor incedis: pictaque accincta pharetra
Venatu Prochyten, maternaque regna fatigas:
Sive Dicarchæis qua molibus aſſilit æquor,
Ludentes ſpectas Nereïdas: en age noſtros
(Si quis honos pelagi), Caſſandra, en aſpice luſus.
Non ingrata cano, penituſque iniuſſa. Nequicquam
Arguerint ventura meis te ſecula chartis
Præteritam, faveat modo non invitus Apollo,
Et quæ me facili vexere per æquora remo
Pierides, queis longa dies, & nomina curæ.
Interea Dorylan iuvet hic audire canentem.

DOR. Se-

DO. Sebethi ad liquidas deſcēderat Herpylis undas,
Herpylis Euboidum non ultima: quam pater Alcon
Erudiit, Muſis, & Phœbo cognitus Alcon.
Venerat & ſocii partem ſubitura laboris
Vnanimis ſoror, & calathum de more ferebat.
Ipſa comas effuſa, pedemque exuta ſiniſtrum,
Cum philtris longum ſubmurmurat: atque ita fatur.
Pone aram, & vivos hauri de flumine rores,
Canaque vicino decerpe abſinthia campo.
Illum, illum magicis conabor adurere ſacris,
Qui miſeram tota ſpoliatam mente reliquit.
Volvite præcipitem iam nunc, mea licia, rhombū.
Rhombus ad Æmonias revocetur aheneus artes;
Siſtere qui pluvias, qui pellere nubila cœlo,
Qui potis eſt trepidos undis abducere piſces.
Volvite præcipitem, mea licia, volvite rhombum.
Alga tibi hæc primum, tumidi purgamina ponti,
Spargitur, & rapidis abſumitur arida flammis.
Sic mihi, ſic Mæon uraris adusque medullas.
Volvite præcipitē iam nunc, mea licia, rhombum.
Ter muſcum Clearista, ter hunc ſinè forcipe cancrū
Vre ſimul, cumque his, dic, viſcera Mæonis uro.
Volvite præcipitem, mea licia, volvite rhombum.
Spongia nunc lacrymis perfūditur: heus bona magno
Spongia nata mari, lacrymas bibe ſedula noſtras,
Vtque rapis ſitiens illas, ſic Mæonis omnem
Mæonis ingrati rapias de pectore ſenſum.
Volvite præcipitem iam nunc, mea licia, rhombū.
Vt pumex pingueſcit, ut æquoris unda quieſcit,
Quæ ventis agitata huc, illuc concita fertur.
Sed quid ego heu triſti pectus concuſſa dolore
Imprecer, & vanis iactem convicia ventis?
Mæon tot mihi damna; ego Mæoni verba rependam?
Volvite præcipitem, mea licia, volvite rhombum.
Huc; huc, qui rigida meditaris vulnera cauda
Sæve Trigon, & tu, proprium cui ſiſtere naves
Veliferas Echeneis, adeſte: & Mæonis acres
Tu retinere pedes, tu figere corda labora.
Volvite præcipitem iam nunc, mea licia, rhombū.
Tunde jecur, ſpumamque ſimul Torpedinis atræ.

Hæc ego cras illi lethalia pocula mittam,
Ebibat, & ſubitò pallentes torpeat artus.
Volvite præcipitem, mea licia, volvite rhombum.
Scinde manu Leporem. Leporis penetrabile virus
Naſcitur Eois hic fluctibus: attulit Ægle,
Docta Ægle, juſſitque inimicum tangere limen.
Curre age, tange ſimul, ſimul obline. cras mihi pœnas
Perfidus ille dabit: gemet ipſo in limine Mæon.
Siſtite præcipitem iam nunc, mea licia, rhombum.
Contere & Halcyonis nidum mihi. Pellere ventos
Dicitur, & ſævas pelagi mulcere procellas.
Forſitan hic noſtros ſedabit pectoris æſtus.
Siſtite præcipitem, iam ſiſtite, licia, rhombum.
Hactenus ille: quid huic ſubiunxerit ordine Thelgon,
Accipe. Non omnes unus dolor angit amantes.
THEL. Rupe ſub hac mecum ſedit Galatea: videbam
Et Capreas, & quæ Sirenum nomina ſervant
Rura procul: veteres alia de parte ruinas
Herculis ambuſta ſignabat ab arce Veſevus.
Exere cæruleos, Triton, de gurgite vultus.
Ipſe meas, Triton, Nereo deferre querelas,
Ipſe potes curva reſonans ſuper æquora concha,
Et ſcopulis narrare, & fluctivagis Balænis.
Exere cæruleos, Triton pater, exere vultus.
Hic primos mihi congreſſus dedit illa roganti:
Hic niveam formoſa manum porrexit, & (eheu,
Quid recolo?) tacitos in me deflexit ocellos.
Exere cæruleos, Triton, de gurgite vultus.
Huc ades, ò mea cura, quid ò, quid lenta moraris?
Ipſe ego te propter ſocios, cymbamque reliqui.
Exere cæruleos, Triton pater, exere vultus.
Hic tibi conſuetas formoſior explicat umbras
Populus: amplector ſæpe hanc, atque oſcula figo
Corticibus: ſæpe ipſa pedum veſtigia quæro:
Et, ſi quid manibus tetigiſti, floribus orno.
Exere cæruleos, Triton, de gurgite vultus.
Quem mihi nunc præfers? ſi te iuga frondea, ſi te
Arbuta, paſcenteſque iuvant per rura capellæ:
Nos quoq; non graciles nunc primum iſſgere avenas
Diſcimus: inciſas implent mea carmina fagos:

Et

Et mea Mænaliis pendet jam fiſtula ſilvis.
Exere cæruleos, Triton pater, exere vultus.
Sin magis arrident hæc littora, ſin magis alti
Divitiæ pelagi; ſparſos quis cogere piſces
Doctior, aut rigidum dextra jactare tridentem?
Exere cæruleos, Triton, de gurgite vultus.
Non ego Delphinis, te judice, non ego Thynnis
Æquore vel medio dubitem certare natando.
Quid tibi me jactem? cui vix numerare vel hamos,
Nunc vacat, aut reſtes, oneratàque retia plumbo,
Et Sinveſſano textas de vimine naſſas.
Exere cæruleos, Triton pater, exere vultus.
Me Ligurum duræ rupes, me Gallica norunt
Littora; piſcantem pariter me Varus, & ingens
Senſit Arar, ſenſere maris fera monſtra Britanni.
Obrue cæruleos, Triton, ſub gurgite vultus.
Et poſt hæc (heù) dura fugis, non te mihi tellus
Extera, non venti rapuere, ſed accipe munus,
Accipe: non ultrà tecum, Galatea, ſedentem
Aſpicies. I, læta novas meditare choreas.
Obrue cæruleos, Triton pater, obrue vultus.

TRAIANO CABANILIO
Troja, ac Montella Domino.

SALICES.

SI vacat, & blandos etiamnum ventilat ignes
Quæ dea cærulea vehitur ſuper æquora concha,
Turrigeramque Paphon, diremque Amathûta tuetur;
Accipe flumineas properatum carmen ad undas,
O mihi non dubia, Cabanili, cognite fama,
Sed longè varios rerum ſpectate per uſus:
Nam tibi me doctæ ſic devinxere ſorores,
Sic mea felici permulcent pectora cura;
Ut vix ulla queam melioris tempora vitæ
Te ſine, vix placidos per noctem ducere ſomnos?
En agedum, Trajane, tuis hæc prævia juſſis
Tractanti, jamjamque animo majora paranti
Da veniam, & tenues ne dedignare Camœnas.

Fortè inter virides (ſi vera eſt fama) genitas
Capripedes Satyri, paſſimque agreſtia Panes
Numina, cum Faunis, & montivagis Silvanis,
Exercet dum Sol raucas per rura cicadas,
Vitabant æſtus, quà pinguia culta vadoſus
Irrigat, & placido curſu petit æquora Sarnus.
Grata quies nemorum, manantibus undique rivis,
Et Zephiris denſas inter crepitantibus alnos.
Dùmque leves aptant calamos, dum ſibila preſſis
Explorant digitis, tenuique foramina cera
Obducunt, vario modulantes carmina cantu:
Auricomæ viridi ſpeculantur ab ilice Nymphæ
Dulcia clariſonis ſolventes ora cachinnis:
Sed propè ferre pedem metuunt, nam ſæpe labores
Audierant Penæa tuos, & qualibus olim
Infelix eheu virgo Nonacria fatis;
Infelix virgo (quid enim non illa moveret?)
Pana metu fugiens è vertice Cyllenæo,
Pana deùm Arcadiæ, quamvis pulcherrima, quamvis
Dianæ ſacros inter lectiſſima cœtus,
Nodoſa tenerum mutarit arundine pectus.
Quas ſimul ac nemorum petulans, effrænaque pubes
Semiferi videre per herbida prata vagantes,
Occultamque imis flammam traxere medullis:
Sic timidas blandis hortantur vocibus ultrò.
Hùc, hùc, ò teneræ pacidiſsima turba puellæ;
Quid procul adſtatis? potius ſuccedite ripæ;
Et viridi in prato molles de more choreas
Ducite: quandoquidem calamos inflamus inertes,
Et fruſtrà ad ſurdas jactamus carmina ſilvas.
Illæ nil contrà: celeri ſed nuda parabant
Crura fugæ, tutoſque agitabant mente receptus,
Si quà fortè viam per ſaxa irrumpere, & altis
Evaſiſſe jugis, Deus, aut ſua fata dediſſent.
Tum iuvenes, procul ò, clamant, procul iſte, puellæ,
Sit timor: ignavas animo depellite curas:
Nullæ hìc inſidiæ, nullæ per aperta latebræ:
Cuncta patent: nullas abſcondunt hæc loca fraudes.
Nos quoque non Lernæ monſtris, nō igne Chimæræ,
Scyllæiſve lupis geniti, aut latrante Charybdi,

Qui

Qui veſtra immani laceremus viſcera morſu;
Sed divûm genus, & qui ſemper rupibus altis
Vobiſcum crebris venatibus inſultemus.
His dictis permulſi animi, ſecuraque triſtem
Corda metum ejiciunt: greſſuque per uda citato
Prata, deis tandem cupidis, ripæque propinquant.
Tum manibus ſimul implicitis per gramina feſtas
Exercent choreas, aliosque, aliosque reflexus
Inter ſe læta repetunt: nunc corpora librant
In ſaltus, nunc molle latus, nunc candida iactant
Brachia, & alterna quatiunt veſtigia planta.
Hic Satyri, quanquam voces audire canentum
Crudeles, quanquam niveas ſpectare papillas
Exultant, oculiſque bibunt ſitientibus ignem;
Tanta tamen ſævi gliſcit vis effera morbi
Pectoribus, præcepſque amor, & maleſana libido;
Vt calamis ſenſim ejectis, ruptoque repente
Fœdere, ſurgentes ab humo, vento ocyus omnes
Exiliant: ſpretaque Deûm pietate, fideque
Ah pavidas Nymphas, ſubitoque horrore rigentes
Invaduntavidi, ſævorum more luporum,
Qui lætas mediis proturbant luſibus agnas,
Obſitaſque ſui paſſim rapiuntque, trahuntque,
Dum viridi in campo curſant, aut valle ſub alta;
Et cuſtos ignarus abeſt, & amica canum vis.
Sic illi: at miſeræ diſciſſo pectore Nymphæ
Frondiferam mœſtis ſilvam clamoribus implent:
Atque hùc, atque illùc fugiunt; non ſaxa, neq; altis
Tuta putant loca ſenta rubis: hinc ardua montis
Prærupti iuga, diffuſos hinc ſtagna per agros
Attonitæ circumſpiciunt: via nulla ſalutis;
Et jam ſpes prærepta fugæ: tum deniqu ad undas
Conſiſtunt trepidæ, flavoſque à vertice crines
Cum lacrymis, gemituque, & flebilibus lamentis
Abſcindunt, Sarnumque vocant, liquidaſque ſorores:
Dumq; vocant, fundo properat chorus omnis ab imo
Naiadum, properat vitreæ rex cærulus undæ
Sarnus, inexhauſtumque vadis ciet agmen aquarû
Rauca ſonans: ſed quid Sarnuſque, aut illa natantum
Agmina Naiadum poſſint, ubi ferrea contrà

Stant fata, & duro leges adamante rigeſcunt?
Ergo defectæ cura, auxilioque deorum,
Ac cœlum pariter Nymphæ, lucemque peroſæ,
Vnum illud, rebus tandem quod reſtat in arctis,
Finem optant; iamque in fluvium ſe mergere adortæ
Membra reclinabant, & aquas prono ore petebant.
Cùm ſubitò obriguere pedes: latèque per imos
Expatiata ungues radix fugientia tardat,
Affigitque ſolo veſtigia; tum vagus ipſis
Spiritus emoritur venis, indignaque pallor
Occupat ora: tegit trepidantia pectora cortex.
Nec mora: pro digitis ramos exire videres,
Aurataſque comas glauca caneſcere fronde:
Et jam vitalis nuſquam calor; ipſaque cedunt
Viſcera paulatim venienti frigida ligno.
Sed quamvis totos duratæ corporis artus,
Candicibuſque latus, virgultiſque undique ſeptæ,
Ac penitus ſalices; ſenſus tamen unicus illis
Silvicolas vitare deos, & margine ripæ
Hærentes, medio procumbere fluminis alveo.

FRAGMENTVM EIVSDEM AVTHORIS.

Optatos iam Euplæa mihi circumſpice portus,
Quo liceat trepidas piſcanti includere prædas,
Et Zephyris relevare graves ſpirantibus æſtus,
Si qua movet cupidam velocis gratia cymbæ.
Tuque ades, ò noſtri merces non parva laboris,
Quẽ Phœbus mihi, quem doctæ, mea turba, puellæ
Conciliant: dùmque ipſe ratem de littore pello,
Da vela inſinuans, pelagoque excurre patenti
Pars animæ, Puderice, meæ. te nam ſua Nereus
Per vada, te medio Doris vocat æmula fluctu,
Dum latè horriſonùm cãpus ſtrepit omnis aquarũ.
Lucrinæ ad Veneris templum convenerat omnis
Ænariæ, Prochytæque manus: Zephyræus opaca
Scilicet Ænaria, Prochyta venit Eutychus alta,
Inſignes ambo calamis, & verſibus ambo,
Aptus uterque fretis, piſcatibus aptus uterque;
Ille hamos verſare, hic retia ſolvere in æquor.

Tum

Tum prior hæc Zephyræus. Adeſte ò littore ab omni
Piſcatorum artes, liquidas exquirite ſedes,
Vertite Tritonum làtebràs, penetrate receſſus
Nereïdum: nunquam noſtros ſedabitis ignes:
Nunquam me Pholoë, nunquã me Chloris amabit.
Ede tuos mecum tandem, cava buccina, cantus.
Teſtis Cymothoë, teſtis mihi candida Chloto,
Optavi quoties medius in fluctibus ægram
Projicere hanc animã; quoties ego gurgite in alto
Occurri monſtris immanibus, horrida Cæte
Vt ſaltem miſeros lacerarent dentibus artus.
Ede tuos tandem mecum, cava buccina, cantus.
Omnia tentavi, terras, mare, nubila, cœlum,
Ventorumque domos, & tempora quattuor anni
Omnia ſed nocuere ſimul. vos ite puellæ,
Ite Deæ pelagi, furiis arceſſite noſtris
Nunc alios ſuccos, aliaſque Melampodis herbas.
Ede tuos tandem mecum, cava buccina, cantus.
Non magicos verſus, ignotaque nomina rerum,
Diſſimileſq; Deos, Erebumque, Chaoſque refugi.
Ipſosquin etiam filo convolvere rhombos
Edidici, parteſque meas de littore Echinos,
De ſcopulis muſcum, de fluctibus hauſimus undas
Ede tuos tandem mecum, cava buccina, cantus.

ACTII SYNCERI
SANNAZARII
NEAPOLITANI VIRI PATRICII
ELEGIARVM
LIBER I.
AD LVCIUM CRASSUM.

TE fœcunda tenent ſaxoſi rura Petrini,
Rura olim proavis facta ſuperba meis.
Et Sinveſſanas ſpectas, mea gaudia, Nymphas,
Quique novo ſemper ſulphure fumat ager:
Et modò miraris veteres in littore portus,
Nunc Liris gelida quà fluit amnis aqua.
Cunctaque felici figis veſtigia cura,
Obſervas Latiæ dum monumenta viæ.
At mihi paganæ dictant ſilveſtria Muſæ
Carmina, quæ tenui gutture cantat Amor.
Fidaque ſecretis reſpondet ſilva querelis,
Et percuſſa meis vocibus antra ſonant.
Nec tantum populos, nec tantum horreſcimus urbes,
Quantum non iuſtæ ſævitiam dominæ.
Hoc vitę genus, hoc ſtudium mihi fata miniſtrant;
Hinc opto cineres nomen habere meos.
Me probet umbroſis paſtorum turba ſub antris,
Dum rogat agreſtem lacte tepente Palem.
Me rudis indocta moduletur arundine Thyrſis:
Et tam conſtanti laudet amaſſe fide.
Inde ſuper tumulumque meum, Maneſque ſepultos
Tityrus ex edera ſerta virente ferat.
Hic mihi ſaltabit Corydon, & pulcher Alexis:
Damœtas flores ſparget utraque manu:
Fluminibuſque ſacris umbras inducet Iolas,

Dum

Dum cogit ſaturas Alpheſibœus oves.
Non mihi Mœonidem, Luci, non cura Maronem
Vincere; ſi ſiam notus amore, ſat eſt.
Quid feret Æacides nobis, quid cautus Vlyſſes?
Quid pius Æneas, Aſcaniuſve puer?
Iſta canant alii; quorum ſtipata triumphis
Muſa vagum è tumulis nomen in aſtra ferat;
At mihi te te avidis liceat vincire lacertis,
Oſculaque optata ſumere longa mora.
Et liceat poſita mirari membra lucerna,
Noctis & inſolitas nectere blanditias:
Atque manus, atque ora tuis componere in ulnis,
Teque meo laſſam ſæpe fovere ſinu.
Sed quid ego, hei miſero! ventoſus inania fingo
Somnia, quæ forſan non feret ulla dies?
Felix, qui potuit duram exorare puellam,
Et capere optati gaudia conjugii.
Ille dies, noctesque ſuos decantat amores,
Et recolit Veneris dulcia furta ſuæ.
Ille etiam liquido perfuſus odore capillos
Exercet tenerum nocte iuvante latus;
Inque ſinu dominæ primos reminiſcitur ignes,
Quos leviter pennis aureus afflat amor.
Nec cupit, Æthiopum quæ canent vellera ſilvis,
Nec quæ Sidonio lana cruore rubet.
Solus habet, faſcis quicquid portatur ab Indis,
Solus habet ripas, aurifer Herme, tuas;
Et quaſcunque metit ſegetes fragrantibus arvis
Medus, & aſsiduo Sole peruſtus Arabs.
Non auro, aut gemmis miſeri torquemur amantes;
Qui dominam poterit flectere, dives erit.
Dives ero ante alios, ſi te, mea vita, volentem
Suſtineam ignota pauper, & exul humo.
Nam quid rubra iuvant fulgentibus æquora conchis?
Aut quæ multa niger rura Sabæus arat?
Quidve torus prodeſt, pluma ſpectandus, & oſtro,
Si non eſt gremio chara puella meo?
Si trahere infelix inter ſuſpiria noctem
Cogor, & æternos eſſe, negare, Deos?
Num me neglectis devovit ſaga ſepulchris?

Num rumpunt ſomnos carmen, & herba minos?
Carmen inacceſſa traducit ab ilice glandes:
Carmen nocturnæ ſupprimit ora canis.
Carmen & informi pallentem ſanguine Solem
Inficit, & Lunæ ſiſtit euntis equos.
Quid queror infelix? utinam mihi ſola nocerent
Carmina, nec noſtro pectore ineſſet Amor!
Ille vel Ææ ſuperat cantamina Circes,
Ille vel Æmoniis nata venena jugis.
Parce puer; non vana queror: tu vulnere noſtro
Creſcis, & exultas, ſæve, cruore meo.
Quòd ſi te noſtræ ceperunt tædia vitæ:
Ne ceſſet, quæſo, funeris atra dies.

AD IOANNEM PARDVM HISPANVM.

PArde, decus patriæ, ſpes maxima, Parde, tuorum,
Atque idem Hiſpani gloria rara ſoli.
Quem juvat immenſi cauſas exquirere mundi,
Primaque conſtanti corpora juncta fide;
An magnum æterno volvatur numine cœlum?
An propria hoc ingens mole laboret opus?
Cur ſalſi fluctus: cur ignibus æſtuet Ætna?
Cur vomat epotas vaſta Charybdis aquas?
Vnde nitor ſtellis; cur nox majorve, minorve?
Cur non ipſa ſuo lumine Luna micet.
Felix, cœleſtes cui fas nunc ſcandere ſedes;
In queis poſt obitum fata manere ſinant.
At nos per ſylvas, & ſordida rura capellas
Verſamus, quando Phyllis amare jubet:
Et teneris noſtros ulmis incidimus ignes,
Quos legat errantum cœtus Hamadryadum:
Et nunc capreolos, & nunc venamur onagros,
Interdùm ſævas fallimus arte feras.
Sæpe juvat pictas viſco captare volucres;
Nec Satyris ipſo cedimus aucupio.
Quòd mihi ſi liceat tenui revocare cicuta
Trinacrii niveas Vpilionis oves:
Rura colam ſemper: populi valeatis, & urbes!
Rura dabunt oculis grata theatra meis.

Illic gramineas, paſtorum bella, palæſtras
Aſpiciam, & celeri præmia parta pede.
Nec me pœniteat ſedibus certare colurnis:
Atque amare cavis pectora corticibus.
Pugnabunt tauri, pugnabunt cornibus hirci,
Victores molli ceſpite ſerta ferent:
Plenaque pellitus luſtrabit ovilia paſtor,
Ponet & agricolis ruſtica liba Deis.
Stabunt capripedes abjegno robore Fauni:
Stabit & indocta falce dolata Pales.
Quorum ſolennes ictus cadet agnus ad aras;
Ictus ut innumerās expiet agnus oves.
Tum milium, & niveo ſtatuet fumantia lacte
Pocula, votivas concipietque preces:
Et ter tranſiliet flammantes potus ariſtas,
Ter quoque non tardo ruſtica turba pede.
Dii facite, inter oves, interque armenta canendo
Deficiam, & ſylvis me premat atra dies:
Vt me non docta deploret paſtor avena:
Vtque ſub umbroſa contumuler platano.
Oſſaque paſcentes venerentur noſtra capellæ,
Nec procul à tumulo candida balet ovis.
Exultent alii Panchæo munere Manes,
Et quærant Pariis marmora cæſa jugis.
Mi ſat erit, veteres recolat ſi Phyllis amores,
Conferat & vernas ante ſepulcra roſas.

VIR AD VXOREM

NVlla meos poterit mulier prævertere ſenſus,
Ipſa licet cœlum linquat, & aſtra Venus.
Tu puero teneris ignis mihi primus ab annis:
Vltima tu tremulo flamma futura ſeni.
Iam ſanxere ſemel nos inter fœdera divi,
Fœdera ad extremos non ſoluenda rogos.
Vt, ſi noſtra tuo ſupereſſet funere vita,
(Dii tamen in ventos omen abire ſinant)
Ipſe ego compoſito venerarer operta ſepulcro
Oſſa, ferens mœſta thura, merumque manu:
Vmbrarumque ſacer cuſtos, tumulique ſacerdos

Con-

Concinerem querula triſtia verba lyra.
Nec me complexa quiſquam divelleret urnæ;
Quin cineri moriens oſcula ſumma darem.
At ſi (quod potius cupio) tibi fata dediſſent,
Lumina formoſa condere noſtra manu:
Tunc, mihi cum charos vultus ſpectare liceret,
Atque anima tecum jam fugiente loqui;
Ipſa meos tumulo Manes laniata vocares,
Inque tuo legeres oſſa minuta ſinu:
Flebilis & longos ſcindens ad buſta capillos,
Clamares nomen jam moritura meum.
Tum cineri, & mutæ perſolvens juſta favillæ,
Miſta dares rutilis lilia cana roſis.
Illic mœſta dies, illic conſumere noctes
Optares, nec te vinceret alter Amor:
Sed memor uſque viri, canis veneranda capillis,
Afferres tremula munera chara manu.
O' mihi, dum tales tumulo reddantur honores,
Tam lentam Lacheſis ſcindas avara colum!
Non, ut noſtra novos Arabum bibat urna liquores,
Vſtus & Aſsyrio ſpiret odore cinis:
Aut ut clara mei noteſcat fama ſepulcri;
Altaque marmoreus ſidera tangat apex:
Sed magis ut liceat longas audire querelas,
Et gerere è lacrymis ſerta rigata tuis.
Tunc ego Lethææ ſpatiatus in aggere ripæ,
Quà nitet obtuſo lumine falſa dies;
Quàque levis Caſiæ nemus, Ambroſiæque virentis,
Et fortunatos abluit unda greges;
Dulcia præteritæ repetens inſomnia vitæ,
Oſtendam Elyſiis tot mea dona choris.
Felicesque animas inter felicior ipſe
Excipiam plauſus lata per arva novos:
Atque aliquis comitum, lætuſq; hilariſque recentes
Sparget humi flores, & mihi ſerta feret.
Nec contentus eo, fidos extollet amores,
Narrabitque aliis de pietate tua.
Sed quoniam teneræ vernant nunc læta juventæ
Tempora, & amplexus jungere fata ſinunt:
Dulcia laſcivo jungamus gaudia lecto;

Iam

Iam properat mortis panda ſenecta comes,
Iam properant rugæque graves, & ſerior ætas:
Nec dabitur molli ludere poſſe thoro.
Intereà cupidis nectamus colla lacertis:
Vltima jam ſolvet, cùm volet, hora duos.
Dii facite, hæc longos maneat ſpes certa per annos;
Candidus & pennis omnia firmet Amor.

AD LVCINAM, PARTVRIENTE *Cornelia Piccolominea, Antonii Garlonii Allifarum Domini conjuge.*

Affer opem teneræ tandem, Lucina, puellæ:
Auxilio digna eſt, quam tueare tuo.
Te vocat, & madidis ſolam ſuſpirat ocellis:
Et ro[illegible] tacitas fundit ab ore preces.
Illa quidem inſueto languet malè firma dolore,
Vixque poteſt longæ tot mala ferre moræ.
At tu, Diva, veni, tecumque unguenta repoſtæ
Pyxidis, & ſi qua eſt, quæ juvet herba, feras.
Sic flentis miſeros juvenis compeſcere queſtus,
Sic una poteris ſorte levare duos.
Lucis adeſt Dea magna: metû jam comprime Garlon,
Non fruſtra eſt lacrymis illa vocata tuis.
Da coſtum, myrrhamque focis, quæque orbe remoto
Cynnama per rubras navita vectat aquas.
Ipſe Deam venerare ſacras projectus ad aras,
Et Genio annoſum ſæpe refunde merum.
Sed trepidi ceſſere metus, ceſſere querelæ:
Iam parit adventu tacta puella Deæ:
Iam puerum eſt enixa: vides, ut lumine matrem
Exprimat! en tenero quantus in ore decor!
Salve, parve puer, cui jam felicia rident
Secula, cui pharetram ſponte remittit Amor.
Nam ſive auratis humeros armare ſagittis,
Seù juvet accenſas ſollicitare faces,
Seù potiùs jactare leves pueriliter alas,
Et dare neglectas poſt tua terga comas;
Quis te non Paphiis eductum vallibus, aut quis
Idaliæ puerum non putet eſſe Deæ?

Vive

Vive precor, blandumque oculis ridere parenti
Aſſueſce, & dulces diſce movere jocos.

AD IVLIVM SENENSEM EXVLEM.

CVm mihi languentes dolor oppugnaret ocellos,
Cogerer & triſti ſolvere verba ſono:
Ingratos inter gemitus, mœſtaſque querelas
Allata eſt manibus littera miſſa tuis.
Inſpexi, agnovique tuas, mea numina, Muſas,
Pieriosque hauſtus, Caſtaliumque decus.
Poſcis, ut iratum placent mea carmina Phœbum,
Et flectant duras ad tua vota Deas.
Non hoc ingenium, non hæc facundia noſtra eſt:
I, precor, atque alio flumine pelle ſitum.
Ille mihi faciles jampridem denegat aures,
Et vetat argutæ tangere fila lyræ.
Nec mihi jam ſolito latices de fonte miniſtrat,
Nec docet optatos Calliopea choros.
Quid petis extinctam dilapſo a torre favillam?
Quid miser à noſtro vulnere quæris opem?
Iam tibi felici decurrunt carmina vena,
Et rapit ad patrium te tua Muſa decus.
Ipſa mihi viſa eſt, te lamentante, Thalia
Ingemere, & triſti Delius ore queri:
Qualis Strymonias olim cùm fleret ad undas
Orpheus indignis vocibus Eurydicen:
Qui cantu Iſmarii gelidis in rupibus Æmi
Attonuit quercus, attonuitque feras;
Saxaque Biſtoniis deduxit montibus, & te
Currentem aſtrictis, Hebre, repreſſit aquis.
Scilicet egregios ſemper Fortuna poëtas
Tanget, & ancipiti deprimet uſque rota.
Neve ſit extremos tantum ſubmotus ad axes
Ille, Tomitana qui jacet exul humo;
Te quoque nunc rigidi premit inclementia fati,
Longius & patria cogit abeſſe domo.
Sed niſi per magnos quæratur fama labores,
Omnis in ardentes eſt abitura rogos.
Sic pius Æneas, ſic ſtirps Laërtis Vlyſſes

Majus

Majus poſt cineres emeruere decus.
[H]ic quoque ſublatis Tyrinthius undique monſtris
Viſit ab Oetæa regna paterna pyra.
[E]t te (crede mihi) tot ſæva incommoda paſſum
Virtus ſublimi ducet in aſtra via.

IN FVNERE SARRI BRANCATII LVCRETIA VXOR.

ERgo importunæ ruperunt ſtamina Parcæ,
Stamina lanifica tam bene ducta colo?
[E]rgo ego, quæ fueram tali modò nupta marito,
Frigida nunc triſti conqueror in thalamo?
[Q]uique his dignus erat vitam exhalaſſe labellis,
Occidit externis advena littoribus?
Felices nimium, fortunatæque ſorores,
Quæ datis æternis thura Sabæa focis.
O utinam nunquã amplexus, nunquã oſcula noſſem!
Eſſem pars veſtri nempe ego parva chori.
Chare vir, audaci nimium confiſe juventæ,
Et nimium lacrymis umbra gemenda meis:
Quisne tam denſos immittere corpus in hoſtes
Juſſit? an ad pugnam non ſatis unus erat?
Me miſeram! non ulla tuæ te cura puellæ,
Non ſubiit mœſtæ certa ruina domus.
Tu mihi per ſanctos ſolitus jurare Hymenæos,
Per non lædendi fœdera conjugii,
Te non immemorem charæ fore conjugis unquam,
Et ſi lethæus tingeret ora liquor.
Quin ipſa admonui, ne ſic violentus in arma
Irrueres: eheu quò violente ruis?
Quò raperis? quò jam noſtri tibi cura receſſit?
An potes uxoris non meminiſſe tuæ?
Vix equidem credo, quamvis heu credere cógar,
Tam citò pectoribus me cecidiſſe tuis.
Sed cecidi, ſic ſors tulit impia, nullaque pro me
Vota ſalutares demeruere Deos.
Hectora ſic conjux, ſic conjux flevit Achillem:
Sic miſera extinctum Laodamia virum.
Nunc mea virginitas, quando illibata remanſit,
Servetur cineri non violanda tuo.

AD

AD DIVVM IACOBVM PICENVM.

Sancte ſenex, quem nec ſceleris contagia noſtri,
   Nec peſſum vitiis ſecla dedere ſuis:
Æquaſti magnos qui paupertate triumphos,
   Tantus amor niveæ ſimplicitatis erat.
Silva tibi ſedes, viridique è ceſpite lectus,
   Explebant menſas amnis, & herba tuas.
Talis erat priſcis victus mortalibus olim:
   Sed priſcis tantùm vivere cura fuit.
At te diverſos naturæ expendere caſus
   Iuvit, & inſtantes Divûm aperire metus,
Submotumque oculis animo percurrere Cœlum:
   Quaſque tenes ſedes, mente adiiſſe prius:
Noſcere præterea cunctarum exordia rerum:
   Quod vix humanæ conditionis erat.
Magnum opus, ut prima ſurgentis originæ mundi,
   Omnia ſint ſenis edita luciferis:
Vtque Pater ſancta demum ceſſare quiete
   Perfecto artifices iuſſerit orbe manus.
His addis cultuſque pios, ritusque verendos,
   Cunctaque legifero tradita ſacra duci:
Quæque ſuis caſtæ ſeclis cecinere Sibyllæ:
   Quæque ſacer vatum ſpiritus ore refert:
Sidereos partus, demiſſaque pignora cœlo,
   Atque inopes cunas, ſtramineumque torum:
Speratumque diù terris, cœloque probatum
   Verum hominem, verum mente, animoque Deum.
Hinc & ſupplicium infandum, atq; opprobria mortis,
   Claraque de Stygia ducta trophæa domo.
Denique ut ad Patrem, populo ſpectante ſuorum,
   Ceſſerit, igniferis præſideatque locis:
Quantaque nos maneant promiſſæ gaudia vitæ,
   Quantaque venturæ gloria lucis erit.
Miremur, tibi ſi placidi penetrale Tonantis,
   Et patet immenſi regia clara poli:
Cum tantum his ſuperas meritis ſit ſcandere in arces,
   Quà plaga ſecurum lactea monſtrat iter.
Scilicet inde datur terras ſpectare jacentes,

Et

Et circumfuſi brachia curva maris:
[S]olis & ardentes radios, Lunæque recurſus:
Qualiter & pacta ſtent elementa fide:
Nec minus æternis niteant ut ſidera flammis,
Et peragant varias noxque, dieſque vices.
Felix, qui noſtras potuiſti linquere curas,
Et procul humanas deſpicere illecebras.
Felices, qui te colles videre loquentem,
Quæque tibi gratos præbuit herba toros:
Quæque arbor, rupeſve ſacra te fovit in umbra,
Et quæ nunc Manes continet urna tuos.
Nam licet incultis fuerit tibi vita ſub antris,
Nunc pedibus data ſunt aſtra terenda tuis.
Attamen, ò dic ſancte Pater, dic addita cœlo
Gloria, dic patriæ fama, decuſque tuæ:
Ecquid te ſolitis mulcet ſapientia chartis,
Mollis ubi Elyſium concitat aura nemus?
An juvat aurata meditantem carmina canna
Nectere purpurea tempora cana roſa?
An mage virgineis ſedet invigilare choreis?
Cùm deceat cœlo, quicquid in orbe libet.
An potiùs, toto ſuperùm ſpectante ſenatu,
Diluis ætherio crimina noſtra foro?
Denique quicquid agis nitidi novus incola cœli,
Pectoribus noſtris non leve numen eris.

AD PETRVM DE ROCCHAFORTI, *Maximum Regis Galliarum Cancellarium*.

QVòd pectus tibi forte, quòd ardua pectoris arx (eſt,
Quòd forti dignum pectore nomen habes:
Quòd leges ſua iura tenent te vindice, quodque
Omnia virtuti pervia facta tuæ:
Autumni ſedem, chelaſque Aſtræa reliqui,
Advenique tuos, noſter alumne, lares.
In cunis ego te, ſi neſcis, ſedula fovi:
Reptaſti gremio ſarcina grata meo.
Ipſa tuos finxi mores, animumque, manuſque,
Ingeniumque ſagax, judiciumque dedi.
Hinc noſtri cultuſque frequens, operandaque rerum

Cognitio, hinc fidei nomina tanta tuæ.
Ad te igitur duplices ſubnixo poplite palmas
Inſuetis tendo ſollicitata malis:
Ne patiare meas Latio langueſcere vires:
Pendet ab auxilio ſpes mea tota tuo.
Deprimor audaces inter deriſa miniſtros;
Nec fas ingenuum tollere ad aſtra caput.
Quodque diù partum eſt virtute, & fortibus armis
Imperium, fœdè ſervit avaritiæ.
Nec mirum, veſtro tantùm cum diſtet ab orbe,
Terraque cenſura ſit procul illa tua.
Quis credat? tectis cives pelluntur avitis,
Arrogat iniuſtas dum ſibi Fiſcus opes:
Fiſcus opes miſerorum. hoc eſt, heu, parcere victis
Hoc eſt Auſonio reddere jura ſolo?
Cogitur infelix alienas ire per oras
Nobilitas, patriis expoliata bonis:
Culpaturque fides domino ſervata priori,
Et maris, & terræ non labefacta minis.
Scilicet eſt crimen duram contemnere mortem:
Scilicet eſt Reges crimen amare ſuos.
O benè fortunæ memores, quicunque ſuperbas
Gentibus à victis abſtinuere manus.
Nam quamvis ſævos illectet præda tyrannos,
Magnanimos Reges gloria ſola iuvat.
Delentur nullos hominum benefacta per annos,
Quaque licet faciunt nos ratione Deos.
At ſi quis feræ ſpernit præconia famæ,
Quercubus Alpinis adnumerare potes.
Ergo Tu, Regem cui fas lenire petentem,
Da deſideriis vela ſecunda meis.
Effice, juſtitiæ ſoliti reddantur honores:
Dignus es, altricem qui tueare tuam:
Sed ſoror ut noſtros æquet Clementia faſces,
Qua ſinè dura nimis, difficiliſque vocer.
O decus, ò lapſi ſpes conſtantiſſima ſecli,
O vir fortuna fortior ipſe tua.
Sic tibi contingat Solyma de gente triumphum,
Captaque per noſtros ſigna videre duces:
Sic Rhodanum, Nilum ſpectes dare jura ſubacto;
Per-

Perque Araris ripas plurimà lautus eat.
Hoc ego te, mecum hoc Phœbus, doctæque Sorores,
Hoc pietas, hoc jus, nobilitaſque rogant.

DE STVDIIS SVIS, ET LIBRIS IOVIANI PONTANI.

QVi primus patrios potuit liquiſſe penates,
Et maris, & longæ tædia ferre viæ:
Quem non mœſta domus, quē non revocare parentes
Non potuit fuſis blanda puella comis:
Impius, & ſcopulis, & duro robore natus,
Atque inter tygres editus ille fuit.
Non mihi circumſtat ſolidum præcordia ferrum,
Nec riget in noſtro pectore dura ſilex:
Vt poſſim dulceſque lares, limenque puellæ
Linquere, & ignoto quærere in orbe domum.
Sed Phœbi ſacros cogor luſtrare receſſus,
Vocalemque undam, Theſpiadumque choros:
Vt fugiam nigras ſupremo in funere flammas,
Et volitem populi docta per ora mei:
Meque inter claros attollat fama poëtas,
Nec rapiat nomen nigra favilla meum:
Et noſtro celebrata ſuperbiat umbra ſepulcro,
Spernat & è Phariis marmora cæſa iugis:
Non tamen ut magni tumulum tentare Maronis
Audeat, aut tantùm ſperet habere decus.
Sed quis tam niveis vellat mea colla lacertis?
Quis vetet optato membra fovere ſinu?
An tanti fuerit ſacro Parnaſſus hiatu,
Perque ſuas paſſim templa habitata deas,
Vt tibi ſit nitidos lacrymis corrumpere ocellos,
Diſceſſumque fleas, chara puella, meum?
Ah pereat quicunque leves ſectatur honores,
Et ſequitur famæ nomina vana ſuæ!
Tecum ego nocturnis dubitem ceſſare choreis?
Tecum ego conſperſa gaudia inire roſa?
Deductumque levi crinem perfundere amomo?
Et noctem inſolitis ducere blanditiis?
Scilicet & Turcas Pontanus in æquora claſſes,

Alfonſi & fortes ducat in arma manus:
Qui nunc naſcentis canit incunabula mundi,
Aureaque ætherea ſidera fixa domo:
Vtque imbres, lapideſque pluant, ut nubibus ignes
Exiliant, ſalſas ut mare volvat aquas:
Heſperidumque hortos, excuſſaque poma draconi,
Ruſticaque ad primos munera miſſa toros:
Delicias Lepidina tuas, reſonanſque viciſſim
Paſtorum argutis carmen arundinibus:
Qualiter & fulvis radiet Sertorius armis,
Et Pompeianus prælia tentet eques.
Audeat arguto neu quis contendere verſu,
Ille vel æterno digna Marone ſonat.
Te pater irriguis audit Sebethus in antris,
Iurgia ad ingratas dum iacis ipſe fores.
Inde vocas ſacrum feſtas Hymenæon ad aras;
Optati referens fœdera conjugii:
Vtque tuis primùm ſurgens complexibus uxor
Viſa ſit erepta virginitate queri.
Felix, qui fidos expertus conjugis ignes,
Vidiſti ſobolis pignora certa tuæ;
Neniolaſque rudes ceciniſti, & blanda parentis
Oſcula, & ad cunas murmura nata ſuas.
Felix, exultam torſit quæ Fannia vatem,
Quæque illi regnum Cinnama ſubripuit.
Quamvis diſſidii leges patiantur amaras,
Spectabunt cineres nomen habere ſuos.
Eridani poſt hæc ſed te quis credet ad amnem
Populea canas fronde ligaſſe comas?
Et Stellam ceciniſſe, atque impendiſſe querelas,
Spectandos cùm jam vix daret illa pedes:
Bajanoſque ſinus, myrtetaque cognita Nymphis,
Clauſaque ſulphureis antra recurva iugis:
Tum ſuperûm laudem, mutiſque inciſa ſepulcris
Nomina, collapſos & reparare rogos:
Denique Pindaricoſque modos reſonantia plectra,
Et Methymnææ fila novaſſe lyræ:
Cum tamen interea motus, atque agmina Regum,
Bellaque Campanæ diſcutis hiſtoriæ.
Quin & iucundo diſtringis ſecula morſu,

Dum

Dum vafer in Stygio diſputat amne Charon:
Varroniſque tui, Nigidique exempla ſecutus,
Grammaticæ haud ſpretas incipis ire vias.
Carminis hinc numeros noſtris depromis ab auſis,
Dignatus pueri verba referre ſenex.
Quid loquar, ut ſacros Mariani exhauriat amnes
Ægidius, verum dum canit ore Deum?
Aut apta ingratos taxet ſub imagine mores,
Qui ſuper infuſas ſpernit Aſellus aquas?
Te juveneſque, seneſque colunt præcepta ferentem,
Parthenope ſpreto quæ Cicerone legit:
Ex adytis quicquid divum ſapientia pandit
Et, Stagira, tui dogmata firma ſenis;
Quid deceat fortemque virum, quæ Principis artes,
Largificas præſtet quæ dare dona manus,
Parendi leges quæ ſint, legeſque loquendi,
Edat ut argutos lingua diſerta ſales,
Quid fortuna homini, quid det prudentia, quantum
Immanes animos incitus ardor agat,
Magnanimique viri quæ ſint ad ſingula partes,
Sive colat pacem, ſeu fera bella gerat.
Nec fugis aſtrorum cauſas aperire latentes,
Et Ptolemæi fata repoſta poli.
Salve ſancte ſenex, vatum quem rite parentem
Præfecit terris Delius Auſoniis.
Non te Lethææ carpent oblivia ripæ,
Nec totum in cineres vertet avara dies.
Nec tibi plebejo ponetur in aggere buſtum;
Niliacas dabitur vincere Pyramidas,
Quid tibi victrices expectas Umbria palmas?
Mœnibus has patriæ rettulit ille meæ.
Ille ſuis longum ſtudiis, & laude fruatur;
Me juvet in dominæ conſenuiſſe ſinu.

AD IOANNEM SANGRIVM PATRICIVM NEAPOLITANVM

De ſuo immaturo obitu.

Si me ſævus Amor patriis pateretur in oris
Vivere, vel ſaltem matre vidente mori,
Vt, quæ vix uno nunc ſunt ingeſta libello,
Eſſent illa ſuis continuata locis;
Forſitan immites potuiſſem temnere Parcas,
Ductaque de pulla triſtia penſa colo,
Nec me plebejo ferret Libitina ſepulcro,
Aut raperet nomen nigra favilla meum.
Nunc cogor dulceſque lacus, & amœna vireta,
Pieridumque ſacros deſtituiſſe choros:
Nec potè, quæ primis effudit Muſa ſub annis
Emendaturo ſubdere judicio.
Sic heu, ſic teneræ ſulcis reſecantur ariſtæ
Implumes nido ſic rapiuntur aves.
Pro ſuperi, tenues ibit Syncerus in auras?
Nec poterit nigri vincere fata rogi?
At tu, quandoquidem Nemeſis jubet, optime Sangri,
Nec fas eſt homini vincere poſſe Deam;
Accipe concuſſæ tabulas, atque arma carinæ,
Naufragiique mei collige relliquias:
Erranteſque cie quocunque in littore Manes,
Taliáque in tumulo carmina cæde meo.
Actius hic jaceo; ſpes mecum extincta quieſcit!
Solus de noſtro funere reſtat Amor.

IN MALEDICOS DETRACTORES.

Quid ruis in ſacros, temeraria turba, poëtas;
Sævaque mordaci prælia dente moves?
Deſine ſacrilega convitia fundere lingua:
Deſine, pro populo ſtat Deus ipſe ſuo.
Quis novus in furias armat dolor? ite profani,
Ite, nec immeritas conſcelerate Deas.
An monet hoc Stygiis immerſus Scuccha lacunis,

Dum

Dum fleſs Eumenidum verbera torta timet?
Illum olim tinctæ juverunt felle ſagittæ;
Nunc miſerum facti pœnitet uſque ſui.
Parcite tàm chari Manes violare parentis:
Per ſtupra, & talos, per cyathoſque rogo.
Ars ſua quemque juvet; non vos Helicona ſubire,
Non fas Virginei polluere amnis aquam.
Scilicet hanc ſumpto Ioviani Muſa cothurno
Hauriat, & magno digna Marone ſonet.
Cui comes intactæ luſtrans ſacraria ſilvæ
Altilius docto pectore carmen hiet.
Nec minus & Muſæ repetens monimenta Jocoſæ
Compater argutos ingerat ore ſales.
Elyſiuſque hedera comptus florente capillos,
Rara, ſed Aoniis concinat apta choris.
Extendatque armis titulos Aquivivus avitos,
Et doceat noſtras cernere caſtra Deas.
Ipſe ſuæ referat Cabanilius ardua Trojæ
Mœnia, & antiquos, Appula regna, lares.
Quique velut tenera ſurgit novus arbore ramus,
Corvinus, quavis aure probanda canat.
Et qui Pieriis reſonat non ultimus antris
Albinus, referat Principis acta ſui.
Tu quoque quid ceſſas doctis deflere querelis
Excidium patriæ, culte Marulle, tuæ?
Quique tot egregias animas, tot clara virorum
Ingenia enixu format, alitque ſuo.
Nectat honorata Majus ſua dicta corona,
Tamque pias ferulas, regia ſceptra vocet.
Quin & ritè ſuos genio Charitæus honores
Præbeat, & feſtas concinat ante dapes.
Ælius at blandæ fretus dulcedine linguæ
Facunda totos conterat arte dies.
Nec te jam pudeat venturo oſtendere ſeclo
Eloquii vires, Scala diſerte, tui.
Certent Socraticis Zenonis ſcripta libellis,
Cujus apis vernos intulit ore favos.
At tu Caſtaliis non inficiande choreis,
Caſtalidos, Carbo, nunc cane regna tuæ.
Te quoque, quem gemina mulcet ſapientia lingua,

Parde, juvet ſtudiis invigilare tuis.
Atque alii, quorum doctas it fama per aures,
Extremo properent vincere fata die.
Nos quoque, ſi magnus non averſatur Apollo,
Canteinus Nymphas, capripedeſque Deos.
Nam benè Theſpiacas, livor licet audiat, undas
Novimus, & dextro preſſimus antra pede.
At vos incautis ſociis aconita parate,
Et furtis miſeras extimulate domos.
Oedipodiſque modo, thalamos fœdate paternos,
Si modò dat certum vulgus habere patrem:
Nocturniſque dolis agitate, & cædibus urbem,
Perque fora infeſtam reddite, perque vias.
Hæc ſtudia, has artes primis didiciſtis ab annis,
Non Aganippææ tangere fila lyræ.
Nam neque Calliope vobis, nec dexter Apollo
Permeſſi ſanctos exhibuere lacus.
Dira ſed Alecto gemina comitata ſorore
Pocula cœnoſo de Phlegethonte tulit.
Nimirum hinc nigro mores, & carmina tabo
Pallent, & fœdo livor in ore ſedet.
Fallor? an hos nobis miſit gravis Ætna Cyclopas?
Mitis & hanc ſentis, tu quoque terra, luem?
Heu mea Parthenope, quæ te contagia lædunt?
Talia tu nunquam gignere monſtra ſoles.
Dii patrii, quorum monitis huc advena claſſis
Appulit, Euboicas conſtituitque domos:
Littoribus talem noſtris avertite peſtem,
Mœnia felici ſi poſuiſtis ave.
Vosque umbræ inſontes, quas jam lethale venenum
Ante diem Stygias ire coëgit aquas:
Vltrices huc ferte faces, fumoque ſequaci
Authores veſtræ ſollicitate necis.
Et vos, ò vatum certiſſima numina, Muſæ,
Numina carminibus non violanda meis.
Parcite, ſi veſtras nunc primùm læſimus aures:
Iuſſa laceſſita ſumpſimus arma manu.

ACTII SYNCERI
SANNAZARII

ELEGIARVM LIBER II.

Ad Alphonſum Ferdinandi filium Aragoneum Siciliæ Regem.

ALphonſe, invicto laus acceſſura Parenti,
Heſperios inter non leve nomen avos;
Quid me laudatos Parnaſſi mittis ad amnes?
Obruitur largo flumine noſtra ſitis.
Gloria Virgilio eſt, currus, atque arma referre,
Naſonis medio fata in amore mori;
Battiaden docti ſectatur Muſa Propertî,
Flaccus Pindaricos dividit aure modos:
Paſſeris exequias fracto canit ore Catullus,
Tu Nemeſim laudas, culte Tibulle, tuam.
Omnia non uno deſudant eſſeda campo:
Noſter in exiguo tramite currit equus.
Si me Caſtalia docuiſſet Phœbus in umbra,
Oraque Gorgonia noſtra rigaſſet aqua,
Meque vel Æſchyleo donaſſet Muſa cothurno,
Et foret in noſtro grandior ore ſonus:
Non ego Phaſiacæ canerem certamina pubis,
Æquora non prima ſollicitata rate:
Non conjuratos ſubvertere Pergama Reges,
Non Trojæ profugos poſt duo luſtra deos:
Thebanaſve acies, fratrumque immitia bella,
Sævaque diſcordi funera rapta pyra,
Teque, tuoſque meo celebrarem carmine: nec me
Pignore tam grato dulce gravaret onus.
Nam canerem victoſque duces, Hiſpanaque regna,
Horridaque à proavis bella peracta tuis;
Demiſſumque genus antiqua ab origine Regum,
Quantaque magnanimi geſta feruntur avi:
Dum Libyæ tractus, veteres Carthaginis arces,

Lotophagum dites & populatur agros!
Reginæ accitu mox Itala regna ſecutus,
Chalcidicaſque arces, Parthenopenque ſubit.
Sed quoniam inſtabiles animos muliebria verſant
Pectora, ſuſpectos deſerit ille lares,
Ac patriæ petit arva ſuæ, nec longa moratus
Vltores ruſſum ducit in arma Deos;
Obſeſſamque intrat Nymphis comitantibus urbem,
Quà per operta vagus labitur antra liquor.
Aurea quin illo dicunt ſub rege fuiſſe
Secula felices, qui meruere frui.
Quid Patris invictas acies: quid concita dicam
Claſſica per campos, Daunia terra, tuos?
Disjectoſque duces, populataque caſtra, neque ullis
Clara magis Regum prælia temporibus?
O mihi ſupremos ſi Parca indulſerit annós,
Quanta canam, quantus vox mea plauſus erit!
Tunc ego Mœonios auſim perrumpere fontes,
Sævaque terribili bella tonare tuba.
Vtque alios [illegible], tua fortia facta referrem,
Proveherentque animos tot monumenta meos.
Vt puer extremas regni percurreris oras,
Luſtratis referens præmia littoribus;
Et malè pacatos ſedaveris ante tumultus,
Quàm patriis hoſtes finibus expuleris.
Primus honos, forti defenſos milite Locros
Servaſſe, & muros, urbs Melibœa, tuos.
Necnon Marte pari ſummas Caulonis in arces
Veniſſe, inque ſuo templa ſacrata jugo;
Templa Deæ, vaſtis latè quæ præſidet undis,
Vna Iovis conjux fida, ſororque Iovis.
Teſtis Chrátis erit, teſtes Sybaritides undæ,
Oraque, quæ fluctus proſpicit Ionios.
Adde, quòd Hetruſcos oppleveris agmine campos,
Et tibi captivis fluxerit Arnus aquis:
Totque pharetratas, Turcarum corpora, turmas
Auſoniis dederis manibus inferias.
Gratia diis Italis* prærupta Ceraunia, & arces
Butroti noſtras pertimuere minas;
Captivumque ducem, fractoſque aſpeximus arcus.

Detu-

Detulit huc domita quos tua claſſis aqua.
Hinc Ligurum furias, compreſſaque jurgia ferro,
Gallicaque in partes oppida verſa duas.
Ipſe ego, quæ vidi referam; ſcit Thuſcula Tellus,
Quæque cadit ſummo lympha Aniena jugo.
Nam duce te, Latios ferro dum ſubruis agros,
Tempora militiæ prima fuere meæ.
Bis Nomentanas, bis magni Tyburis arces
Vidimus ad noſtros projicere arma pedes:
Cùm jam ſit media trepidatum penè Suburra,
Et Capitolino vota parata Iovi.
Nec ſemel (ut fatear) Collinæ ad limina portæ
Fregimus armatos, reppulimuſque duces.
Parce tamen, veneranda parens; ſi juſta ſecutus
Signa ſub Alphonſo. Rex erat ille meus.
Lanuvium infelix, fatis contraria noſtris
Terra, potes certus tu variaſſe vices.
Nam, quòd ad hoſtiles flexit victoria partes,
Fortunæ magis hoc, quam fuit artis, opus.
Ille ſed Eridani ripas, non fractus in altas
Contendens, caræ regna ſororis adit:
Metatuſque locum caſtris, Inſubria paſſim
Fudit, & Euganeis agmina miſſa jugis.
Dicite iò Populi, turmas ſpectaſtis ovantes,
Et per victrices fœdera juncta manus.
Ipſe quoque haud ſileat, quos cedere Farfarus hoſtes
Riſit, & exutum vertere terga ducem.
Heus ubi nunc, Roberte, tuæ voceſque, minæque,
Campani peteres cùm tibi jura ſoli?
Iam noſtros Reges, jam ſternere cuncta parabas
Nunc fuga degeneres arguit ecce metus.
Hortariſque tuos dimittere ſigna maniplos,
Heu pudor, & longæ præmia militiæ!
Hos tamen ille pius, quamvis diverſa ſecutos,
Alphonſus miti fovit, & auxit ope.
Macte animo, cuſtoſq; hominũ, macte optime Regum,
Auſoniæ tu Sol, tu Pater unus ades.
Quid memorem paciſque artes, bellique labores,
Perpetuumque animi tempus in omne decus?
Sed me formoſæ deterrent juſſa puellæ,

Ne poſſim tantis invigilare choris:
Et vetat aſper Amor dulces contemnere curas,
Cogit & inviſo ſubdere colla jugo.
Nec proſunt lacrymæ, nec verba precantia mortem:
Ille ſuas in me concutit uſque faces.
Quare ſi noſtri veniet tibi nuncia lethi
Fama, triumphales jam propè ſiſte rotas:
Atque hæc ad cineres mœrens effare ſepultos:
Sævitia dominæ, rapte Poëta, jaces.

IN FESTO DIE DIVI NAZARII MARTYRIS, Qui Poëtæ natalis eſt.

Ecce mihi totum lux expectata per annum
Iam redit, Aoniæ ſerta novate Deæ.
Hæc me vitales genitum produxit in auras,
Iuſſit & erectum tollere ad aſtra caput.
Nunc mihi purpureis aram cumulate hyacinthis,
Cingite & intexta limina noſtra roſa.
Sic etenim coluiſſe decet geniumque, laresque:
Ferte coronato thura, merumque foco.
Tuque apio innexos dudum acceptura poëtas,
Splendida ſolemnes inſtrue, menſa, dapes.
Hic mihi puniceo Pontani Muſa cothurno
Incipiet poſito carmen hiare mero:
Naturæque vias, tenerique exordia mundi
Proferet, & certa cuncta obitura die.
Craſſus at æterno frondis redimitus honore,
Solvat Pieriis ora rigata modis:
Et mihi Linternumque vetus, placidumque Periniū,
Oſtendatque atavi regna opulenta mei:
Regna malè ad ſeros, heù, perventura nepotes,
Dum verſat varias ſors inimica vices.
Altiliuſque novos ſuperis laturus honores,
Pindarica feriat carmina docta lyra.
Sfortiadum mox dicat, Aragoniosque hymenæos,
Iure quibus cantus æquet, Homere, tuos.
Nec gemat exilium Spartani Muſa Marulli,
Ventura ad noſtras ingenioſa dapes:
Verba ſed antiqua reddat, numeroſque Lucretii

Dum

Dum magnis divos laudibus accumulat.
Adde tuos, Puderice, ſales, adde inclyta patriæ
Eloquia, adde animo tot bona parta tuo.
Iamque Panhormitæ luſus, & ſcripta recenſe,
Et Iovianææ tempora amicitiæ.
Hos inter meritis rediens Aquivivus ab armis
Prodat honoratæ præmia militiæ:
Atque chori Princeps docti argumenta Plutarchi,
Cumque ſuis referat dogmata principiis.
Ipſe autem haud dubitet Cabanilius acta referre
Vel ſua, vel magno juncta parentis avo.
Nec Phœbo minus ipſe ſuo, quam Marte probatus,
Phocaico pexas tingat in amne comas.
Tu quoque, quem juvenē veneror, dulciſſime Garlon,
Incipe jam docta plectra movere manu:
Alliſiſque tuas mihi concine, dum vaga Lunam
Sidera per tacitum nocte ſequuntur iter.
Talibus auſpiciis geniales ducere cœnas,
Theſpiadumque modis concelebrare juvat.

DE KALENDIS IANUARIIS AD FUSCUM.

Exoritur lux almæ; caput Sol detegit aureum,
Qui toties noſtros exhilaravit avos.
Exoritur; redit ecce anni melioris origo;
Quiſquis ades, ſancta concipe voce preces.
Cingantur de more ſacris faſtigia templis,
Quæ vaga Sebethi Nais ab amne legit:
Ipſe ſui Ianus præpandat limina templi,
Cui geminum liquido ſtillet odore caput.
Illius & caſtas fument pia thura per aras:
Atque focos ſupra ſtet, videatque ſuos;
Nuntiet & tibi, Fuſce, novos virtutis honores.
Iam reor hæc animum vota fovere tuum.
Nec magis optaris, quas Lydius amnis arenas,
Quas volvit flavi lympha ſuperba Tagi.
Nec magis uberibus quicquid ſibi colligit arvis
Medus, & aſſiduo Sole peruſtus Arabs.
Iuſta precor: Latiis utinam diſcedat ab oris
Hoſtis, & indecori victus oberret equo!

Victus Hydruntinas cogatur linquere terras,
Et plangat noſtram ſanguinolentus humum.
Hæc veniet lux, Fuſce, tuis lætiſſima votis,
Cum pax optatas ducet in Vrbe moras.

IN MORVM CANDIDAM.

Nunc, Erato, virides capiti ſubnecte corymbos,
Profer & auratæ fila canora lyræ.
Arboris umbriferæ caſus referamus acerbos,
Non erat hæc noſtro fabula nota ſolo.
Audiat, & molli cantantes protegat umbra
Ipſa; ſed eventus adſerat ante ſuos,
Olim Bajanis fuerat pulcherrima ſylvis
Naïas, errantes figere docta feras.
Quam liquidus clauſis Lucrinus ſæpe ſub antris
Optavit lateri jungere poſſe ſuo.
Nec ſemel illius pharetram laudavit, & arcum
Paſtorum incultis fiſtula carminibus.
Teſtes Cumææ, teſtes Linternides undæ,
Sanctaque Gauranæ numina Hamadryades,
Illam Silvanos, Panaſque odiſſe bicornes,
Et quoſcunque colit ſilva, nemuſque deos,
Sed quid fata parant? ſolitis Morinna redibat
Montibus: hoc illi nomen, & omen erat.
Cùm ſubita Cœlum texit caligine nimbus,
Et multa canam grandine fecit humum.
Illa hyemem fugiens, diverſa per arva cucurrit,
Tecta caput ſertis, grandine tecta caput.
Vallis erat propè ſulphureos malè pervia montes,
Candida quam Grajo nomine ſignat humus,
Hanc ſuper exciſis pendebat cautibus antrum,
Agricolum hirſutis nota domus gregibus.
Pugnantes hùc fortè coegerat impiger hircos
Semideuſque caper, ſemicaperque Deus.
Quem procul ut vidit Nymphe, ſic pectore toto
Inſequitur, tales & jacit ore ſonos:
Quò properas, ah dura, meaſque ingrata querelas
Deſpicis? aſpectus ne fuge, Nympha, meos.
Mecum capreolos, mecum venabere damas.

Paſcebit juſſis hoc pecus omne tuis :
Nil eſt, quòd fugias: mihi crede, recentia ſemper
Pocula de niveo fagina lacte madent :
Semper picta roſis, ſemper contexta liguſtris
De noſtro poteris munera ferre ſinu.
Dixit. at illa volans celeres prævertitur auras,
Imbre nihil motos impediente gradus.
Jamque petens triſteſque lacus, ſterilemque paludem
Conſitaque arbuſtis non minus arva novis,
Aſpicit exeſi longè ſub faucibus antri
Obſcurum cœco pulvere noctis iter.
Hùc, tanquã in latebras, ſe conjicit: haud minus ille
Inſequitur prædæ tractus amore ſuæ.
Jamque patens Cœlum rurſus, Solemque videbat,
Liquerat & montem poſt ſua terga cavum.
Dextera Pontus erat, præruptaque ſaxa ſiniſtra ;
Et jam defeſſam, jamque premebat amans,
Protinus exclamans, Fer opem mihi, Delia, dixit,
Oraque ſupremo diriguere ſono;
Artulit auxilium Nymphæ Dea, ſeque vocanti
Præbuit: illa cadens ſponte recumbit humi ;
Fitque arbor ſubitò: Morum dixere priores ;
Et de Morinna nil niſi nomen habet.
Pes in radicem, in frondes iyere capilli,
Et quæ nunc cortex, cærula veſtis erat.
Brachia ſunt rami, ſed quæ nitidiſſima poma,
Quas malè vitaſti, Nympha, fuere nives.
Flevit Miſenus mutatam, flevit Avernus,
Fontibus & calidis ingemuere Deæ.
Quin etiam flevere ſuis Sebethides antris
Najades, & paſſis Parthenopæa comis.
Sed tamen ante alios lacrymas in ſtipite fudit
Faunus, & hæc triſtes addit ad inferias,
Inter ſilvicolas ò non ignota ſorores,
Nunc Morus duris candida corticibus,
Vive diu, & noſtros ſemper tege fronde capillos ;
Cedat ut ipſa tuis Pinus acuta comis.
Tu nunquam miſeræ maculabere ſanguine Thyſbes,
Immemor heu fati ne videare tui.
Tu, nec lata negent, niveis uberrima pomis

olim ſtabis frondea limitibus:
:um puerique canent, facileſque puellæ,
centes feſtos ad tua ſacra choros.
nus inſigni cecinit teſtudine Muſa:
niaſque volans læta reviſit aquas.

AD BACCHVM.

:che bimater ades: ſic ſint tibi nexa corymbis
:ornua, ſic nitidis pendeat uva comis,
:nunc Thebæ, ſeu te nunc Iſmarus horrens,
e habet umbroſis Naxos amica jugis.
pater, hùc propera frondenti, candide, thyrſo,
c potius greſſus dirige, Bacche, tuos.
allam jam pone gravem, pictoſque cothurnos,
muſto teneros tu quoque tinge pedes.
n etiam Dryadeſque Deæ, Satyrique bicornes
ſint, & calamos, concavaque æra ſonent.
que ſubductis percurrant tympana palmis,
aridum fuſis turba verenda comis.
nalè feſtinans Silenus ponè ſequatur,
rocul ut maneant, ſubſideantque roget.
cum auriti fatum deploret aſelli,
det ferula dum titubante ſenex.
s hortorum, cui vertice fixa rubenti
a tremit, ſævas falce repellet aves.
io crater cælato maximus auro,
et inexhauſtum, Lesbia dona, merum:
m de more tuas cava tibia laudes
et, appoſitas concelebretque dapes.
perque vias Vrbis, perque omnia paſſim
ita perpetuò ſacra colenda feram.
ntæo referam memorata triumpho
a, & evantes Orgia læta choros.
m fuſcas acies, Gangetica regna,
e odoratis prælia littoribus.
mos, Ariadna, tuos, tædaſque jugales,
: nitet medio fixa Corona polo.
os ritus, indictaque ſacra frequentans,
a virgas fronde virente tegi:

Incedamque tuas vates tam magnus ad aras,
Quàm nec Virgilius, quàm nec Homerus erat.
Tu mihi, ſancte pater, mordaces exime curas,
Nubilaque annoſo pectora ſolve mero.
Tu mihi ſecuros adige in præcordia ſomnos:
Afflatuque juva lumina feſſa tuo.
Scimus enim quantos ineunte ætate labores
Pertuleris, quantos fulminis igne metus.
Infelix Semele, quid munera poſcis amantem,
Quæ tibi, quæ nato ſunt nocitura tuo?
Poſce Iovem, quæ digna tuis ſint præmia votis,
Poſce: feres votis præmia digna tuis.
Non tibi ſilvicolum proles de plebe deorum,
Sed cui ſint Phœbus, Mercuriuſque pares;
Sed quam Saturnus nòn dedignetur ab alto
Noſcere, quam læto Iuppiter ore probet.
Salve chara patri ſoboles, mitiſſime divùm:
Salve hominum requies, lætitiæque parens.
Et faciles (ſi juſta peto) mihi proſpice Muſas,
Et me pacato numine dexter adi.

AD LVDOVICVM MONTALIVM Syracuſanum,

Caroli Cæſaris Seripii Magiſtrum.

MOns altus nomen clarum tibi, ſive nivoſis
Naſcenti dederit fertilis Ætna jugis.
Seu luſtrata vagis Nebrodis ſaxa Napæis,
Sive Dionæo numine clarus Eryx.
Seù quòd Olympiaco reptaris vertice, teque
Pertulerit placido blanda Arethuſa ſinu.
Nobile frondoſo defluxit nomen Olympo,
Elæi referens ſacra vetuſta Iovis.
Seù mage, quòd celſas puer exuperaveris Alpes,
Dum patet in laudes Belgica terra tuas.
Oceanique petis non explorata Britanni
Murmura, nec canæ Tethyos antra times:
Exhauſtos præferrent illa ætate labores,
Aëria nomen venit ab Alpe tibi,

Quic-

Quicquid id eſt, quicunque hujus tibi nominis autor,
Mons, & inacceſsi verticis aſperitas;
Non mores, non facta, ſed altæ mentis acumen
Vidit, & ingenii prævia ſigna tui.
Nam licet ipſe animo nubes, & ſidera vincas,
Cunctaque ſint ſenſu penè minora tuo.
Non te per duros aditus, rupeſve fragoſas,
Sed per floriferum vallis adimus iter,
Vallis, perpetuo quam veſtit gramine rivus,
Et quam vicini littoris aura fovet,
Hoc eſt, hoc (mihi crede) deus æquare merendo;
Hoc eſt æterni ſceptra tenere Iovis.
Cætera mortales inter peritura labores
Deſere, & hoc unum vita ſequatur opus.

AD IVLIANVM MAIVM PRÆCEPTOREM.

CVm tibi Bajanæ ſpectantur ab æquore Nymphæ,
Stagnaque vicinis hoſpita littoribus:
Quà vetus Herculeos perduxit ſemita tauros,
Longius excluſo concita clauſtra mari,
Quàque jacet Baulos inter, lucumque Sibyllæ,
Et Prochytæ rectum per juga tendit iter:
Nos hic (ut noſti) duræ parere puellæ
Cogimur, & triſtes ducere in urbe moras.
Nec tamen, aut ſtudiis animum intendiſſe ſeveris,
Aut prodeſt ſanctas excoluiſſe Deas.
Dùmque tot unanimes dederint mihi fata ſodales;
Auxilium, nemo eſt, qui mihi ritè ferat;
Inſtat ſævus Amor, reficitque in cote ſagittas;
Nec patitur preſſo colla movere jugo.
Et licet aſſiduis tabeſcant pectora curis:
Quærimus, unde queant tanta venire mala.
Atque utinam triſtes Lacheſis mihi finiat annos,
Claudat & ætatis tempora dura meæ!
Aut aliquis, ſævi quæ ſit medicina furoris,
Non vanus noſtra cantet in aure Deus.
Sed jam laurigeris ceſſant oracula Delphis,
Mutaque Cumææ virginis antra ſilent.
Nec Pan Mænalia reddit reſponſa ſub umbra:

Nec

Moſte licet paſtor viſcera libet ovis.
Nec mihi Chaonias ſpes eſt audire columbas,
Cornigerumque pudet fata referre Iovem.
Oblitaſque loqui jampridem Græcia quercus
Mirata eſt poſito conticuiſſe Deo.
At tibi venturos, Mai, prædicere caſus
Fas eſt, & mites conſuluiſſe Deos.
Nec tantùm aut aræ fumos, aut nuntia ſentis
Fulgura, ſed ſtygiis ſomnia miſſa locis:
Somnia, quæ miſeram perturbant ſæpe quietem,
Dum mens incertis pendet imaginibus.
O quoties per te vanum poſuiſſe timorem
Me memini, & lætos continuaſſe dies.
O quoties, trepidus cùm non ſpernenda putarem,
In noſtrum cavi damna futura caput.
Sæpè meæ tibi cùm narraſſem viſa puellæ;
Dixiſti certos haud procul eſſe metus.
Sæpe illam madidos luſtrare in flumine crines
Iuſſiſti, & miſto ſolvere farra ſale.
Quòd ſi olim terris talem te fata dediſſent,
Spreviſſet Tuſcos Martia Roma viros,
Nam te quis melius calidas deprendere fibras,
Conſulere aërias aut potuiſſet aves?
Illa triumphatum regeret nunc legibus orbem,
Nec foret in cineres obruta penè ſuos.
Nec fera vidiſſet Cannenſis funera pugnæ,
Aut Aquilas Parthos tam malè ferre duces.
Scipiadum patriis habitarent ſedibus umbræ,
Tanta nec Hiſpanum conderet oſſa ſolum.
Te duce veridicæ patuiſſent ſcripta Sibyllæ,
Non intellecto quæ nocuere deo.
Fortunate deûm interpres, quem ſidera norunt,
Cui ſuperùm mentes explicuiſſe licet.
Non te lethali tetigit puer improbus arcu:
Quamvis & dominos implicet ille deos:
Nec tibi ſecuros rumpunt ſuſpiria ſomnos:
Fallaces Veneris deſpicis inſidias.
At nos incertis cæci jactamur in undis;
Ducimus & nullo tempora conſilio.
Et quiſquam mihi nunc longos optaverit annos?

Cùm videat vitæ tædia tanta meæ?
Non me Siſyphio ſuperent impulſa labore
Saxa, nec infernis dolia adacta vadis.
Et Titii roſtro cedet mihi vultur obunco,
Pomaque Lethæis viſa ſub arboribus.
Vos igitur, qui me victum jam fletis amici,
Sic mea compoſitis cædite buſta notis:
Actius hic ſitus eſt: cineres gaudete ſepulti!
Jam vaga poſt obitus umbra dolore vacat.

IN DOMINÆ NATALEM AD IVNONEM.

JVnoni fer ſacra, novas lege, Muſa, coronas;
Natalis dominæ jam mihi feſtus adeſt.
Ipſa ſed in primis ſolennes indue cultus.
Et mihi purpurea tempora cinge roſa.
Vtque aliquid gratas divæ meditemur ad aras,
Affer inauratæ garrula plectra lyræ.
Tu quoque vittatos auro ſubnecte capillos;
Plurimaque in niveo pectore gemma micet.
Hæc mihi te, mea lux, feros promiſit in annos,
Hæc mihi te certam juſſit habere dies.
Quanta mihi hac primùm fulſerunt gaudia luce!
Quantus in hoc uno tempore venit honos!
O mihi Erythræis meritò ſignanda lapillis;
O mihi delicias inter habenda meas.
Quiſquis ades, bona verba, & lætos edite cantus,
Libaque de Siculo dulcia melle date.
Alba mihi veſtis nullo violata veneno
Adſit, & in geminos defluat apta pedes.
Ante aram viridi texant umbracula quercu
Formoſis Dryades, ruſtica turba, comis.
Phœbus odorata circumtegat atria lauro;
At myrto duplices, tu Cytheræa, fores,
Ipſa Arabum merces Niſeia turba miniſtret;
Lenœuſque ferat Naxia vina pater.
Omnia ſint lætis operata ex ordine ſacris,
Et cœlum niveis conſtrepat alitibus.
Magna parens! uno, centum comitata miniſtris,
Hùc ades, & votis annue, Diva, meis,

Vos quòque, per vacuum quæ luditis aëra, Nymphę,
Cingite felici nubila ſumma choro.
Scilicet eventus hæc ſint bona ſigna futuri,
Hæc eadem plenæ nuntia lætitiæ.
Ipſe ego veſtra ſequar jucundo gaudia plauſu,
Et peragam varios ore, manuque modos.
Quin etiam ſertis, & thure calentibus aris,
Excipiam ſancta numina veſtra die.
At tu natalis, nullos non fauſte per annos,
Semper honorata luce ſerenus eas.
Quòdque opto, innumeras (ſi quid prece poſſe putamur)
Cumææ vincas Vatis Olympiadas.

AD RVINAS CVMARVM VRBIS VETVSTISS.

Hic, ubi Cumææ ſurgebant inclyta famæ
Mœnia, Tyrrheni gloria prima maris;
Longinquis quò ſæpe hoſpes properabat ab oris,
Viſurus tripodas, Delie magne, tuos:
Et vagus antiquos intrabat navita portus,
Quærens Dædaleæ conſcia ſigna fugæ:
(Credere quis quondam potuit, dũ fata manebant?)
Nunc ſilva agreſtes occulit alta feras.
Atque ubi fatidicæ latuere arcana Sibyllæ,
Nunc claudit ſaturas veſpere paſtor oves.
Quæque prius ſanctos cogebat Curia Patres,
Serpentum facta eſt, alituumque domus.
Plenaque tot paſſim generoſis atria ceris,
Ipſa ſua tandem ſubruta mole jacent.
Calcanturque olim ſacris onerata trophæis
Limina, diſtractos & tegit herba deos.
Tot decora, artificũque manus, tot nota ſepulcra,
Totque pios cineres una ruina premit.
Et jam intra ſolaſque domos, disjectaque paſſim
Culmina ſetigeros advena figit apros.
Nec tamen hoc Graiis cecinit Deus ipſe carinis;
Prævia nec lato miſſa Columba mari.
Et querimur, citò ſi noſtræ data tempora vitæ
Diffugiunt? urbes mors violenta rapit.
Atque utinam mea me fallant oracula vatem:

Vanus

Vanus & à longa poſteritate ferar.
Nec tu ſemper eris, quæ ſeptem amplecteris arces;
Nec tu, quæ mediis æmula ſurgis aquis.
Et te (quis putet hoc?) altrix mea, durus arator
Vertet,& Vrbs, dicet, hæc quoque clara fuit,
Fata trahunt homines, fatis urgentibus, urbes,
Et quodcunque vides auferet ipſa dies,

MALA PVNICA.

QVid miſer externas perquiris navita gentes?
Et tam longinquo gurgite quæris opes?
Nec te ventorumque minas, pelagique procellas,
Nec piget ignotæ damna ſubire viæ.
Aſpice, quàm tenui velemus cortice gemmas.
Iam tibi, quicquid habent littora rubra, damus:
Seu vis purpureos roſeo fulgore Hyacinthos:
Infenſam Baccho ſive Amethyſton amas.
Ardentes ſeu quæ torres imitantur, & ignes,
Seu mage diluto lumine Chryſolithos.
Sed rudis divitias extollit vulgus inanes,
Nec meminit, quantis ſit caput inde malis.
Divitiæ fera bella viris, lethumque tulerunt;
Nam prius æterna pace vigebat humus.
Divitiis natoque pater, natuſque parente
Cæditur, & charo fratre verenda ſoror.
Nec tantum ſævæ tractant aconita novercæ,
Sed jugulat partus mater avara ſuos.
Adde quod & gemmæ ſolo fulgore probantur,
Adſcituſque illis quæritur arte decor.
At nobis natura oculos tardare tuentes,
Et dedit arenti pellere ab ore ſitim.
Nec noſtræ populos armant in prælia gemmæ,
Nec ſuadent magnos clàm violare Deos.
Sed ſemper placidis viſunt convivia menſis,
Stant ubi jucundo pocula plena mero.
Illic nos teneræ vir porrigit ipſe puellæ,
Porrigit & cupido fida puella viro.
Pacis opus ſumus, & pacati munus amoris,
Quod ſapit à Satyro Nais amata ſuo.

Nec

Nec temerè, infernis cùm nos libaſſet in hortis,
Noluit ad matrem nata redire ſuam.
Nos quoque, dum Libycos errat Pomona per agros,
Obſtupuit pleno fracta rubere ſinu:
Ac rarum mirata decus, mirata liquorem,
In ſua de patrio tranſtulit arva ſolo.
Ergo Puniceæ laus hæc, & gloria ſilvæ,
Vincere gemmiferi lucida dona maris.
Pallentique graves depellere corpore morbos,
Ægraque Pœoniis ora levare modis.
Quod nec Erythræi præſtabunt littora ponti,
Non opibus pollens Indica terra ſuis.
Tu verò, duplici ſulgent cui tempora lauro,
Militię, & ſacri, Dux Aquivive, chori.
Accipe nos, laudum contentus luce tuarum,
Muneraque inviſę deſpice luxurię.
Et ſeu carminibus, ſeu delaſſaberis armis,
Diluat exundans hęc tibi gemma ſitim.

ACTII SYNCERI SANNAZARII

ELEGIARUM LIBER III.

Ad Federicum Ferdinandi filium, Aragoneum, Siciliæ Regem.

ERgo ego fallaci tantùm ſervire puellę
Natus, & adverſo ſemper amore queri?
Nec me Pieria ſpectabit Phœbus in umbra
Inter certantes carmina ferre choros?
Quà denſos Helicon ſaltus, colleſque virentes

Pan-

Pandit, & Aonidum perluit antra liquor:
Diſpoſitęque jugis intexunt ſerta puellę,
Pendenteſque ſonant per cava ſaxa lyrę.
Iam libet intactis haurire è fontibus undam,
Et luſtrare ſacrum, quà via nulla, nemus.
Ardua ſunt tentanda: novas en carmina vires
Sumite: per durum gloria anhelat iter.
Nunc opus eſt alia crinem compeſcere fronde:
Nil mihi cum ſertis, Bacche jocoſe, tuis.
Ipſe audax virides Parnaſſi in vertice lauros
Decerpam, aut ſilvis, Pinde canore, tuis.
Ipſe lyram nullo percuſſam pollicis ictu
Suſpendam ex humeris, pręmia rara, meis.
Non ego nunc molles meditor laſcivus amores,
Nec jacio ad ſurdas carmina blanda fores.
Major ad heroos me ſublevat aura cothurnos,
Major & in noſtro perſonat ore Deus.
Lętus ades, Federice: tuas ex ordine laudes
Exequar; auſpiciis fama petenda tuis.
Nam quanquam antiquis Regum benè fulta triũphis
Stat domus, & tantis ſe tibi jactat Avis;
Majorum tua non titulis innixa recumbit
Gloria, nec priſcis geſtit imaginibus:
Sed certat magnos Virtus anteire parentes,
Æternum & vera laude parare decus.
Nec tua facta olim titulo breve marmor habebit;
Immenſum magni carminis illud opus.
Seu te quis teneris puerum miratus ab annis,
Ætatis referat tempora prima tuę;
Seu caſus rerum varios, duroſque labores,
Exhauſta & ſęvo pręlia Marte canat.
Egreſſum vix dum cunis Æneſa nutrix
Senſit, & adventu mota repente tuo eſt.
Teique Deos venerata, caput terſuſtulit urna,
Et tandem Phrygio lingua voluta ſono eſt.
En iterum, Sol magne, meę poſt diruta Troię
Pergama, poſt Latios ſpes mihi ſurgit avos.
Hac ętate vagi quondam per prata Scamandri
Ænêam vidi ludere ſępe meum.
Nec tu major eras, cùm jam poſt fata Creuſę

Repta-

Reptares gremio, pulcher Iule, meo;
Certareſque jocis curas mihi demere aniles,
Deducens blandas noſtra per ora manus.
His tamen auſpiciis Albanę ad ſidera turres
Crevere, & rerum maxima Roma caput.
Hinc Decios, Fabioſque, hinc, pectora dura, Catones
Vidimus, & faſces, Brute ſevere, tuos.
Vidimus & ductos non uno ex hoſte triumphos,
Auctaque Iuſeis ſtemmata Cęſaribus.
Ingredere, ò, felixque ſubi pede noſtra ſecundo
Mœnia, propenſos & venerare Deos.
Ingredere, Antiphatę pollens tibi regia ſervit,
Et Leſtrygonio limina tuta metu.
Sit Iove Creta potens, ſint clari ab Apolline Delphi,
Laudet Amiclęos Tęnaris ora duces.
Alciden, Bacchumque ferant ad ſidera Thebę:
Terra rudimentis noſtra beata tuis.
Nam te, dum rapidos arcet de finibus hoſtes,
Ardua magnanimus miſit in arma *Pater*.
Auſpice te, noſtrę nullis incurſibus arces
Succumbent: nullis littora noſtra minis.
Sed benè habet; ceſſere metus, ceſſere pericla;
Barbarus hoſtiles ad ſua vertit equos;
Iam juga, jam lati reſpirant undique campi,
Nec tuba veliferas concitat ulla rates.
Tu tamen ad patrios revocabere victor honores,
Maternoſque ſinus, Parthenopenque petes.
Mox Salentinos ibis metator in agros,
Quà ſecat Oebalia culta Galeſus aqua.
Sed quò livor edax non irruis? ecce repentè
Fata jubent longas te procul ire vias;
Romanumque Patrem, ſacraſque inviſere ſedes,
In primis magnos promeruiſſe Deos.
Tum pontes, arcuſque ducum, delubra, viaſque,
Cumque ſuis cernes ſtructa theatra foris.
Intereà Vaticanas numerare per ędes
Tot ſigna artificum, tot monumenta licet.
Mox Vejos, vetereſque Vmbros, forteſque Sabinos
Tranſgreſſo, Adriacum ſtat ſuperare latus,
Æmilięque domos, Apenninumque nivalem,

Et Phaëthonteò proxima regna Pado.
Quis ſumptus, Leonora, tuos, quis publica dicat
Munera Atestinis edita principibus?
Jam veteres ſuperas, dives Ferraria, ludos!
Aurea dum celeri præmia ponis equo:
Effigieſque deûm, ſpectandaque ſigna per aras
Extruis, & variis pegmata celſa locis.
Quis rurſum Venetæ miracula proferat urbis?
Una inſtar magniquæ ſimul orbis habet.
Una Italum Regina, altæ pulcherrima Romæ
Æmula, quæ terris, quæ dominaris aquis.
Tu tibi vel reges cives facis. ò decus, ò lux
Auſoniæ; per quam libera turba ſumus!
Per quam barbaries nobis non imperat, & Sol
Exoriens noſtro clariùs orbe micat.
Proxima ſunt, Gonſaga, tuæ ſpectacula terræ,
Donaque per magnos antè parata duces.
Mantua queis, largoque exultat Mincius ore,
Auſus ſpumiferum tollere ad aſtra caput.
Mincius æterni ſacrum geniale Maronis,
Cui cedit flavo lucidus amne Meles.
Hinc populos, Ticine, tuos ſpectare licebit,
Dictaque lanigeræ mœnia pelle ſuis.
Taurinoſque; altaſque Alpes, Pœninaque caſtra,
Et Rhodanum, & ripas, magne Lemanne, tuas.
Inde per immenſum lati ſpatiabere campi,
Oſtendit ſacrum mons ubi Iura nemus.
Et veteres felix cuſtodit Claudius arces,
Claudius æternæ conciliator opis.
Hic formidatas acies, ipſumque videbis
Elatum longa proſperitate ducem.
Finitimis dum bella parat, tibique arma, viroſque
Commendans, magni jus dabit imperii.
Nimirum ingeniumque ſagax miratus, & artes,
Quæque dabis mentis plurima ſigna tuæ.
Quapropter mediis generum te deligit armis,
Pollicitus natæ ſpemque, thorumque ſuæ.
Ac velut Oenomai currus, aſtumque ſecutus,
Eludet pacti fœdera conjugii.
Sed male ut Oenomao currus ceſſere, doliquo,

Perfidiæ pœnas ſic ſerus iſte luet.
Ter victus, ter jam caſtris exutus ab hoſte,
Poſtremò miſeram corruet ante diem.
Nam dejectus equo, foſſaque inventus in alta,
Obſcœnam turpi ſanguine tinget humum.
Nec jam erit, extremos funus qui curet ad ignes;
Non lapis, inciſis qui tegat oſſa notis.
Tu celſus, tu ſublimis, tu victor honorem
Accipies, tibi quem Gallia tota dabit:
Biſque tuis referet ſuperatos Lingonas armis;
Ductaque bis pulſos ſigna per Helvetios.
Præterea quantum populorum Moſa coërcet;
Quantum cærulea Rhenus inundat aqua.
Atque erit is noſtræ gentis vigor, omnia credi
Vt poſſint juſto ſuccubuiſſe metu.
Hic ego te, laudeſque tuas, fortiſſime Iuli,
Non ſileam, & valida prælia geſta manu.
Quem titulis Aquiviva domus præluſtribus ornat,
Mortaleſque inter, ſemideoſque locat.
Et jam militiæ moles tibi creditur omnis,
Omnia ſub leges allicis ipſe tuas.
At te patrato, juvenum pulcherrime, bello
Tempus erat patriis dona tuliſſe Deis,
Mendaciſque ſimul faſtus, odiumque tyranni
Cum propè defenſo deſeruiſſe ſolo.
Eja age rumpe moras, inviſaque caſtra relinque;
Fidaque magnanimi limina Regis adi.
Cui vel ad Oceani fines tot littora parent,
Iutaque dant ſceptri Celtica regna ſui.
Hic tibi felices tædas, certoſque hymenæos
Expediet, tutas & ſimul addet opes.
Teſtis erit Liger, Arvernis qui fuſus ab antris
Libera devexum per loca findit iter.
Intereà patrem, Campanaque tecta reviſe,
Debitaque auſpiciis, hei mihi, regna tuis;
Debita, ſed fatis citò jam ceſſura malignis,
Evertet tantas cùm ferus hoſtis opes.
Dii maris Hetruſci, per quos Tyberinus, & Arnus,
Macraque cæruleis jungitur altus aquis;
Dum redit in patriam juvenis tot honoribus auctus,
Con-

Candida felici ſolvite vela Noto.
Voſque citæ puppes juſſum properate per æqu:
Fata dabunt iſtas ſæpe iterate vias.
Nec ſemel hos tractus, Ligurumque videbitis o
Aut Vari infauſtum fluminis hoſpitium;
Vallatoſque ſinus ſcopulis, Toroentia clauſtra,
Et ſparſas mediis Stœchadas æquoribus.
Denique Phocaicoſque ſinus, Marioque refoſſu
Littus, & antiquæ mœnia Maſſiliæ.
Donec fatales Turonum accedere muros
Permittant veſtro fata ſiniſtra duci.
Ah Liger, ah nimium lacrymis urgende meorum,
Qualia ſpectabis flumine buſta tuo!
Buſta, quibus magni ponant diademata reges,
Grataque ſolenni flore parentet humus.
Atque aliquis Latio veniens novus hoſpes ab or
Portet honoratas munus ad inferias.
Et dicat; Federice, tuorum hic meta laborum
Hæſit: habet noſtros hæc brevis urna Deos.

QVOD PVERITIAM EGERIT IN PICENTINIS
Ad Caſſandram Marcheſiam.

EST Picentinos inter pulcherrima montes
Vallis: habet patrios hic pia turba Deos:
Quam ſuper hinc cœlo ſurgens Cerretia rupes
Pendet: at huic nomen Cerrea ſilva dedit.
Parte alia ſacræ reſpondent ſaxa Thebennę,
Quique rigens Merulę nomine gaudet apex.
Et circum nigra latè nemus accubat umbra,
Plurima quà ſiguis effluit unda jugis,
Semiferi, ſi vera canunt, domus horrida Fauni,
Convectant avidę quò ſua luſtra ferę.
Accipit hic tergo formoſum bucula taurum:
Accipit immunem ſima capella marem.
Mille thori Dryadum, Satyrorum mille receſſus,
Antraque ſilvicolę grata latebra Deæ,
Vivula nomen aquę, tenuique Subucula rivo,
Et quę de gelida grandine dicta ſonat.
Hùc mea me primis genitrix dum geſtat ab annis,
Dedu-

Deducens charo nupta novella patri;
ulu indigenis ſecum ſua munera divis,
In primis docto florea ſerta gregi.
ex erat Aonidum cœtu comitata ſororum
Ipſa ſui princeps Calliopea chori.
lius argutis carmen partitus alumnis,
Flectebat faciles ad ſua plectra manus.
que hic me ſacro perluſtravere liquore,
Cura quibus noſtræ prima ſalutis erat.
m lotum media puerum ſtatuere chorea,
Et circumfuſis obſtrepuere ſonis.
mique præcinctumque hederis, & virgine lauru,
Ad citharam dulces edocuere modos.
intus erat lætis avium concentus in agris,
Ut poſſes ipſos dicere adeſſe Deos.
en erat omne genus pecudum; genus omne ferarũ;
Atque illa feſtum luce habuere diem.
nc ego paſtorum numero ſilveſtris primum
Tentavi calamis ſibila diſparibus;
eductumque levi carmen modulatus in umbra,
Innumeros pavi lata per arva greges,
ndrogeumque, Opicumque, & ruſtica ſacra ſecutus,
Commovi lacrymis mox pia ſaxa meis,
um tumulum charæ, dum feſtinata parentis
Fata cano, gemitus dum, Meliſea, tuos.
: tacitas per operta vias rimatus, & antra
Inſpecto, & variis flumina nata locis.
. majora vocant me numina: ſcilicet alti
Inceſſere animum ſacra verenda Dei;
cra Dei, Regiſque hominum, dominiq; Deorum,
Primævum ſanctæ religionis opus;
uncius æthereis ut venerit aliger aſtris,
Dona ferens caſtæ Virginis in gremium.
uid referam caulaſque ovium, luſuſque canentum
Paſtorum, & Reges, Arſacis ora, tuos?
c minus hæc inter piſcandi concitus egit
Ardor in æquoreos mittere lina ſinus;
llaceſque cibos vacuis includere naſſis,
Atque hamo undivagos ſollicitare greges;
aandoquidē ſalſas deſcendi ego primus ad undas,

Auſus inexpertis reddere verba ſonis.
Quid referam molleſque Elegos, miſerabile carm
Et ſuperis laudes non ſine thure datas?
Quæque aliis luſi numeris, dum ſeria tracto,
Dum ſpargo varios per mea dicta ſales.
Multaque præterea dilectæ grata puellæ,
Adſciſco antiquis rurſus Hetruſca modis.
Vt ſileam nunc impenſos tot regibus annos,
Tot data belligeræ tempora militiæ:
Et ſileam vexata malis mea corpora morbis,
Vixque Machaonia reſtituenda manu.
Adde graves populique fugas, procerumque ruina
Inflicta & miſeris urbibus exitia.
Ipſe per infeſtos tecum, Federice, labores
Multa adii terra, multa pericla mari.
Tuſcorumque vadis, Ligurumque exercitus undis,
Poſtremò littus Maſſiliense ſubj.
Iam Rhodanum, Volcaſque feros, Vocontiaque arva
Legimus, & fines, Belgica terra, tuos.
Biſque pruinoſas curſu ſuperavimus Alpes:
Bis metas magni vidimus Oceani.
Atque hìc te tandem deflevimus, optime Regum,
Quantùm Hecube natos fleverat ipſa ſuos.
Quantum diſciſſis fratres Caſſandra capillis,
Andromacheque ſui dum legit oſſa viri.
O' fatum infelix, ò ſors malè fida, quid illic
Egimus? ò triſti merſa carina loco!
Cùm nullum intereà frugis genus imbre, vel æſtu
Redderet ingenio Muſa vocata meo.
Et jam miramur, longo ſi preſſa labore
Amiſit vires parvula vena ſuas.
Ipſe deûm ſimul, atque hominũ celebrator Homer
Deficeret, nedum ſegnis, inerſque lyra.
Deficeret pater ipſe, & carminis author Apollo,
Pegaſidum ſacras qui tenet unus aquas.
Ergo, tanta meæ cùm ſint diſpendia vitæ
Facta, potes noſtram quiſque dolere vicem;
Quòd non ingenio, quòd non profecimus arte,
Quòd mea ſit longo mens propè victa ſitu.
Quòd mala ſubrepeat imos, ſeu peſtis, in artus.
Itaue-

Irruerit, fracto corpore, ſegnities.
Nec pote jam lapſæ ſtudium revocare juventæ,
Ingenii cùm ſit facta ruina mei.
Tu ſaltem, bona poſteritas, ignoſce dolori,
Qui facit, ut ſpreto ſit mea fama loco:
Muſarum ſpolierque bonis, & nomine claro
Vatis, & hæc ultrò credar habere mala.
Profit amicitiæ ſanctum per ſecula nomen
Servaſſe, & firmam regibus uſque fidem.
Voſque, vel ignavo, vel tardo parcite amici,
Cui natura ſuas dura negarit opes.
Dum tamen ambitione mala, atque libidine turpi,
Et caream inviſæ crimine avaritiæ.
Tu quoque vel feſſæ teſtis, Caſſandra, ſenectæ,
Quam manet arbitrium funeris omne mei,
Compoſitos tumulo cineres, atque oſſa piato:
Neu pigeat vati ſolvere juſta tuo.
Parce tamen ſciſſo ſeu me, mea vita, capillo,
Sive ... ſed heu! prohibet dicere plura dolor.

DEOS NEMORUM INVOCAT

In extruenda domo.

Dii nemorum ſalvete: ego vos de rupe propinqua,
De ſummis patriæ mœnibus aſpicio.
Aſpicio, veneror que: cavæ mihi plaudite valles,
Garrula vicinis perſtrepat aura jugis.
Vos quoque perque focos felicia dicite cives
Verba, per intectas flore decente vias.
Victima ſolennes eat inſpectanda per aras,
Turbaque Palladia fronde revincta comas.
Moſque ut ab antiquæ repetatur origine Romæ,
Exterior ſorda cum bove taurus aret.
Ac prius infaſſo tectum quàm cingere ſulco
Incipimus, juſtos thure piate Deos.
Nulla per obductum decurrant nubila cœlum,
Candidaque auguſtum concinat omen avis.
Exurgat paries, ventos qui pellat, & imbres,
Qui multa circum luce ſerenus eat.
Adſit diſpoſitis ſeries concinna columnis,

Quæque ornet medias crebra feneſtra fores.
Ipſe biceps primo cuſtos in limine Ianus
Occurrat lætis obvius hoſpitibus .
Protinus à deſtra ſacræ, mea turba , ſorores
Cingant virgineis atria prima choris.
A læva nitidis ſtratum Pythona ſagittis
Miretur poſita Cynthius ipſe lyra.
Ædibus in mediis parvi ſinus amphitheatri
Viſendas Regum præbeat hiſtorias .
Ac primùm triplici ſeſe defendat ab hoſte
Fernandus, rapido jam metuendus equo .
Alfonſuſque pharetratas, dira agmina, gentes
Cogat Hydruntinis cedere littoribus.
Tum juvenis Rex ipſe, & Regum inſignibus auctus
Alpinos adigat linquere caſtra duces.
Poſtremò Federicus avito lætus honore
Dalmaticas grandi claſſe refringat opes .
Infeſtoſque Deos, metuendaque jura minatus
Iudicat nato bella gerenda ſuo.
Hic benè conveniens membris variantibus ordo
Aſpiciat celebres è regione ſitus .
Exhedræ, Xyſtique , Tablinum, *Hypocauſta*, Diætæ,
Et quæ privatis uſibus apta velim .
Atque aliæ occaſus, aliæ vertantur in ortus,
Quæque habeant Boream, quæq; inhibere Notum.
Iungantur longis quadrata, obliqua rotundis,
Et capiat ſtructos plurima cella thoros.
O ſtudiis placitura meis, ò mille per artes
Ocia Pieriis noſtra juvanda modis.
Hic ego tranquillo tranſmittam tempora curſu,
Dum veniat fatis mitior hora meis .
Viximus ærumnas inter, lacrymoſaque Regum
Funera, nunc patria jam licet urbe frui.
Vt quod tot curæ, tot detraxere labores ,
Reſtituat vati *Parthenopæa* ſuo.

FINIS.

ACTII

ACTII SYNCERI
SANNAZARII
NEAPOLITANI VIRI PATRICII
EPIGRAMMATON
LIBER I.

Ad Federicum Regem.

SCribendi ſtudium mihi, tu Federice, dediſti,
Ingenium ad laudes dum trahis omne tuas.
Ecce ſuburbanum rus, & nova prædia donas:
Feciſti vatem, nunc facis agricolam.

Ad Villam Mergillinam.

Rupis ò ſacræ, pelagique cuſtos
Villa, Nympharum domus, & propinquæ
Doridos: Regum decus una quondam,
Deliciæque:
Nunc meis tantùm requies Camœnis,
Vrbis inviſas quoties querelas,
Et parum fidos popularis auræ
Linquimus æſtus.
Tu mihi ſolos nemorum receſſus
Das, & hærentes per opaca laurus
Saxa; tu fontes, Aganippidumque
Antra recludis.
Nam ſimul te te repeto, tuaſque
Sedulus mecum veneror Napæas
Colle, Mergillina, tuo repentè
Pegaſis unda
Effluit, de qua chorus ipſe Phœbi,
Et chori Phœbus pater, atque princeps
Nititur plures mihi jam canenti
Ducere rivos.
Ergo tu nobis Helicon, & udæ

Phocidos ſaltus, hederiſque opacum
Theſpiæ rupis nemus, & canoro
Vertice Pindus.
I, puer, blandi comitem laboris
Affer è prima citharam columna,
Affer & flores: procul omnis à me
Cura recedat.
Principis noſtri decus, atque laudes
Fama per latas ſpatiata terras,
Evehat, quà Sol oriens, cadenſque
Fræna retorquet:
Quàque non notos populos, & urbes
Damnat æternis Helice pruinis,
Quàque ferventes cumulos arenæ
Diſſipat Auſter.
Ille creſcentes veneratus annos
Vatis, antiquum referentis ortum
Stirpis, & clarum genus, & potentum
Nomen avorum,
Contulit larga numeroſa dextra
Dona, & ignavæ ſtimulos juventæ
Addidit, ſilvas, & amica Muſis
Otia præbens.

Kalendæ Maii.

Majus adeſt, da ſerta, puer: ſic ſancta vetuſtas
Inſtituit, priſci ſic docuere patres.
Iunge hederam violis, myrtum ſubtexe liguſtris,
Alba verecundis lilia pinge roſis.
Fundat inexhauſtos mihi decolor Indus odores,
Et fluat Aſſyrio ſparſa liquore coma.
Grandia fumoſo ſpument cryſtalla Lyæo,
Et bibat in calices lapſa corona meos.
Poſt obitum non ulla mihi charcheſia ponet
Æacus; infernis non viret uva jugis.
Heu vanum mortale genus, quid gaudia differs?
Falle diem: mediis mors venit atra jocis.

In Tumulum Ladislai Regis.

Miraris niveis pendentia ſaxa columnis,
Hoſpes, & hunc, acri qui ſedet altus equo.
Quid ſi animos, roburque ducis, præclaraque noſſes
Pecto-

Pectora, & invictas dura per arma manus?
Hic Capitolinis dejecit ſedibus hoſtem,
Biſque triumphata victor ab Vrbe redit.
Italiamque omnem bello concuſſit, & armis
Intulit Hetruſco ſigna tremenda mari.
Neve foret Latio tantum diademate felix,
Ante ſuos vidit Gallica ſceptra pedes.
Cumque rebellantem preſſiſſet pontibus Arnum,
Mors vetuit ſextam claudere Olympiadem.
I nunc, regna para, faſtuſque attolle ſuperbos:
Mors etiam magnos obruit atra Deos.

Ad Federicum Regem.

Clauſa quod effoſſis erumpunt oſſa ſepulcris,
Et referant veteres putria ſaxa rogos.
Nimirum tanto cupiunt ſub principe manes
Vivere, & ad nutus umbra vocata venit.
Vtque decet, longo manſuras tempore ſedes
Spondent, & regnis otia læta tuis.
Quæque diù ambiguis tecum fortuna vagata eſt
Paſſibus, hic certa ſtat benè nixa rota.
Sume animos, Federice: tuis hic meta periclis
Haeret: habent Manes, & pia buſta fidem.

De Natali Altilii Vatis.

Muſarum lux alma, meus cui thura quotannis
Cui ritè Altilius fundit in igne merum:
Accipe ſervatos hyberno frigore flores,
Quæque madent Siculis annua liba favis.
Quandoquidem magnum Latio, rarumque dediſti
Pignus, & Aoniis non leve nomen aquis.
At tu, ſic triſtes nunquam experiare tenebras,
Sic Phœbi nitido ſemper honore mices:
Fauſta precor, longos tamen expectata per annos,
Altilioque tuo concolor uſque redi.

Ad Federicum Regem.

Hybernas tibi pampineis cum vitibus uvas
Mittimus, ò regni gloria, honoſque tui.
Præla vacant, riget omnis ager, ſpumantia tandem
Muſta ſilent: menſis eſt tamen uva tuis.
Iam pater Autumnus vernantia lilia mittet;
Talia ſi medio frigore bruma dedit.

De Expeditione Alfonſi Regis.

Venturos olim Romana ad mœnia Turcas
Dixerunt vates: credite, vera canunt.
Scilicet Alfonſum Turcas in bella trahentem
Expectas fatis, anxia Roma, tuis.
Pone metum, vincet: ſed te meliora manebunt
Imperia: Alfonſo principe major eris.

In Tumulum Lauræ puellæ.

Et lacrymas etiam ſuperi tibi, Laura, dediſſent,
Fas etiam ſuperos ſi lacrymare foret.
Quod potuit tamen, auratas puer ille ſagittas
Fregit, & extinctas mœſta Erycina faces.
Sed quamvis homines tangant tua fata, Deoſque,
Nulli flebilior, quàm mihi, vita, jaces.
Felices animæ, quibus is comes ipſa per umbras,
Et datur Elyſium ſic habitare nemus.

De partu Niſææ Chariteï conjugis.

Dum parit, & longas iterat Niſæa querelas,
Scinditur incerta ſeditione polus.
Pierides puerum, Charites optare puellam:
His Venus, aſt illis docta Minerva favet.
Adſtat amans Veneri Mavors, Phœbuſque Minervæ,
Magnanimuſque æqua Iuppiter aure ſedet:
Cùm ſubitò aurato ſurgit puer improbus arcu,
Et Cœlum notis territat omne minis.
Aſſenſere metu Superi: pater ipſe Deorum
Riſit, & Aonias juſſit abire Deas.
Exultat palma Venus, & naſcente puella
Augentur Charites, Cypria turba, Deæ.

Ad Federicum Regem.

Edicto nuper cùm tu, Rex magne, caveres,
Audaci ne quis ſtringeret arma manu.
Depoſuiſſe tuum vel primus diceris enſem,
Et monſtraſſe palàm primus inerme latus.
Quid majus populiſve tuis, Federice, vel urbi
Accidere huic noſtræ per tua dona poteſt?
Poſt domitos hoſtes, inter tot commoda pacis,
Contigit exemplis vivere poſſe tuis.
Publica nimirum res tunc ſibi conſtat, & æquum
Imperium, cùm Rex, quod jubet, ipſe facit.

De emendatione Catulli ad Iovianum.

Doctus ab Elyſia redeat ſi valle Catullus,
Ingratoſque trahat Lesbia ſola choros:
Non tam mendoſi mœrebit damna libelli,
Geſtiet officio quàm, Ioviane, tuo.
Ille tibi amplexus, atque oſcula grata referret,
Mallet & hos numeros, quàm meminiſſe ſuos.

De Cæſare Borgia.

Qui modò proſtratos jactarat cornibus urſos,
In latebras taurus concitus ecce fugit.
Nec latebras putat eſſe ſatis ſibi: Tybride toto
Cingitur, & notis vix benè fidit aquis.
Terruerat montes mugitibus: obvia nunc eſt,
Et facilis cuivis præda ſinè arte capi.
Sed tamen id magnum, nuper potuiſſe vel urſos
Sternere, nunc omnes poſſe timere feras.
Ne tibi, Roma, novæ deſint ſpectacula pompæ,
Amphitheatrales reddit arena jocos.

Ad eundem, dum ab Urſinis premeretur.

O Taure, præſens qui fugis periculum,
(Nam te nec odio, tædiove tam bonas
Spreviſſe ſilvas, tam bonos putem lacus)
Dic, quis propinqua nubibus tibi juga
Moleſtus invidet? juga illa jam tuis
Sudata cornibus, tuiſque præliis
Devicta? quis ſaltus, & amnium uberes
Curſus, thoroſque marginum virentium?
Quis uda rivis prata? quis recondita
Nemora? quis umbras ſibilantium arborum
Malè advocatus abſtulit tibi Deus?
Non amplius videbis, ah miſer, miſer,
Amata regna, non videbis amplius
Tuos amores: non licebit, heu, tibi
Poſthac cubanti ſub geniſtulis tuis,
Mollive fulto niveum amaraco latus
Audire voces ruminantium gregum,
Meridianum non inire ſomnulum.
Quæ nunc adibis teſqua? quæ petes loca,
Miſelle Taure? quas ſubibis ilices?
Ubi myrtita? ubi virentis arbuti

Iucunda ſedes? ubi ſaliƈta, & omnibus
Eheu juvenca præferenda paſcuis?
Iuvenca, ſolos quæ relicta ad aggeres
Padi ſonantis, heu malum ſororibus
Omen, dolentes inter orba populos
Te te requirit, te reſlagitans ſuum
Implet querelis nemus, & uſque mugiens
Modò huc, modo illuc furit, amore perdita!
Omnia peragrat arva, luſtrat omnia,
Num qua biſulcæ ſigna cernat ungulæ:
Quærit per alta montium cacumina,
Quærit per ima vallium cubilia,
Memor locorum, non tamen ſui memor:
Te mane primo, te rubente veſpero
Luget: nec illam Luna cùm recurrerat
Cœlo, nec atræ noctis alma ſidera
Videre dormientem: abire flumina,
Abire Solem, abire cernit omnia:
At ipſa mœſtam ſola non abit domum,
Humi recumbens ſtrata ſub nudo æthere.
Hanc & puellæ nemorum, & ipſe corniger
Silvanus aſpicit; hanc bubulcus intuens,
Miſer bubulcus, nec juvare eam valens,
Tantum, quod unicum in malis refugium habet,
Suſpirat, ingemit, deùm invocat fidem,
Iratus urſis, quod coëgerint procul
Abire ſilvis albulum juvenculum,
Et tam venuſtam clamitare buculam.

In gemmam ſuam.

Hæc, mihi quæ roſeos juſſit ſordere hyacinthos,
Et nitet articulis unica gemma meis;
Cujus in exiguo ductor ſtat Troicus orbe,
Anchiſeſque ſenex, Aſcaniuſque puer;
Quis credat? veteres inter neglecta ruinas,
Et vili latuit ſemiſepulta ſolo.
Tu tamen obrueras, nec te ſinveſſa pudebat
Hoc decus, heu! terris occuluiſſe tuis.
Scilicet Æneam, natumque, patremque gerentem,
Ignibus ereptos obrueresque Deos?
Parcere debueras, quibus pia flamma pepercit,
Nec

Nec te tam turpi dedecorare nota.
Et dubitem Belgaſque feros, rigidoſque Britannos,
Hac comite ignotos & penetrare ſinus?
Hæc eſt Iliacos pietas ſpectata per ignes,
Cùm verita eſt profugos lædere flamma Deos.

De Venere, & Marte,

Dum Venus armatum complectitur obvia Martem,
Diſtrinxit teneram fibula adunca manum.
Senſit; & ante Iovem ridens ait æmula Pallas:
Bella iterum geſſit cum Diomede ſoror.

De Endymione, & Luna.

Spreverat hirſutas paſcentem Pana capellas
Candida nocturnis quæ Dea fertur equis.
At poſtquam niveæ conſpexit munera lanæ,
Poſthabuit notas Endymionis oves.
Qui ſimul ac triſtes ſomno inclinaret ocellos,
Mors hæc, mors, inquit, non mihi ſomnus erit.

De Ferdinando juniore.

Corniger æſculea Faunus recubabat in umbra,
Cùm propè latrantes ſenſit adeſſe canes.
Mox juvenem Superis ſimilem, divinaque tela
Conſpiciens, trepido ſic movet ora ſono:
Seu Mars, ſive alto Phœbus deſcendis Olympo,
Iam jam linque omnes, te veniente, feras.

De Poggio Florentino hiſtorico.

Dum patriam laudat, damnat dum Poggius hoſtem,
Nec malus eſt civis, nec bonus hiſtoricus.

De Barth. Platina.

Ingenia, & mores, vitaſque, obituſque notaſſe
Pontificum argutæ lex fuit hiſtoriæ.
Tu tamen hinc lautæ tractas pulmenta culinæ
Hoc, Platina, eſt ipſos paſcere Pontifices.

De Pace poſt Sexti mortem.

Dic unde, Alecto, pax hæc effulſit, & unde
Tam ſubitò reticent prælia? Sextus obit.

De Diana, & Ferd. II.

Errabat Diana ſuis immixta puellis,
Cùm procul ecce mei conſpicit ora Ducis,
Atque ait: hùc, Nymphæ, cōcedite: namq; propinquat,
Qui regat in ſævas certius arma feras.

De Mane, & Veſpere.

Sol jubet exoriens, Faunos, Dryadaſque puellas
Quærere, & herboſo ducere monte choros.
Declivis, vitreas ſuadet deſcendere ad undas,
Doridaque, & luſus, ò Galatea, tuos.
Cauſa patet: quia ſublimes cùm tendit in arces,
Nos quoque per ſaltus, & iuga ſumma rapit.
Cùm verò Heſperios petit imæ Tethyos amnes,
Exemplo ad fontes nos vocat ipſe ſuo.
Hinc adeò natura hominum loca mane requirit
Ardua; cæruleis veſpere gaudet aquis.

De Vulturno, & puero Regio,

Miramur tacitis Vulturnum currere lymphis,
Et tardos dura compede ferre pedes.
At magis occulto mirabimur urier igni,
Et puerum tota nocte vocare ſuum.
Tenè etiam, formoſe puer, vaga flumina torques?
An fuerit reges perdomuiſſe parum?
Quin etiam combure Deos, dominoque Deorum
Arma move, & pulſo da Ganymede merum.

In Quintium.

Clara tibi videor ſcripſiſſe epigrammata, Quinti.
Sunt, fateor: medio ſcripſimus illa die.
Tu latebras obſcurus amas, quia lumine nullo,
Atque intempeſta ſcribere nocte ſoles.

De Mercurio, & Amore,

Dum comes aligero Cyllenius iret Amori
Aliger, incauto ſubripuit faculas.
Deprenſo tum fure, manum referebat ad arcum;
Sed non inventa riſit Amor pharetra.

In tumulum Annibalis.

Annibal huc victas ſecum Carthaginis arces
Tranſtulit: hæc ambos terra Libyſſa tegit.

De Venere, & Iunone.

Confidit nimium jaculo dum pulcher Adonis,
Inguina ſetoſus candida rupit aper.
Accurrit miſeranda Venus: tum nupta Tonantis,
Quid gemis hæc? nullo Mars meus ictus apro eſt.

In Fabianum.

Tiſs tibi ſapiens, & vir, Fabiane, videris;

At

At mihi nec ſapiens, nec, Fabiane, vir es.

De Pretore Preſide deſide.

Ait nefaſtas eſſe nundinas Prætor:
Fari recuſat: quid nefaſtius dicas?

Atramentum ſcriptorium.

Ferrum putre ſitu ſpumanti fervet aceto,
Mandet ut æternis ſcripta voluminibus.
Scilicet hoc illud, vatum volitare per ora:
Hoc eſt Pyramidas vincere, Nile, tuas.
Infelix fatum: ſanies rubiginis ergo
Eripit inviſo nomina noſtra rogo?

Ad Federicum Regem.

Ne tibi non aliquid Iani miſiſſe kalendis
Arguar, aut lætam non celebraſſe diem;
Mittimus hibernis ſervatas menſibus uvas,
Inſuper & fauſtas addimus ore preces.
Vt tibi qui nitido cum Sole renaſcitur annus,
Felici redeat candidus uſque pede.

In Mancinum.

Qui ferro fratres, ſtupro, Mancine ſorores
Fas violare putat, quid putat eſſe nefas?

Tumulus Maximillæ.

Hic hic ſiſte, precor, gradum viator:
Hoc ſub marmore Maximilla clauſa eſt,
Qua cum frigiduli jacent amores,
Et Luſus, Venereſque, Gratiæque.
Hanc illi miſeræ ſevera Clotho
Pro dulci thalamo domum paravit.
Has matri dedit, has patri querelas
Pro plauſu, choreiſque nuptiarum.
Quid firmum tibi, quid putes, viator,
Manſurum inviolabile, aut perenne?
Si quæ deliciæ juvenculorum,
Et decus fuerat puellularum,
Nunc, eheu, jacet ecce Maximilla,
Luctus perpetuus juvenculorum,
Æternæ & lacrymæ puellularum.

De Mirabili Urbe Venetiis.

Viderat Hadriacis Venetam Neptunus in undis
Stare urbem, & toto ponere jura mari.

Nun-

Nunc mihi Tarpejas quantumvis Iuppiter arces
Objice, & illa tui mœnia Martis, ait:
Si pelago Tybrim præfers, urbem aſpice utramque:
Illam homines dices, hanc poſuiſſe Deos.

De Alfonſo Duce Calabriæ.

Alfonſus magnum dum trajicit Apenninum,
Caſtraque non ſolita primus in Alpe locat;
Armorum ſonitus, galeaſque, ærataque tela
Silvarum dominæ pertimuere Deæ.
Nec minus occultas Satyri petiere latebras,
Aſſueti imbelles ante videre feras:
Spectaruntque procul celſa de rupe ſilentes,
Agmina dum, & magnos cogeret ille duces.
Atque aliquis ſigna aſpiciens, miratur, & inquit;
Imperium vobis Vrbis, & Orbis erit.

De Innocentio VIII. Pont. Max.

Innocuo priſcos æquum eſt debere Quirites:
Progenie exhauſtam reſtituit patriam.

Ad Venerem.

Quid mihi te facilem blandis promittis ocellis,
Si miſerùm ſic poſt uris, acerba Venus?
Non decet hoc Superos. aut te mihi fronte ſerena
Concilia: aut torvo lumine bella move.

De Galla.

Omnes, quos ſcripſi, verſus vult Galla videre;
Mittam ego, pro libris ſi mihi labra dabit.

De Vetuſtino.

Emit ſepulcro prædium Vetuſtinus,
Sed quod futuros non ſequatur hæredes,
Iratus æquè mortuiſque, viviſque:
Scribique curat grandibus notis, demens,
Viginti in agro, in fronte ter pedes octo.
Habitat ſub urbe ſcandulis tribus tectus,
Ne penſione degravetur, aut ſumptu.
Dormit grabato, quo nec ipſe jam vellet
Dormire cimex, nec lacerta, nec forex.
Cœnat per hortos alliumque, cæpaſque,
Et ſalgamorum jure lividos caules;
Vel, ſi quid optat unctius ſibi poni,
Piſcatur ipſe in paludibus ranas;

Aut è cloaca colligit meras ſordes,
Putrem palumbum, mortuumque caponem,
Et doliorum turbidam bibit fæcem,
Tanquam Falernum conſulare, vel Chium,
Opimianæ quod refuderint cellæ.
Nec jam profeſtis hoc, ſed Idibus tantùm,
Sacriſque potat ferculis kalendarum.
Et manè veſte currit anxius rapta
Ad Architectos, marmorumque ſectores,
Vt de ſepulcro conferat novas lites.
Quos jam miſellos peſſimis modis multat
Ducit, reducit, diſtrahit, rapit, vexat,
Per angiportus, viculoſque, clivoſque,
Et per ruinas urbis, & per anfractus.
Monſtrat theatra, porticuſque priſcorum,
Arcuſque claris principum ſacros annis.
Hinc & deorum templa, & obrutas thermas,
Et quicquid alteis fornicum ſubeſt clivis;
Nec jam faviſſas linquit, & nigros manes.
Demum trecentis cum laboribus fractos,
Et æſtuantes pariter, & fame ſiccos
Vix officinæ poſt meridiem reddit
Iam feriatæ, veſtibuſque adhuc clauſæ.
Culpat coronas, Zophorumque permutat,
Spiras reformat, & ſcapos columnarum,
Et nunc Hetruſcas, nunc Corinthias mavult,
Nunc Doricarum laudat ordinem tantùm,
Guttas, triglyphos, tænias, thoros, plinthos.
Quid cum columnis nunc tibi, Vetuſtine,
Aut cum voluta, Ionicisve pulvinis?
Dormi, miſelle, ſat diu laboraſti;
Cœnare feſſos & aliquando permitte.
Aut, ſi ſepulcri cura te coquit tanta,
Cadaver iſtud vel Gemoniis conde.

In Tumulum Neæræ.

Quæ voces? Charitum. quæ circum pompa? Neæræ.
 Vnde odor hic? cineri thura miniſtrat amor.
Vnde pyra? ex pharetra. quinam ſtruxere? lepores.
 At hæc illacrymans quæ legit oſſa? Venus.
Fortunate lapis, tumuloque beatior omni,
 Tu tegis in terris ſi quid honoris erat.

F

De Hybla.

Hybla, mei quondam dulciſsima cura Marulli,
Hybla, ſuburbano nuper humata ſolo:
Accipe, quæ multo promuntur verba dolore:
Accipe de lacrymis humida ſerta meis.
Te roſa, te violæ, te mollis amaracus orbet,
Te pia ſuſpenſo pondere velet humus.
Et tibi, quod raræ poſſunt ſperare puellæ,
Contingant vatis carmina docta tui.

De Aufidio.

Dum caput Aufidio tractat Chirurgus, & ipſum
Altius exquirit, quò videat, cerebrum:
Ingemit Aufidius; Quid me, Chirurge, fatigas?
Cùm ſubii rixam, non habui cerebrum.

Ad Alfonſum.

Qui prius Herculeæ ſenſit Leo vulnera clavæ,
Hic, Alfonſe, tuos corruet ante pedes.
Quæque vires noſtras quercus paſſura ſecures,
Deſeret immundos fulmine tacta ſues.
Victa dabit Bellona manus: Pax arva reviſet:
Claudentur diræ, Marte ſedente, fores.
Tunc pia Parthenope lætos tibi ducet honores,
Per fora, per vicos otia vulgus aget.
Sebethuſque pater fluviis metuendus Hetruſcis,
Aurea cæruleum tollet ad aſtra caput.

In Lydam.

Cum dixi, medio tibi macram algere ſub æſtu,
Non dixi fluvium, Lyda: quid ergo? cutem.

In Ollum.

Omnia facturum te dicis, nil facis Olle.
Nil mirum: levius dicere, quàm facere eſt.

Ad Rufum.

Tamquam priſca mihi, ſaxoque inventa vetuſto
Diſticha, Rufe, ſoles ſæpe referre tua.
Stultum adeò me, Rufe, putas? ego tam mala credam
Carmina Romano marmore poſſe legi?
Archemoro longos affingis Neſtoris annos,
Andromaches puerum Laomedonta vocas.
Deſine mentiri Pyliam, Phrygiamque ſenectam:
Sint vetera hæc aliis, mi nova ſemper erunt.

De

De Cypariſſo puero.

Flebat adhuc mœrens cervo Cypariſſus adempto,
Cum ſua conſpexit cortice membra tegi.
Delius exclamat: quid noſtro ſilva dolore
Creſcis? tu Daphnen, tu Cypariſſon habes.

De Harmoſyne.

Harmoſynen quiſquis ſeu vir, ſeu fœmina vidit,
Deperit: anne oculos Actius unus habet?

* * * * * * * * *

De Iucundo Architecto.

Iucundus geminos fecit tibi, Sequana, pontes:
Iure tuum potes hunc dicere Pontificem.

De Ænea, & Didone.

Immemor ah miſeræ cur enſem linquis Eliſæ,
Nate dea, profugas non gravat ille rates.
Anne parum fuerat cauſam dare mortis acerbæ,
Ni ferrum fugiens tu quoque triſte dares?
Tolle precor tumidas tecum hoc, jam tolle per undas:
Diſceſſu, ſatis eſt, ſi perit illa tuo.

In Cæcilianum.

Si tibi per genium fas eſt jurare Minervæ,
Per Veneris flavas, Cæciliane, comas:
Nec jubar excipitur Solis, nec cornua Phœbes,
Nec Capitolini crura, caputque patris:
Cur mihi tu ventrem, cur inteſtina deorum,
Hiſpana tactus relligione ſonas?
Non pudet, heu, cœlum rebus fœdare pudendis?
An credis magnos hæc quoque habere deos?

Ad Marinum Caracciolum.

O dulce, ac lepidum, Marine, factum,
Dignum perpetuo joco, atque riſu,
Dignum verſiculis, facetiiſque,
Nec non & ſalibus, Marine, noſtris.
Ille maximus Vrbis Imperator
Cæſar Borgia, Borgia ille Cæſar,
Cæſar Patris ocellus, & ſororis,
Fratrum blanditiæ, quies, voluptas,
Montis pupulus ille Vaticani,
Ille, inquam, dominæ urbis inquinator,
Cæſar Borgia, Borgia ille Cæſar,
Cinædi Patris impudica proles, Mœ-

Mœchus ille ſororis, atque adulter,
Fratrum pernicies, lues, ſepulcrum,
Montis bellua tetra Vaticani;
Quingentas modò qui vorauit urbes,
Imbutus ſcelere, & malis rapinis,
Vrbes ſub ducibus ſuis quietas,
Quaſcunque aut Latium ferax virorum,
Aut Campania pinguis, aut per alta
Diviſi juga continent Sabini,
Hiſque ingeſſit Ariminum, Piſaurum,
Vrbinum, Populoniamque magnam,
Camertes pariter, Forumque Livj,
Corneliique Forum, Faventiamque,
Et quantum Æmiliæ eſt, Hetruriæque,
Quantum circuitu hinc, & inde longo,
Neptuni lavat æſtuantis unda.
At nunc, quis neget eſſe opus Deorum?
Dum vecors animi impotente morbo,
Quærit plura, nec eſt potis miſellus
Explere ingluviem periculoſam.
Ecce, ecce evomit: ò Iovem facetum,
O pulcram Nemeſim, ò venuſta fata!
Verum ſcilicet id, Marine, verum eſt,
Quod dici ſolet, en fides probat nunc
Fortunam ſi avidè vorare pergas,
Eandem malè concoquas neceſſe eſt.
Vt jure evomere hunc putemus ipſum,
Qui tantum miſer hauſit oppidorum.
Aſt id omne, quod hauſit oppidorum,
Quod quinque aſſiduis voravit annis,
Imbutus ſcelere, & malis rapinis,
Scis quot evomuit diebus? uno.
O lucem niveam, ò Iovem facetum!
O pulcram Nemeſim, ò venuſta fata!
O dulce, ac lepidum, Marine, factum!

In Sextum.

Viſuram ſe iterum Sixtum cum Roma putaret;
Pro Sixto Sextum vidit, & ingemuit.

De Cæſare Borgia.

Aut nihil, aut Cæſar vult dici Borgia: quid ni?
Cum ſimul & Cæſar poſſit, & eſſe nihil.

Ad eundem.

Omnia vincebas; ſperabas omnia, Cæſar.
Omnia deficiunt, incipis eſſe nihil.

Dies genialis.

Aureli, profunde meis unguenta capillis
Tu ſuper, & vernas ſparge, Nearche, roſas.
Sed prius æſtivum ramis defendite Solem,
Et viridi mollem ſternite fronde thorum,
Non plumæ, non picta juvant me ſtragula, nec quæ
Pavonis vario ſponda colore nitet.
Larga coronata diſponite pocula menſa,
Setino & gelidas adſociate nives:
Certatimque leves potanti inducite ſomnos:
Sic juvat ætatis ducere fila meæ.
An ſcimus miſeri quid lux ventura minetur?
Vivamus: mortem fallere nemo poteſt.

* * * * * *Ad Vesbiam.* * * * * *

Aſpice, quàm variis diſtringar, Vesbia, curis.
Vror, & heu noſtro manat ab igne liquor.
Sum Nilus, ſumque Ætna ſimul: reſtinguite flammam,
O lacrymæ, lacrymas ebibe, flamma, meas.

Ad Æglen.

Si tibi ſum Phœbus, ſi ſum tibi Iuppiter, Ægle:
Cur tu non Daphne ſis mihi, non Danaë?

* * * * * *Ad Pulicianum.* * * * * *

Vanas Gigantum iras, & impetus graves
Miratur aliquis audiens mortalium:
Auſumque cœlo vincula inferre irrita
Sævum Typhoëa, cum jugoſum Pelion
Adderet Olympo, matre nec Terra ſatum
Agnoſceret ſeſe, impium donec Pater
Iratus ardenti igne ſubſtulit caput,
Vt par erat: nam quis petat ſanus Deos?
At nunc quis hoc, quis hoc ferat mortalium?
Iners, puſillus, unus heu pulex ciet
Turmas, cohortes, copias, manipulos
Muſcarum, & altos ſcandere apparat thoros
Heroum, opacis qui ſub umbris arborum
Strati, ac perenni flore ſubfulti caput,
Ducunt quietem perpetem, æternam, optimam,

Nec

Nec noſtra curant dicta, vel facta amplius,
Vt qui beatos incolant tuti locos,
Et nomen alta in arce faciarint ſuum.
Functi periclis, & malis laboribus,
Cunctaſque fortunæ improbæ calcent minas,
Nedum puſilli pulicis morſus leves.
At tu moleſte, amare, veſane, impie
Pulex inepti concitator agminis,
Quò proripis te? quò vocas muſcarias
Iſtas phalanges? quò volatiles globos
Impellis audax? i procul miſer, miſer,
I, criminoſe, maximam in malam crucem,
Haud fas quietas manium ſedes deum
Muſcas ſubire, pulicumque copias.
Nil hic negocj vel tibi, vel peſſimis
Tuis maniplis: quid moraris, impie?
Abi profundam in noctem, & ultimum Chaos.
Speranda certè gloria hìc nulla eſt tibi.
Quos dii probavere ſemel, hos ſemper probant.

Actaeon marmoreus.

Viderat Idæo nudas in vertice Divas
Phryx Paris, & dixit; Vincis utramque, Venus.
At ſi Gargaphiis quam nos malè vidimus undis,
Vidiſſet, poterat dicere; cede, Venus:

Orpheo reſpicienti.

Hoc fuit infelix, & adhuc heu reſpicis, Orpheu?
Quod te, quod miſeram perdidit Eurydicen.

Echo loquitur.

Vidi, arſi, flevi, triſtemque (heu fata!) repulſam
Spreta tuli: ſum nunc vox, ſonus, aura, nihil.

Eadem jocatur.

Cum facie caream, quæris, cur dicar Imago?
Cum tua verba ſequar, dic, ubi linguâ mea eſt?

In malum librum.

Si ſapis, hoſpes abi, miſerum neu tange libellum,
Non hic Mœoniden, Virgiliumve leges:
Sed fœdas Bavii chartas, & olentia Mævi
Carmina, Romani dedecus eloquii.
Quid dubitas ſacros incendia poſcere lucos,
Abnuerit liquidas ſi dare Phœbus aquas?

ACTII SYNCERI
SANNAZARII
NEAPOLITANI VIRI PATRICII
EPIGRAMMATON
LIBER II.

Cum vehor picta vacuus phaſelo,
Et modò ſeptos jaculis echinos,
Nunc bene hærentes ſcopulis labore
Vellere conchas;
Tange vocales ſtudioſa chordas,
Muſa, & auratum moderare plectrum:
Pauca de multis referamus acta
Regis amati.
Qualis herboſo ſpatiata campo
Virgo, jam matris decus, & voluptas,
Nectit è ſolis violis coronam,
Cætera linquens.
Hic ubi veras imitata turres
Tot ſimul pinnis, niveiſque tectis,
Rupe Mergillina ſedens, propinquum
Spectat in æquor.
Adſit ex imo Galatea fundo,
Nil timens ſævos Polyphemi amores,
Nec mihi durum reſluens canenti
Obſtrepat unda.
Sit licet magnus, trepidaſque turmas
Fregerit primis Federicus auſis,
Cum puer celſas penetravit Alpes,
Saxaque Rheni;
Texerit latis pelagus carinis,
Dalmatum dites populatus urbes;
Senſerit preſſo prope fulminantem
Ore Timavus:

Cinxerit ſacra meritum corona
Et caput, Gallos quoniam feroces
Contudit; totas revocans & Orci ex
Faucibus urbes;
Nil tamen majus, nihil egit unquam
Fortius, quàm quod titubante regno,
Cum ſibi ſceptrum, & diadema poſſet
Sumere tutus:
Conjugem charam, proprioſque natos
Liquit, & fidas lacrymas clientum,
Fratris, heu, pulſam ſobolem ſecutus
Per mare vaſtum.
Ergo nunc illi moderator alti
Ætheris, cui ſunt pia facta curæ,
Regium frontis decus, & negatos
Addit honores.
O fides, rarum, placidumque Numen,
O mihi nullis reticenda ſeclis,
Te te ego æternùm prece, victimiſque
Pronus adorem.

De Andrea Matthaeo Aquivivo.

Cernis, ut exultet patriis Aquivivus in armis,
Duraque ſpumanti fræna relaxet equo?
Quis mites illum Permeſſi hauſiſſe liquores
Credat, & imbelles excoluiſſe lyras?
Conſurgunt niveæ fulgenti in caſſide criſtæ:
At clypeus torvo Gorgonis ore tumet.
Macte animo, rigidum Muſas qui ſtringere ferrum,
Qui Martem doctos cogis amare choros:
Hæc ducis eſt virtus, non uni inſiſtere palmæ,
Sed nomen factis quærere, & ingeniis.

In Bubonem.

Nam quis te, inepte bubo, tam ſtolidus furor
Adegit importunum inire prælium
Iſto indecenti roſtro, & alis luridis?
Quid bellicoſæ volucris, inſulſe, aſperos
Laceſſis ungues? deſine miſer, dum licet,
Ne dormientis excites ſomnum tuo
Cum maximo (ut par eſt) malo, ac clade ultima;
Sed pervenire viſus ora vulgi, & hac

Via

Via cupis, ſceleſte, fieri notior?
Non aſſequêre, nec profectò tàm bono
Fruere fato: An hoc pudendo ſanguine
Se tingat Aquila, fulminum, & cœli immemor?
Ponenda honeſtæ mortis hæc ſpes eſt tibi.

In Lucretiam de Sexto.

Ergo te ſemper cupiet, Lucretia, Sextus?
O fatum diri nominis! hic pater eſt.

Ad Mathonem.

Vt mandem victura meis tua nomina chartis,
Dicis amicitiam te, Matho, velle meam.
Et tibi ſemper in ore duces, quos Grajus Homerus,
Quos noſter Latia vexit in aſtra tuba.
Dumque ego ſom tanti, te judice, venit ab horto
Cum donis olitor biſve, ſemelve tuus.
Scilicet æterni pretium mihi grande daturus
Nominis, & fidæ pignus amicitiæ.
O Matho, quàm felix, & amico,& vate reperto es,
Quam felix horto, muneribuſque tuis!
Si quod Diis genitis vix tot peperere labores,
Id tibi lactucæ, prototomique dabunt.

De Patria Homeri.

Smyrna, Rhodos, Colophon, Salamis, Chios, Argos, (Athenæ)
Cedite jam; Cœlum patria Mæonidæ eſt.

De Luna, & Pane.

Effudit longas Tegeæa in rupe querelas
Pan captus forma, candida Luna, tua.
Cumque levi calamos cera conjungeret, addit,
Prædata es ſenſus tu quoque, canna, meos.

In Tumulum Amarantha.

Hìc Amarantha jacet, quæ, ſi fas vera fateri,
Aut Veneri ſimilis, vel Venus ipſa fuit.

Ad Ferrandum Regem.

Ex ferro nomen tibi ſit licet, aurea condis
Secula: nam ſub te Principe nemo metit.

De Summontii Pietate.

Excitat obſtrictas tumulis Summontius umbras,
Impleat ut ſanctæ munus amicitiæ.
Vtque prius vivos, ſic & poſt fata ſodales
Obſervat, triſtes & ſedet ante rogos.

Nec tantùm violas cineri, ac bene olentia ponit
Serta, ſed & lacrymis irrigat oſſa piis.
Parva loquor: cultis reparat monumenta libellis,
Cum poſſint longam ſaxa timere diem.
At tu, vivaci quæ fulcis nomina fama,
Poſcenti gratas, Muſa, repende vices:
Vt quoniam dulces optat ſic vivere amicos,
Vivat, & in libris ſit ſacer ille meis.

De Venere, & Diana.

Iaculam aſpiciens ſilvis Cytherea Dianam,
Riſit, &, An tendes retia ſemper? ait.
Cui dea caſta: Feris cur non ego retia tendam,
Tendere ſi potuit vir tuus illa tibi?

Ad Æglen.

Abſentem quæris, præſentem deſpicis, Ægle:
Non redamas, ſed me vis in amore mori.

De Venere, & Priapo.

Tractabat clypeum Marti placitura Dione,
Sævaque fœminea ſumpſerat arma manu.
Pone, Dea, exclamat petulanti voce Priapus,
Pone, decent iſtas hæc magis arma manus.

In Gelliam.

Quem tu nunc patruum, nunc patrem, Gellia, dicis,
Hic tibi nec patruus, Gellia, nec pater eſt.

In Flaccum.

Non largitur opes, & vult epigrammata Flaccus:
Iure ſuo hæc poſcit, vult ſibi verba dari.

De Peto Compatre.

Petus, deliciæ tuæ, Dione,
Vni cui Charitum ſales beatos,
Cui fontes dederas facetiarum,
Ac riſus ſimul eleganter omnes,
Petus mortuus eſt tuus, Dione,
Petus compater uſque ad aſtra notus.
Qui puro niveæ colore mentis
Vincebat nitidiſſimos olores.
Cui de lacteolis tuis papillis
Donarunt violas Iocuſque, Amorque,
Donavit teneram Thalia myrtum.
Mox promens citharam decentiorem,

Verſus addidit eruditiores.
O ſævæ nimium, malæque Parcæ,
Veſtros non potuit tenere fuſos
Petus: qui rapidas domare tygres,
Qui duras potuit movere quercus,
Veſtras non potuit colos morari.
Sic, ſic occidis, heu miſelle Pete!
Nec te Pierides tuæ, nec ipſa,
Quæ te per Paphon, & Gnidon virentem,
Per colles Amathuntios vocavit,
Fatis eripuere tam malignis.
At non unanimes tui ſodales,
Quos tu pectore tam pio colebas,
Quos triſtes obitu tuo relinquis,
Hoc duro tibi deſuere caſu.
Quin me trans Ligerim, feroſque Celtas,
Luſtrantem Morinûm pigras paludes,
Dum quæro Oceani ultimos receſſus,
Veris nuntius obruit querelis.
Ergo quid tibi tam vagus viator,
Cui nec pulchra Neapolis, nec alti
Colles Pauſilypi, nec ipſe adeſſet
Sebethus pater, aut pater Veſevus,
Inferre exequiarum, amice, poſſem?
Rupem, quam vagus hinc, & inde Nereus
Alterna veniens retundit unda,
Acceſſi, & procul angulo in ſupremo
Stans, ſupra pelagi alluentis æſtus,
Manes terque, quaterque convocavi.
Hic fudi lacrymas amariores,
Hic vici gemitus vel unus omnes,
Omnes & ſimul omnium querelas.
Mox quamvis cineri tuo decentem
Pontanus tumulum pararit, ac te
Cognatas veneretur inter umbras:
Quamvis & diuturnius ſepulchrum,
Quod nec ſecula vincere ipſa poſſint,
Divinis pares excitare chartis:
Noſtrum non tibi qualecunque munus
Inter frigora, ſolitudineſque

Ceſſavit, nec honore te ſupremo
Fraudavi miſer; hoc ſcit ipſa Tethys,
Scit latè Oceani unda Gallicani.
Stant aræ tibi, ſtat videnda nautis
Terreni tumuli puſilla moles,
Et buxus ſuper, & dicata quercus;
Nam myrtum regio illa non habebat,
Quæ juſſit pietas ſacrare, ut eſſet
Naturæ tibi terminus ſepulchrum.

Ignes nocturni Romæ.

Aſpicis, ut picti vultus imitetur Olympi,
Certet & aſtriferos vincere Roma polos?
Scilicet hos, Auguſte, tibi largitur honores,
Ne cupias magni tecta videre Iovis.
Alta coronatæ jactant incendia turres,
Et Vaticano fulmina monte tonant.
Dumque palàm tantos cupit oſtentare paratus
Vrbs nimiùm in laudes ambitioſa ſuas:
Vivant aſtra, inquit, ſummo contenta Tonante;
Pareat Auguſto dummodò Roma ſuo.

De Tyrannis, & Bruto.

Cum tot Tarquinios paſſim conſurgere cernas,
Miraris, Brutum cur ferat Italia?

In tumulum pueri.

Nate, Patris, Matriſque amor, & ſuprema voluptas,
Accipe, quæ nobis te dare par fuerat.
Iuſta, eheu, triſteſque notas damus; invida quando
Mors immaturo funere te rapuit.

De Hercule, & Ganymede.

Palluit Alcides teneri Ganymedis amore,
Et vetus amiſſi ceſſerat ardor Hylæ.
Quid linquet nobis puer hic? ait uxor honores
Eripuit quondam, nunc rapit ecce virum.

* * * *In degenerantem.* * * *

Nomen avi, non facta refers; dicèris ab illo
Alter; ſed juvenis tu, precor, ille ſenex.

De Iove, & Cupidine.

De Veneris nato queſta eſt Dictynna Tonanti,
Quòd nimis ille puer promptus ad arma foret.
Tum pater accito oſtendens grave fulmen Amori,
Hoc

Hoc tibi, ſæve puer, ſpicula franget, ait.
Cui laſcivus Amor motis hæc reddidit alis:
Quid, ſi iterum poſito fulmine Cycnus erit?

In Riccium.

Ægrotat ſedis vitio, & malè Riccius audit:
Quid, ſi eſſet ſurdis Riccius auriculis?

De Danaë, et Iove.

Formoſam Danaën munibat ahenea turris,
Et ſatis hoc vanus credidit eſſe Pater.
Indoluit, teneræ miſeratus fata puellæ
Iuppiter, & ſubito factus amator, ait;
Ergo arcere potes natam diviſque, viriſque;
At ſi non arces imbribus, imber ero.

De Lucio Grammatiſta.

Noctes, & noctes iterat dum Lucius, illi
Perpetuam noctem præbuit altus Aras.

De Sexto.

Bello, inimicitiis, furiiſque, & cædibus hauſtam
Italiam cernis, Sexte; & obire poteſ?

De eodem.

Dic in amicitiam coëant, & fœdera jungant
Mortales, dixit Sextus, & occubuit.

De Vulcano, & Venere.

Horrida Cœlicolis narrabat prælia Mavors,
Sævaque terribili capta trophæa manu.
Quòd Venus audiret, doluit Vulcanus, & Heus tu,
Inquit, an expectas, ut mea vincla canam?

De ſeipſo.

Miraris, liquidum cur non diſſolvor in amnem,
Cum nunquam ſiccas cogar habere genas?
Miror ego, in tenues potius non iſſe favillas,
Aſſiduè carpant cum mea corda faces.
Scilicet ut miſero poſſim ſupereſſe dolori,
Sic lacrymis flammas temperat acer Amor.

De Hercule, & Iove.

Pendebat Phrygii Tirynthius ore miniſtri,
Delicias magno dum facit ille Iovi.
Tum pater: Haud equidem favi, fortiſſime, dixit;
Formoſum rapuit cum tibi Nais Hylam.

De Venere, & Pallade.

Induerat thoraca humeris, galeamque decoro
Aptarat capiti, Marte jubente, Venus.
Nil opus his, Sol, Diva, inquit: ſumenda fuerunt,
Cum vos ferratæ circuiere plagæ.

Catonis tumulus.

Hic, ubi libertas, magni & jacet umbra Catonis,
Quàm meliùs poterant Cæſaris oſſa tegi!

De Venetorum ſignis.

Romanas Aquilæ poſtquam liquere cohortes,
Magnanimus turmas ducit in arma Leo.

De Andrea Matthæo Aquivivo Duce Hadriæ.

Mœſta Bituntinæ duxerunt otia Nymphæ,
Nec Faunis ſolitos exhibuere choros.
Scilicet optato quicquid ſine principe cernunt,
Ingratum eſt; tantus principis urget amor.
Nec ſatis eſt, poſitis arcum ſpreviſſe ſagittis,
Queſtubus & totos continuaſſe dies.
Aſt etiam noſtris faciunt convitia terris,
Et nos Sirenas, Lotophagoſque vocant.
Vera loquor, divæ; veniam date vera loquenti:
Non amor hic certè, ſed magis invidia eſt.

De Thelefinæ crinibus.

Dum nectit flavos auro Thelefina capillos,
Contraxit radios Phœbus, & erubuit,
Mox hæc ad Superos: En auro jungitur aurum!
Hoc eſt mortales, hoc ſuperare Deos.

In Galeatium Caracciolum.

Hippolyten, Leden, Thelefinam diligis unus:
Dic mihi, quid tota reſtat in urbe boni?

In Theatrum Campanum.

Dicite ſemidei, ſylvarum numina, Panes,
Et ſi qua adventu es, Nympha, fugata meo:
Cui licuit tantas ſaxorum evertere moles,
Quas jam disjectas vix nemora alta tegunt?
Hiſne olim ſueta eſt cuneis Campana juventus
Amphitheatrales læta videre jocos?
Nunc ubi tot plauſuſque hominum, voceſque canoræ,
Tot riſus, tot jam gaudia, tot facies?
Scilicet, heu fati leges! rapit omnia tempus:
Et, quæ ſuſtulerat, deprimit ipſa dies.

De Fonte Mergillinæ.

Eſt mihi rivo vitreus perenni
Fons, arenoſum prope littus, unde
Sæpe diſcedens ſibi nauta rores
Haurit amicos.
Vnicus noſtris ſcatet ille ripis,
Montis immenſo ſitiente tractu,
Vitifer quà Pauſilypus vadoſum ex-
currit in æquor.
Hunc ego vitta redimitus alba,
Flore, & æſtivis veneror coronis,
Cum timent amnes, & hiulca ſævum
Arva Leonem.
Antequam feſtæ redeant kalendæ
Fortis Auguſti, ſuperantque patri
Quatuor luces, mihi tempus omni
Dulcius ævo.
Bis mihi ſanctum, mihi bis vocandum,
Bis celebrandum potiore cultu,
Duplici voto, geminaque ſemper
Thuris acerra.
Namque ab extremo properans Booti
Hac die primùm mihi vagienti
Phœbus illuxit, pariterque dias
Hauſimus auras.
Hac & inſigni peragenda ritu
Sacra ſolennes veniunt ad aras
Nazarj, unde omnes tituli, meumque
Nomina gentis.
Nazarj vaſtas cohibentis undas
Æquoris, ſævoſque domantis æſtus,
Quicquid & vani truculenta juſſit
Ira Neronis.
O' decus Cœli ſimul, & tuorum,
Ritè quem parva veneramur Æde,
Cui frequentandas populis futuris
Ponimus Aras.
Si mihi primos generis parentes,
Si mihi lucem pariter dediſtis,

Huc age, & fontem tibi dedicatum
Sæpe reviſe.

Divo Nazario.

Natali quòd, Dive, tuo lucem editus hauſi,
Quòd tua naſcenti lux mihi prima fuit;
Actius hoc riguo parvum cum fonte Sacellum
Dedico, tu nutu fac rata vota tuo.
Vt quæ Sextiles lux venerit ante kalendas
Quarta, ſit hìc generi bis celebranda meo;
Et quòd ſolennes revocat tua feſta per aras.
Et quòd natalem contigit eſſe meum.

De lauro, ad Neritinorum Ducem.

Illa deùm lætis olim geſtata triumphis,
Claraque Phœbææ laurus honore comæ,
Iampridem malè culta, novos emittere ramos,
Iampridem baccas edere deſierat.
Nunc lacrymis adjuta tuis revireſcit, & omne
Frondiferum ſpirans implet odore nemus.
Sed nec eam lacrymæ tantùm juvere perennes,
Quantùm manſuro carmine quòd colitur.
Hoc debent, Aquivive, Duces tibi, debet & ipſe
Phœbus: nam per te laurea ſylva viret.

In tumulum Cottæ Veronenſis.

Sperabas tibi docta novum, Verona, Catullum:
Experta es duros bis viduata deos.
Nulla animum poſthac res erigat: optima quando
Prima rapit celeri Parca inimica manu.
Quæ tamen ut vidit morientis frigida Cottæ
Ora; ſuum faſſa eſt crimen, & erubuit.

In Picentem medicum.

Quòd noctu latras, quòd ſellas olfacis unus,
Da veniam, Picens; hoc canis eſt vitium.
Sed quia tu Cynicus vis dici, & Clinicus idem,
Eſſe idem poteris Merdicus, & Medicus.

De Ferrando Juniore.

Si merita audieris Ferrandi, Neſtora credas:
Si numeres annos, dixeris Antilochum.

Tumulus, in quo ploratur filius unicus

Cur, heu, Lætitiam falsò dixere parentes,
Triſtitiam qui me dicere debuerant?

Natus

Natus erat miſeræ lux unica matris, ocellus
Unicus, hunc Lacheſis noxia ſubripuit.
I nunc, vel Nioben confer mihi, cujus habet ſors
Hoc melius, fieri ſaxea quòd potuit.

In picturam.

Anna parens, cui Cœleſtem ſperare nepotem
Contigit, intactæ Virginis, Anna, parens,
Vt tandem te te meliori in ſede locares,
Credibile eſt artes edidiciſſe novas.
Scilicet obſcœnæ ſemper convicia turbæ,
Et ſcelera antiqui perpetiar domini?
Vix hæc: & medicas invadis protinus artes,
Nec mora: jam cæcis lumina reſtituis.
Accurrunt ægri, complentur compita rhedis,
Occupat anguſtas ſedula turba vias.
Ecce, in quo picta es, paries excinditur, & te
Accipit hoſpitio Nata benigna pio.
Nimirum ſapis, Anna, hoc contulit ipſa ſenectus;
Haud aliter poteras hac caruiſſe domo.

De Iunone, & Ganymede.

Intulerat Iliacum menſis adſtare miniſtrum
Iuppiter: at conjux, Quis mihi miſcet? ait.
Ille verecundis libat cryſtalla labellis;
Cui Dea; Amatori da, puer, iſta tuo.

In Catonis laudem.

Quæ tegis extinctum cum libertate Catonem,
Inſultat tumulis, Caſar, arena tuis.

De Homero in latinum verſo.

Quid ſeptem de Vate ſacro contenditis urbes,
Ecce poteſt civem dicere Roma ſuum.
At vos, aut noſtrum, ſi fas, auferte Maronem;
Aut alium vobis quærite Mæoniden.

In tumulum Aſſanii.

Tu, qui disjectos artus, i[illegible]mataque furtim
Aſſanii occulto membra refers tumulo.
Macte animi pietate, tamen nihil irrita buſti
Gloria tam claros afferet ad cineres.
Quandoquidem voluit potius ſic ſparſa jacere,
Quam cadere ad triſtes nobilis umbra rogos.
Nunc latè exigui fines egreſſa ſepulchri,

Eoum ſama verberat Oceanum.
Contempſit dulcemque animam, floremq; juventæ,
Sanguine ut agnato dedecus elueret.
Cùmque hauſit ſævi ſtricto latus enſe tyranni,
Laudem obitu ſtatuit quærere, non tumulum.
Quodque magis mirere, hilaris, ridenſque cruentos
Carnificis cultros cernere ſuſtinuit.
Diſſimulet patriam, taceat nomenque, genuſque;
Qui facit hoc, dicit ſe Lacedæmonium.

In tumulum Candolæ,

Heu! quæ te rigidi rapuit vis efferа fati,
Quis matri miseræ tot peperit lacrymas?
Flos veterum, Candola, virûm, tibi mœſta ſepulchrũ
Illa dedit, triſtes Actius hos titulos:
Hos titulos, qui te nigras deſcendere ad umbras,
Obduci Stygia non patientur aqua,
Tempora miretur quivis ſua: talis Achilles,
Talis, cum caderet, Martius Hector erat.
I precor, i nullos non duraturе per annos,
Neſtoreos qui jam vivere dignus eras.

De Iove, & Amore.

Iuppiter infractos jactat dum ſæpe Gigantes,
Et ſibi ſervati dat decus omne poli.
Sic eſt, inquit Amor; namque hoc mugire ſolebas
Tunc quoque, cùm torva fronte juvencus eras.

* * * *Hymnus ad D. Nazarium.* * * * *

Nazari, heu, quis me tibi ad hanc ſupremi
Littoris ripam, quis ad hos putaſſet
Tethyos fluctus, quis ad has daturum
Thura paludes?
Poſt tot emenſos pelago labores,
Tot pererratos populos, ſub ipſo
Fine terrarum datur ecce amicum
Cernere numen.
Ergo in extremis, pater alme, terris
Barbaræ norunt tua ſacra gentes,
Quà latus dextrum Liger æſtuoſis
Objicit undis.
Iamque & Aulercos, genus acre, & ipſos
Cernis ad te Lexovios citato

Eſſedo, & picta volitare flavos
Puppe Britannos.
O' mihi ſemper geniale Cœli
Sidus, ò famæ decus omne noſtræ,
Author ò idem mihi gentis, & ſpi-
rabilis auræ.
Se tibi debet proavorum origo, &
Sanguinis ſi ſunt decora ulla noſtri;
Debet & præſens genus, & futurum,
Debet & hæc lux
Sacra, quæ magnum mihi prima ſolem
Obtulit naſcenti, & inane aperti
Aëris, pulchroſque micantis æthræ
Tot ſimul Ignes.
Hinc tuis per me dare grata templis
Munera, hinc natalitias coronas
Annuis ſuevit ſociare ſertis,
Dum fuit hæc ſors.
Nunc in ignotis vagor ecce campis,
Regis, heu, chari exilium ſecutus;
Dum fides, & fas, & amor, piuſque
Me rapit ardor.
I puer, buxum nemore è propinquo
Collige, & ſi quas tibi littus offert
Quercuum frondes: celebrare mœſtum
Sic juvat annum.
O' ubi dulces patriæ receſſus
Abluis, Sebethe, loca illa myrto
Conſita! ò qui Pauſilypi virentes
Det mihi citros!
Quà tuum lambens maris unda fontem
Margines parvi minuit Sacelli,
Noſtrum opus, quo ſe recreet quotannis
Læta juventus.
Quæ tibi ſacris operata arenis,
Frondibus remos, celereſque cymbas
Ornat, & forſan mea nunc, ut olim,
Dona requirit.
Heù pater, cur, heù, mihi ad inſtitutos
Non licet jam jam properate curſus?

Cur vetor templis, & adeſſe ludis
Ritè dicatis?
Sit ſatis ventos toleraſſe, & imbres,
Ac minas fatorum, hominumque fraudes:
Da, pater, tecto ſalientem avito
Cernere fumum.

De Amore fugitivo.

Quæritat hùc, illùc raptum ſibi Cypria natum:
Ille ſed ad noſtri pectoris ima latet.
Me miſerum, quid agam? durus puer, aſpera mater,
Et magnum in me jus alterã, & alter habent.
Si celem, video quantus Deus oſſa peruret;
Sin prodam, meritò durior hoſtis erit.
Adde, quod hęc non eſt, quę nati ad flagra repoſcat,
Sed quæ de noſtro bella cruore velit.
Ergo iſtic, fugitive, late, ſed parcius ure:
Haud alio poteris tutior eſſe loco.

De Camilla Scalampa Mediolanenſi.

Fumantem ambuſtis olim Phaëtonta quadrigis
Excepit rapidis fluctibus Eridanus.
Ecce recens, Ticine, tibi de Sole trophæum
Erigit auratis culta Camilla comis.
Nam Deus ille tuis auſus concurrere ripis,
Majoris numen ſenſit adeſſe Deæ.
O fatum fluviorum! ergo nova fabula veſtris
Semper erunt Nymphis aut pater, aut Phaëton?

De Violante Grappina fœmina præclariſs.

Vnde mihi has violas affers, puer? accipe mater,
Quando aliud calida de nive nil potui.
De nive tu calida violas? perſtrinxit ocellos
Candor, & ecce, nivem quod puto, pectus erat.
Mira refers: ſed tela ubi ſunt illa aurea? habebam
Cum legerem violas, nunc Violantis habet.

De Morinna.

Sit ſpectanda comis, ſit pulchro corpore tota,
Sit Venus, & blandas ſpiret ab ore roſas;
Aoniaſque Deas, ipſam quoque Pallada vincat
Ingenio, & dulci pectore mella fluant.
Dum tamen ire mihi noctes Morinna quietas,
Et ſinat arbitrii libera jura mei.

Aſſi-

Arſimus, & primos miſeri deflevimus ignes;
Hoc ſatis: extremo turpe in amore mori.

Ad Animum ſuum.

Arſiſti, & miſeras conſumpſit flamma medullas,
Aridaque in cineres oſſa abiere leves.
Fleviſti, roremque oculi fudere perennem,
Sebethus lacrymis crevit & ipſe tuis.
Ardendi, flendique igitur quæ tanta cupido eſt?
O anime? exequias diſce timere tuas.
Nevè iterum tua damna, iterum tua funera quæras,
Sirenum ſcopulos præteriiſſe juvet.

De Caſſandra Marcheſia.

Deſine formoſæ dotes numerare puellæ,
Deſine jam extinctas ſollicitare faces.
Nam dum ſæpe comas, frontemq; humeroſq; manuſq;
Commemoras, proprios extruis ipſe rogos.
Dùmque oculis Caſſandra, animo Caſſandra occurſat,
Caſſandra, heu, mentis jus habet omne tuæ.
Blandus amor tacitis ſubrepſit in oſſa venenis;
Sic ſibi vel fatum quilibet eſſe poteſt.

Hymnus Divo Gaudioſo.

Gaudete, cœtus virginum,
Plenas habentes lampadas,
Sponſus ſacras ad nuptias
Venit repentè, ſurgite:
Venit ſerenus Lucifer,
Nocturna pellens ſidera:
Optata lux ſolennibus
Adeſt dicata gaudiis.
Lux clara, qua fugans nigram
Mundi Sator caliginem,
Veſtri latere gloriam
Patris diù non paſſus eſt;
Qua Gaudioſi ſegmina,
Tot inreperta ſeculis,
Suis videnda civibus,
Dives retexit urnula.
O ter beate, & amplius
Lapis puſille, qui tuo
Tanti verendum Præſulis

Sigu recondis pulverem.
Præſul ſed ò beatior,
Claræ decus Neapolis,
Tuæ benignus patriæ
Fer, Gaudioſe, gaudia.
Adſit Fides, & Veritas,
Adſit probata Caſtitas:
Morbos, famem, pericula
Tuis repelle mœnibus.
Ergo tibi ſit gloria
Inſeparata Trinitas,
Verbum, Paterque, & Spiritus,
Qui condidiſtis omnia.

De Eodem ad Veſperas.

Audiat ſurgens pariter, cadenſque
Sol tuas laudes, meritoſque honores,
Vrbis ò noſtræ columen, tuæque
Gloria gentis.
Audiat Cœlum, Mare, Terra, & Aër,
Annuos ritus tibi dum novamus,
Dum damus flammis adolenda ſacris
Thura per aras.
Huc ades feſta redimite fronde,
Cœlitum plauſus, choreaſque linquens,
Et tuam ſedem, tua, Gaudioſe,
Oſſa reviſe.
Oſſa, quæ longa tumuli ſub umbra
Abdita, ignaras latuere gentes;
Nocte mox pulſa redeunt apertas
Lucis in auras.
Hic dies nobis celeber, precamur,
Lætior ſemper redeat, nec ullos
Hoſtium motus ferat, aut malignè
Sideris æſtus.
Da tuis longam, veneran̄de, pacem
Civibus, da perpetuos honores,
Da bonam mentem, ſuperique plenos
Luminis hauſtus.
Iuſta poſcentes animos benignus
Adjuva, injuſtos moderare ſenſus.

Sen-

Sentiat per te patriſſe caſtis
Æthera votis.
Laus tibi Cœli Pater, atque Princeps,
Omnium Rector ſimul, & Creator,
Quem fides veri ſtudioſa Trinum
Credit, & Vnum.

Ad Divum Nazarium.

Dive, cui vaſti metuenda ponti
Vis, & iratæ famulantur undæ,
Quem per & ſpumas gradientem, & æſtus
Nauta vocavit,
Ah miſer pœnas pelago daturus,
Cum niger circum ſtreperet procellis
Auſter, & turbata minax feriret
Sidera fluctus.
Te, mihi ſanctum, patriumque numen,
Te canam, gentis columen Latinæ,
Auream prolem patris Africani,
Perpetuæque
Matris, heu, vulnus grave, dum relictis
Tybridis *ripis*, Italoque Cœlo,
Spontè trans Rhœtos iter, & nivoſas
Arripis Alpes.
Sacte depulſus, velut ille, primi
Quem rapit curſus generoſus ardor,
Pullus, & matrem fugit, & rapaces
Tranſilit amnes.
Mox & ad Rhenum, horribileſque tendis
Trevirûm gentes animoſus hoſpes,
Morte feſtinans capere invidendæ
Præmia palmæ.
Hic, ubi è charæ gremio parentis,
Iam necis magnæ comitem futurum,
Excipis Celſum pater, & ſalubri
Perluis unda.
Perluis totas, mora nulla, & urbes,
Vndique exhauſtis properatur agris;
Barbaros gaudent Druydæ ſacrorum
Ponere ritus.
Nazarj nomen, meritique famam

Audiits

Audiit, & quem Liger in remotis
Occulit ripis, refugove inundat
Sequana curſu;
Te neque injuſti rabies Neronis,
Impios jam jam minitantis ignes,
Non per exertos Anolinus urgens
Terruit enſes.
Iam voluptatum, gelidæque victor
Mortis, & lapſi reparator orbis
Diceris, mileſque, peræquè Iberis
Notus, & Indis.
Ergo ſperatum, genitor, triumphum,
Et parum factis meruiſſe Cœlum eſt;
Aureum vultu jubar, & coruſcos
Fundis honores.
Salve io magni nova lux Olympi,
Cui per extentas operoſa terras
Templa tot ſurgunt, calidiſque fumant
Ignibus aræ.
Nos tibi hac grata ſcopulorum in umbra
Ritè parvis ædiculam columnis
Ponimus: nos perpetuo ſacramus
Munere fontem.
Accipe æſtivam, nova ſerta, citrum, &
Virgines lauros, gracileſque myrtos,
Quoſque Mergillina tulit propinquo
Littore odores.
O mihi longos liceat per annos
Hìc ſacra, & feſtos renovare ludos,
Et tuum caſtis ſine fraude votis
Poſcere Numen.

De Ferdinando Havalo Piſcariæ Principe.

Admoveant iterum Cœlo ſi caſtra Gigantes
Hoc duce, quo Ligurum gloria fracta jacet;
Cum Marte Enceladus, cum Phœbo ſigna Typhoëus
Conferet, ipſe Havalus cum Iove bella geret.

In Nolam Urbem.

Infenſum Muſis nomen, malè grata petenti
Virgilio optatam Nola negavit aquam.
Noluit hæc eadem Ioviano ruſtica vati

Noſſe

Hoſpitium parvæ contribuiſſe moræ.
Idcirco nimirum hoc dicta es nomine Nola;
Nolueris magnis quòd placuiſſe viris.
At tibi pro ſcelere hoc cœnoſos fuſa per agros
Exhauſit populos Styx violenta tuos.
Iamque quid, ò nullis abolenda infamia ſeclis?
Imprecer? & Cœlum deſit, & unda tibi.

In Cæſarem Borgiam.

Borgia cur ſumma nihili ſacra fecerit hora,
Cùmque ſua dominos ſpreverit arce Deos,
Parcite mirari, qui talia poſcitis, ac me
Credite Apollineo verius ore loqui:
Hoc, quod vos Cœlum, quæ Numina dicitis, ille
Eſſe Apinas longo tempore crediderat.

In Lygdamum.

Quæris, Lygdame, muſca cur voceris?
Nam muſca es, mihi crede, tam moleſta,
Quàm nec ſunt culices, graveſque fuci,
Quàm nec vermiculique, cimiceſque.
Vnum te tamen arcent neceſſe eſt,
Turdelæ auxilium cacantis, ut te
Non muſcaria, milviique caudæ,
Non alæ accipitrum potentiorum
Avertant, abigántque ſævientem.

De homine è vinculis ad honores evecto.

Ne valeam, ſuperi, bene ſi facere hic pote, quē ſors
Exilio, & vinclis vexit ad imperium.
Et peream, ni cuncta evertere jam volet hic, qui
Nil meminit præter vincula & exilium.

ACTII SYNCERI SANNAZARII NEAPOLITANI VIRI PATRICII

EPIGRAMMATON

LIBER III.

Mariæ Carlenia Grappina.

PRopago formoſæ arboris,
Formoſa virgo, quæ vagos
Inter orta Cupidines,
Veris lilia vincis,
Roſaſque molles, & croci
Pulchrè rubentis igneum
Florem, & uvidulas comas
Halantis hyacinthi.
Rediſti avitos ad lares,
Felicem ocellulis tuis
Reddituræ Neapolim,
Charo adnixa marito.
Rediſti ad optatos choros
Æqualium, & probos ſinus
Matris, ac bene cognitum
Fratris dulcis amorem.
Quis, ò, quis hunc albo mihi
Signet diem lapillulo?
Quis Sabæa calentibus
Addat munera flammis?
Vocanda Muſarum cohors.
Huc, huc benigna, & abditum
Barbiton cape, myrteis
Frontem vincta coronis,
Thalia: quid dignum tuo
Ptomis favore? quid bona

Voce, vel fidibus ſtudent
Reſpondere ſorores?
Sed eſſe quid lætum, Deæ,
Hic abſque amoribus poteſt?
Non movet Chione ſuis,
Non me Lyda papillis.
Procul faceſſant hic malæ,
Secli pudor, libidines.
Mi ſat eſt, minuat graves
Si Garlonia curas.
Inventa cur me tam citò
Ludendo inepta deſerit?
Hæc erat facies novis
Non fraudanda libellis.

Ad Caſſandram.

Quarta Charis, decima es mihi Pieris, altera Cypris,
Caſſandra, una choris addita diva tribus.

Se fidem ſervaturum.

Si poſt fata novos animas errare per artus
Vera docent Samii dogmata nota ſenis;
Nec pote mens eadem mutari, ſeu ferus altis
Erret aper ſilvis, ſeu vaga cantet avis.
Ipſe ego (mens quoniam eſt uni ſervire puellæ)
Exurgam mœſtis Turtur ab exequiis.

* * * *Ad Federicum.* * * *

Litibus abſtinui ſemper; mihi teſtis Apollo eſt,
Et Muſæ, & ſtudiis ocia grata meis.
Nunc me neſcio quis per triſtia jurgia verſat
Scotius, & rauci cogit ad arma fori.
Es, fateor, magnus pulſis, Rex inclyte, Gallis:
Pelle etiam Scotos, & mihi major eris.

Ad Eunum.

Quicquid erat tripodum Cumis, Delphiſque petiſti,
Diſcere fortunam dum cupis, Eune, tuam.
At Deus: Extabis ſupra Regeſque, Duceſque,
Veridico tandem rettulit ore tibi.
Tu tamen hinc vanos ſumpſiſti, Græcule, faſtus,
Iam magni dominus, jam pater orbis eras.
Ecce crucem aſcendis: non te Deus, Eune, fefellit.
Omnia ſunt crepidis inferiora tuis.

Ad

Ad Porciam Branciam, & Iſabellam ſororem.

Porcia, & Iſabella, venuſtæ pignora matris,
Dicite, quis veſtras non amet illecebras?
Tu quoque dic, tali cum ſis dignisſima partu,
Quis, Leonora, tuo nolit ab igne mori?
Natarum illecebris, matris ſimul ignibus uri
Qui cupit, is mortis flagrat amore ſuæ.
Vita vale: in lucro eſt periiſſe; ſed hoc reliquum, mors,
Quod finis, eſt ipſis vix ſatis exequiis.

* * * * * * * *

Ad patriam, antequam iret in exilium.

Parthenope mihi culta, vale, blandisſima ſiren,
Atque horti valeant, Heſperideſque tuæ.
Mergillina vale noſtri memor, & mea flentis
Serta cape, heu domini munera avara tui.
Maternæ ſalvete umbræ, ſalvete paternæ,
Accipite & veſtris thurea dona focis.
Neve nega optatos, virgo Sebethias, amnes,
Abſentique tuas det mihi ſomnus aquas.
Det feſſo æſtivas umbras ſopor, & levis auras,
Fluminaque ipſa ſuo lenè ſonent ſtrepitu.
Exilium nam ſponte ſequor. Sors ipſa favebit:
Fortibus hæc ſolita eſt ſæpe & adeſſe viris.
Et mihi ſunt comites Muſæ, ſunt numina vatum,
Et mens læta ſuis gaudet ab auſpiciis.
Blanditurque animi conſtans ſententia, quamvis
Exilii meritum ſit ſatis ipſa fides.

F I N I S.

EJUSDEM AUTORIS

PROTESTATIO.

SI quid in hiſce ſcriptis noſtris devium fortaſſe à ſanctiſſimis majorum Decretis viſum, judicatumve fuerit; qualecumque id ſit, Pontifici Summo, ac Sacroſanctæ Romanæ Eccleſiæ caſtigandum relinquimus.